

tv-15 naš TOVARIS

Št. 40
9. oktobra 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ob tednu otroka

Titove misli otrokom Jugoslavije

MIR. S to mislijo se je začel in se bo tudi končal letošnji teden otroka. Končal se bo teden, ne pa tudi misel in prizadevanja za mir, za pogoj srečnega otroštva, zdravega razvoja, pogoj tistega, čemur pravimo naše bogastvo. Ponujajo se besede tovariša Tita, ki jih je namenil otrokom Jugoslavije ob začetku mednarodnega leta otroka:

»Vi veste, da je starejša generacija v narodno-osvobodilnem boju izbojevala svobodo in nadejala boj v povojni izgradnji za vse boljše pogoje življenja naših ljudi. Pri tem je vedno imela, in ima še danes, v mislih predvsem vašo sedanost in prihodnost, s težnjo, da rastete v svobodi in miru, da imate radostno otroštvo in vse, kar vam je potrebno za razvoj in vsestranski napredek.

Toda, kar za vaš razvoj ustvarjajo odrasli, je

samo predpogoj vašega usposabljanja za življenje v naši socialistični samoupravni skupnosti. Na vas je, da te pogoje čim bolj izkoristite, da z aktivnostjo vsestransko razvijate svojo osebnost. Naj imajo tudi vaše igre in zabava vsebino, naj spodbujajo vašo domišljijo in ustvarjalnost...

Posebej vam polagam na srce: negujte bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti, z različnimi aktivnostmi in tekmovanji se zblížite, z učenjem in delom bogatite vse vrednote naše družbe. Kajti, to je garancija svobode našega človeka in skupnega napredka naše jugoslovanske skupnosti.

Otroci s svojo otroško iskrenostjo in neposrednostjo opravičujejo Titova in naša skupna pričakovanja. V svoji želji po miru presegajo vse meje sveta.

Živa Drole

V počastitev tedna otroka, ki se je začel ta ponedeljek in se bo potegnil tja do 12. oktobra, potekajo po vsej Sloveniji številne prireditve in slovesnosti, ki izžarevajo znamenje boja za ohranitev miru in prihodnosti človeštva. Obenem je po vsej državi stekla družbena akcija kot posebna oblika skrbi, vzgoje in izobraževanja otrok.

Ena takšnih prireditev je bila minulo nedeljo v rekreacijskem centru v Mostecu pri Ljubljani, kjer je približno 120 osnovnošolskih otrok ljubljanskih občin pod vodstvom mentorjev, učiteljev in skupine študentov »mirovnega gibanja« skozi različne dejavnosti prikazalo, da je igra tudi lahko vzgojna in poučna.

Organizator letošnjega »sreča-

nja otrok s starši« v Mostecu so bile mestna in občinske Zveze prijateljev mladine Ljubljane. Angelca Zupančič, sekretarka MZPM Ljubljana, in Vili Grebenc, predsednik delovnega odbora za pripravo prireditve »srečanje otrok in staršev v Mostecu«, sta izrazila zadovoljstvo nad odzivom osnovnih šol in vzgojno-varstvenih organizacij pri izvedbi te domiselne akcije, ugotavljata pa, da bi veljalo tovrstne oblike »šole v naravi« večkrat ponoviti in jih še z raznoterimi dejavnostmi obo-
gati.

Primož Berčič je učenec 7-b razreda OŠ Alojz Kebe iz Šentvida pri Ljubljani. V modelarstvu je že pravi junak, saj je požel že več laskavih priznanj na razstavah modelarjev, prav gotovo pa mu je najljubše priznanje, ki ga je dobil na republiškem tekmovanju in razstavi modelarjev. Nekaj korakov stran so Dejan, Boštjan, Grega in Mitja imeli opravka z zmajem, ki je na koncu le ubogal pridne roke zmajarjev. Največ pozornosti je pritegnila delovna skupina za mirovna gibanja pri RK ZSMS, ki je tako najmlajšim kot staršem prikazala nesmiselnost igrač, kot so razne pištole, tanki, brzostrelke in še vrsta drugih človeških izumov na račun otroka in zaslužkarstva. Mladi oblikovalci so tudi tokrat vzeli stvar v svoje roke in vso to »ropotijo« predelali v zanimive igrače, ki so izžarevale toplino v rokah mladih in starejših.

Nič manj niso pri svojih aktivnostih zaostajali mladi kiparji OŠ

Ledina, folklorni plesalci OŠ Valentina Vodnika in OŠ Levstikove brigade iz Škofljice pa plesalci OŠ Rihard Jakopič ter recitatorji in še bi lahko naštevali.

Med drugimi našimi kraji omenimo Koper – ves v znamenju miru in mladosti, ko so učenci tamkajšnjih osnovnih šol v petih pohodnih enotah obhodili koprške ulice in z napisi opozarjali, da želijo mir, igro in srečno otroštvo. To je bila osrednja manifestacija ob »dnevu prijateljstva vseh

STOP!

DAJMO OTROKU MOŽNOST

otrok sveta«, ob svetovnem dnevu otrok, ki ga letos ob mednarodnem letu miru obeležujemo z mislijo na mir. Mir, prijateljstvo in sreča. Ob koncu so mladi poslali pozdravno pismo predsedstvu socialistične republike Jugoslavije, ki ga je v imenu vseh mladih z zborovanja prebral učenec Tomaž Klepač.

J. Č.

Jubilej partizanske bolnice Franja

Približno tisoč udeležencev, med njimi naključni izletniki iz ZDA in Anglije, pa skupina nekdanjih partizanov iz Finske, okrog sto nasmejanih Nizozemcev in Italijanov, se je v nedeljo udeležilo priložnostne slovesnosti v sloviti partizanski bolnišnici Franja. Z burnim ploskanjem so pozdravili milijonto obiskovalko – Natašo Klaut iz Nove Gorice.

Nekdanja partizanska bolnišnica Franja, danes mogočni spomenik iz naše polpretekle zgodovine, je bila skrita v

oddelek na Cerkljanskem vrhu in dva oddelka v Divači. Organizacijo je vodil dr. Viktor Volčjak po nasvetu domačih aktivistov, januarja leta 1944 pa je vodstvo prevzela dr. Franja Bojc-Bidovec, po kateri je bolnišnica dobila ime. Nemci je niso nikoli odkrili, toda 25. marca 1945 so se ji močno približali in v napadu požgali več hiš v zaselku Podnjivč. Borce, ki so tu umrli, so pokopali v bližnji okolici, po vojni pa položili v skupno grobnico v Cerknem.

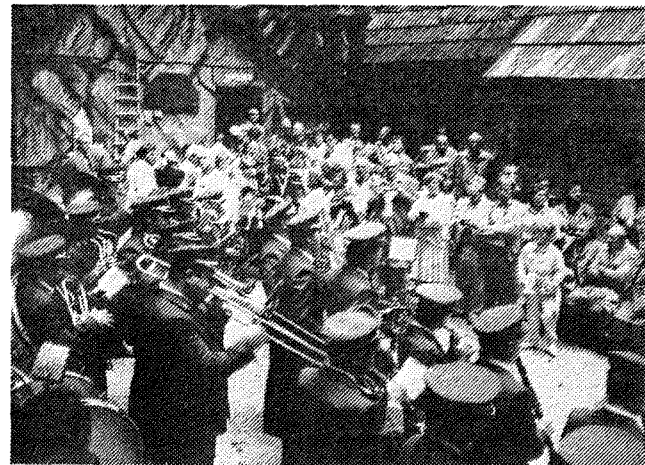
Partizanska bolnica Franja je bila kmalu po končani vojni odprta za obiskovalce. Več kot 50 vpisnih knjig z vtisi izletnikov in drugih ljubiteljev kulturne ter zgodovinske dediščine in več obiskovalcev in državljanov iz skoraj vseh celin sveta, je še ena potrditev več, da je bila in bo nekdanja bolnišnica simbol boja in zmage v letih najtežjih preizkušenj.

»Tako sem presenečena, da ta hip ne morem strniti vse te prijetne občutke, da sem prav jaz postala milijonta obiskovalka,« so bile prve besede Nataše Klaut iz Nove Gorice, ki je bila tokrat z družino že drugič v Franji. Pred njo je bil obiskovalec iz odporniške dežele Ane Frank Nizozemec Feo Baudewijns, za njo pa Koprčanka Miča Urbanovič.

Pred razglasitvijo milijontega obiskovalca so zbranim spregovorili: predsednik skupščine občine Idrija Ivica Kavčič, ravnatelj mestnega muzeja Idrija Jurij Bavdaš, takratni bolničar Danilo Šuligoj, in direktor Kompassa Egon Conradi, ki je jubilarom izročil priložnostna darila.

Slovesnost pred nekdanjimi barakami znamenite bolnice Franja v soteski Pasice pri Novakih, katere navpično skalovje ni nikoli obsijano s soncem, so s pomočjo pihalne godbe Ete iz Cerknega oblikovali obiskovalci sami. Slovesnost pa je vnovič potrdila tisto, česar ni potrebno več potrjevati: z bolnišnico Franjo so od vsega začetka naši ljudje in obiskovalci iz bližnjih in daljnih dežel dobili še en pomnik – edinstven spomenik boja, humanosti in junaštva našega partizanstva. Obenem je svarilo sedanji in prihodnji generaciji, da je ta pot v svobodo vedno tlakovana s krvjo in hrepenenjem po življenju.

Jože Čurin

skalni soteski Pasice nad Novaki pri Cerknem. Bolnišnico so zgradili konec leta 1943 za potrebe 9. korpusa, ki je vključeval 7 brigad in večje število odredov, skupno okrog 10.000 borcev. Bolnica Franja je imela 12 barak, rentgen, lastno elektrarno in invalidski dom. Pred napadom je bila zavarovana z obročem bunkerjev in minskiimi polji.

Dne 23. decembra 1943 je sprejela prve ranjence. V njej se je hkrati lahko zdravilo okrog 100 borcev, vsega skupaj pa je sprejela nad 500 težkih ranjencev. Bolnišnica je imela tudi

Prekomorcem – dostojne spomenike

Ko sva se z Albertom Klunom dogovarjala za intervju ob njegovi nedavni šestdesetletnici, je bila njegova prva (in povsem nedvoumna) misel: »Nikar nekrologa!« Biografskim in drugim podatkom, ki označujejo njegovo življenjsko pot, sva se torej sklenila karseda izogniti, čeprav je očitno, da jih docela zaobiti le ni mogoče. A naj počakajo za konec, sva si rekla – in se pognala v medias res, k delu in opravi, v kakršne je Klun neprenehoma in tudi ta hip zakopan od pete do glave, ali narobe, kakor vam drago. Prav te dni se je vrnil z 12-dnevne študijske poti po »svoji« južni Italiji.

Kje ste hodili in s kakšnimi nameni?

Šlo je za organizirano strokovno potovanje, namenjeno ogledu krajev oziroma objektov v južni Italiji, kjer so bile v letih vojne nastanjene različne jugoslovanske enote, ustanove, zbirni centri in podobno. Koordinacijski odbor za razvijanje tradicij pri republiki konferenci socialistične zveze Hrvatske je dal pobudo, da si posebna strokovna komisija ogleda stanje teh naših objektov na italijanskem jugu, zvezna konferenca socialistične zveze je pobudo podprla in zadolžila za izvedbo te naloge koordinacijski odbor Dalmacije s sedežem v Splitu. Ta je nato sestavil strokovno ekipo, v kateri so bili zastopniki našega vojnopomorskega muzeja, splitskega muzeja revolucije, združenj zveze borcev Dalmacije, osrednjega odbora prekomorcev-borcev NOV Jugoslavije, našega tiska in televizije, pa še nekdanji komandant bojne baze mornarice narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije v Monopoliju ter nekdanja prva jugoslovanska bolničarka, zdajšnja zdravnica, ki je prišla na italijanska tla pomagat našim ranjencem.

Kaj vse ste si ogledali in ugotovili?

Najprej moram povedati, da smo v desetih italijanskih dneh z avtobusi prepotovali 2700 kilometrov. Delali smo dobesedno od zore do mraka in še precej pozno v noč. Nadrobno smo si ogledali kar sedemindvajset objektov, ki so jih po kapitulaciji Italije in po zavezniški zasedbi italijanskega juga dobile od zaveznikov v uporabo naše enote, ustanove, bolnišnice, naši zbegi in drugi. Vede-

ti je treba, da smo morali konec leta 1943, potem ko smo zaradi nemške zasedbe jadranske obale in otokov izgubili dalmatinsko ozemlje, celotno vojaško in drugo zaledje preseliti v južno Italijo. Bila so to skladišča, delavnice, servisi. Skozi južnoitalijansko bazo je šlo 35 tisoč naših ljudi, ki smo jih oborožili ter oblikovali v prekomorske brigade, poleg njih pa še 12 tisoč naših težkih ranjencev in 40 tisoč beguncev. Imeli smo celo vrsto prehodnih taborišč, institucij, bolnišnic.

Bari je bil naša mornariška baza, skoznjjo je šla – z ladjami in letali – vsa zavezniška pomoč, katere skupna teža je znašala 56 tisoč ton raznega blaga.

Šlo je torej tudi za celo vrsto objektov, ki bodisi še stojijo ali pa ...?

Naša želja je, da bi te objekte na ta ali oni način obeležili. To bi bilo v nekaterih primerih mogoče, v mnogih drugih ne. Denimo: na kraju, kjer je bilo med vojno naše letališče, je sedaj letalska baza NATO. Tja bi nam postavitev spominskega obeležja najbrž na dovolili. Ali pa – kraj, kjer je stalo taborišče Carbonara, šest kilometrov oddaljenem od Barija ... Tam je zdaj nova, moderna mestna četrt. Pa nekdanja grofovska vila, v kateri je kot šef naše misije na italijanskih tleh živel in delal Josip Smolaka; (po vojni so jo vrnili lastnici – contesti, ta pa jo je oddala v najem nekemu kmetu, zdaj pa je vprašljivo, ali bi nam dovolila vgraditi na poslopje spominsko ploščo). Sicer pa: naša strokovna komisija je popisala stanje teh objektov, vse bo zajeto v posebnem poročilu, nakar bodo pri-

stojni jugoslovanski organi odločali, kaj storiti in kako.

Obiskali ste, kot pravite, 27 takih krajev. Je to večji ali manjši del vseh, ki so bili v jugoslovanski uporabi med vojno?

Teh 27 objektov pomeni večino in obenem glavnino. Žal pa so bili doslej s spominskimi ploščami obeleženi le trije.

In v kakšnem stanju so?

Nekdanji partizanski tabori, denimo v Gravini in podobni, propadajo. Poslopjem, v katerih so bile bolnišnice, se godi

pališču v Gonarsu in v Castrignanu, od koder so posmrtni ostanke naših borcev prenesli v Barletto. Ti so res v žalostnem stanju.

Kako je z obeležitvi krajev, kjer so nastajale naše prekomorske enote?

To je vsekakor težje. Prekomorci smo obeležili predvsem bojno pot teh enot, sami kraji njihovega nastanka so glede tega bolj problematični.

Sicer pa: pomembnejše od samega obeleževanja s spominskimi ploščami in spomeniki se zdi organiziranje obiskov

Albert Klun leta 1943 v Carbonari

različno: ponekod so bolnišnice tudi še zdaj, drugim so spremenili namembnost. Kar zadeva taborišča, nič čudnega, da jih razžira zob časa: Italija jih je nedolgo pred svojo kapitulacijo zgradila v naglici z namenom, da je vanje nastanila angleške vojne ujetnike, ki so se predali v Afriki in prek njih demonstrirala svojo »moč.«

V južni Italiji pa je tudi precej naših grobov.

Naše padle so v Italiji prekopali v troje grobišč: eno je v Gonarsu, eno v Sansepolcro (na območju srednje Italije), vsi padli jugoslovanski borci na italijanskem jugu pa so bili leta 1963 preneseni v jugoslovansko kostnico, ki stoji na najlepšem kompleksu v Barletti pri Bariju, obrnjena proti Jadranskemu morju. V njej je pokopanih 826 Jugoslovancev. Grobišče krasi Džamonjev spomenik, ki pa ga je zob časa precej načel, tako da so v kamnu razpoke in prodira skoznje voda, kar pomeni, da se bo slejkoprej sesul, če ga ne bomo sanirali. Nič manj pa ni hudo človeku ob pogledu na spomenike, ki še stojijo na poko-

naših ljudi in še posebej mladine v tiste kraje.

Tudi o tem smo se pogovarjali v takratni strokovni komisiji. Glavni urednik Slobodne Dalmacije je dal pobudo, da bi še letos organizirali množično popotovanje naše mladine v Bari, ki naj bi postalo vsakoletno.

Sami ste bili ob vojni sem najbrž že nekajkrat na južnoitalijanskih »prizoriščih« nastanka prekomorskih enot, ki so domena vašega publicističnega in organizacijskega delovanja?

Desetkrat. Kraje in dejstva poznam do podrobnosti.

V kolikšni meri je beleženje teh dejstev del vašega siceršnjega delovanja v organizacijskem »štabu« prekomorcev?

To je zagotovo neločljivi sestavni del vsega, s čimer se v osrednjem odboru prekomorcev ukvarjam že od leta 1960 – njegov sekretar sem. Naš namen je bil, da javnosti predstavimo ves kompleks prekomorskih enot, ki so nastale v južni Italiji in opravile svojo težko bojno pot na jugoslovanskih bojiščih. Vsaki iz-

med njih smo namenili knjigo.

Te knjige, mnoge med njimi ste napisali vi sami, pri drugih pa ste neposredno sodelovali, so sedaj po petindvajsetih letih prizadevnega dela napisane in izdane. Je še kakšna vrzel?

Knjiga, ki bi sintetično opisovala razvejeno kulturno dejavnost v prekomorskih enotah, v prehodnih taboriščih in sicer. Gradivo je zbrano, nalogo je prevzel Pokrajinski arhiv v Kopru v sodelovanju z Inštitutom za zgodovino delavskega gibanja, avtor je predviden, upam, da bo delo, ki mu tudi sam namenjam veliko pozornosti kmalu »rojeno«. Vrsta pevskih zborskih, ki so delovali v vseh taboriščih, množica pesnitev izpod peres znanih in neznanih avtorjev, mnogi brigadni listi in časopisi, pa razne brošure in podobni glasniki naše takratne zavzetosti, vse to mora biti zajeto v knjigo.

... ki pa najbrž ni edina v vaših delovnih načrtih, čeprav je glavnica nalog že povsem pod streho.

Pripraviti nameravamo izdajo spominov pokojne Cite Boletove o ženski četi prekomorskih brigad, sodelujemo pri pripravi knjige o 1. tankovski brigadi, ki jo bo izdal Vojno zgodovinski inštitut v Beogradu, zavzemamo se, da bi v srbohrvaščino prevedli knjige NOB na Jadrano in slovenski pomorščaki, Letalci prekomorci, Artileristi – prekomorci ter Prekomorci v NOB. To pa seveda ni odvisno od naših predlogov in dobre volje.

Načrti so torej izpolnjeni?

So, absolutno. Javnost smo seznanili z borbeno potjo prekomorskih enot, hkrati s tem pa razrešili tudi problem dokazovanja dobe v narodnoosvobodilnem boju, saj je bilo pred rekonstruiranjem gibanja v posameznih prehodnih taboriščih to otežkočeno in domala onemogočeno. Brez teh

Za konec nekaj življenjepisnih in delovnih podatkov, ki si jih Albert Klun ob tej priložnosti pravzaprav ni želel.

Bil je prekomorec, v Gravini se je kot mlad fant vključil v 3. prekomorsko in se z njo bojeval v Dalmaciji, Hercegovini, Liki – vse do Ilirske Bistrice, ko je že imel vlogo komandanta bataljona ... pri osemnajstih. Po vojni je ostal v JLA, in sicer vse do leta 1968, ko se je moral zaradi bolezni preobleči v civilno obleko. Čin topniškega polkovnika pa je ohranil.

Pisati je začel – o Primorcih, ki so vojna leta preživeli zunaj domovine – leta 1961. Odtlej je v tvornem sodelovanju z drugimi avtorji ali sam napisal in izdal celo obsežno knjižnico, v kateri lahko pod njegovim imenom iščemo Prekomorce v narodnoosvobodilni vojni, Brigado bratstva in enotnosti, Boj pod Olimpom, Domovina je ena, Iz Afrike v narodnoosvobodilno vojsko Jugoslavije – in še nešteto člankov v revijah, časnikih, na radijskih valovih...

Z eno besedo povedano: Albert Klun je vsestransko in vseskozi dejaven in deloven mož. Za kakršnokoli slavo ob svojem življenjskem jubileju sploh nima časa.

Pogovarjal se je Viktor Konjar

naših knjig bi bilo več desetisoč naših ljudi, ki živijo ob meji, še vedno nezadovoljnih. Zdaj so te zadeve že nekaj let ugodno razrešene.

Hkrati s knjigami ste poskrbeli za spomenike, ki obeležujejo bojno pot prekomorskih enot.

Lahko bi našteval: Lukar pri Kninu, Planinica pri Mostarju, Korčula, Brač, Ston na polotoku Pelješac, Gospić, Bihać, Klano, Rupo, Ilirsko Bistrico ... in še in še. Spomenike imajo vse prekomorske brigade in druge enote, letalci in pomorščaki: v Kopru, Ajdovščini, na Vrhniki v Portorožu. In kar je bistvenega pomena: povsod smo jih predali v varstvo in oskrbi šolam, ki skrbijo zanje, organizirajo ob njih proslave in komemoracije, se zavzemajo, da so redno obiskovani.

Osrednji odbor pa je tudi pobudnik razstav o prekomorskih enotah.

Pripravili smo jih trinajst, obšle so vse kraje, kjer imajo naše enote domile. Vsaka izmed njih je o posamezni enoti neke vrste »prevod« knjige v razstavne eksponate. Zdaj so deponirane pri koprskem Pokrajinskem arhivu.

Bi ne kazalo predlagati domicilnim občinam, da z njimi opremijo posebne spominske sobe in bi tako dobili stalne razstave?

Hvala za pobudo! Pogovorili se bomo o tem!

Je še kaj, česar nismo vprašali?

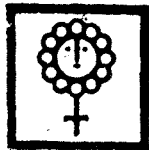
Morda – naša prizadevanja, da smo po prekomorskih enotah poimeenovali vrsto ulic, trgov in objektov po vsej Sloveniji in Jugoslaviji, še posebej na Primorskem, in tudi to, da se vrsta naših šol imenuje po znanih padlih prekomorcih.

Kaj je po vsem tem še v načrtu?

Nadaljevati in končati zastavljenega.

Pa v vaših osebnih planih?

Je že še kaj v glavi, a o tem ne bi govoril.

Vezenine Bled

Tovarna čipk, vezenin
in konfekcije Bled, n. sol. o.

lip bled
lesna industrija
64260 bled
ljubljanska c.32

JAVOR

Sivi gospodarski trenutek

Gospodarskim skrbem, ki nas tarejo, ta hip ni videti konca. Še posebej hudo je, da se nam je ta »sivi trenutek« raztegnil v tolikšno zaporedje gospodarsko in finančno neuspešnih in negospodarskih let, krivulja pa vsem našim ustaljenim željam in programom navkljub še vedno drsi navzdol.

Letošnje številke povedo, da proizvodnja še naprej naravno stagnira. V Sloveniji še zlasti, saj je bila v osmih mesecih le za en sam pičel odstotek večja od enakega obdobja lani, kar je po vsej logiki premalo in opozarja na resno nevarnost stagnacije, ki pomeni nazadovanje.

Razmeroma majhna, stagnirajoča proizvodnja je, med drugim, posledica krčenja izvoza, predvsem izvoza na konvertibilne trge, kamor so bila in bi morala biti tudi posledje usmerjena naša največja pričakovanja. Žal pa nam izvoz prav tja, kamor bi ga moralo biti največ, usiha. Vzroka sta dva: naša nesmotna, v bistvu destimulativna zakonodaja – in naša preslaba, za zahtevni zahodni trg neprimerna kvaliteta dobrne večine industrijskih izdelkov.

Posledice so za našo devizno bilanco domala porazne. Vrednost tega, kar smo iz Jugoslavije v dosedanjih mesecih letošnjega leta izvozili, je za skoraj poldrugo milijardo dolarjev manjša od vrednosti vsega, kar smo morali uvoziti. Globokega deficita so nas do neke mere, čeprav spet ne v celoti, reševale tako imenovane storitve, predvsem turizem, ki prinaša čisti devizni prihodek. Vseeno pa smo, če štejemo in odštejemo vse devizne zasluge in izdatke, za približno 300 dolarskih milijonov pod rdečo črto, kar pomeni, da dolarjev, mark, frankov in drugih deviznih valut za odplačevanje naših dolgov in h dolgovom prilepljenih obresti na Zahod preprosto nimamo. Dozdajšnje letošnje obresti smo sicer poravnali in menda odplačali celo sto milijonov dolarjev glavnice (od tistih 19 milijard, ki kot Damoklejev meč visijo nad nami) – menda od lanskega leta zasluga, ki se je natekel v prvih mesecih letošnjega leta; ne ve pa se, kako bo s temi odplačili poslej: kajti letos deviznega deficita, kakršnega smo zabeležili lani, ne bo.

Vse kaže, da bo – spričo vode v grlu – končno le moralo priti do temeljitih korektur v gospodarskem sistemu in gospodarjenju. Tistim, ki s svojimi proizvodnimi dejanji znajo in hočejo gospodariti tako, kot ustreza zahtevam svetovnega trga, je treba neizogibno razvezati roke in jim to omogočiti. Šele, ko bodo res gospodarji svojega dohodka, z možnostjo, da se razvijajo, krepijo in so za svoje delo spodbujeni, bodo postali nosilci pozitivnih gibanj našega zdaj bolnega in deprimiranega gospodarskega organizma.

Ena pglavilnih zahtev bi naj bilo izdatno zmanjšanje vseh vrst in oblik preobsežne in predrage družbene režije, ki je pretežno breme in eden od vzrokov za gospodarske težave, v kakršne je zabredla ta naša dežela.

O tem govorimo in pišemo že zelo dolgo, a brez haska.

Administracije in administriranja, ki požirata denar, še vedno ni nič manj, kot ju je bilo, prej narobe. Kot bi si nihče ne upal ugrizniti v to kislo jabolko.

Pri tem pa seveda ne gre metati skupne in splošne porabe v en koš. Proračuni, iz katerih se napajajo državne in upravne službe na vseh ravneh, so eno, skladi samoupravnih interesnih skupnosti, ki vzdržujejo šole, znanost, zdravstvo, kulture in kar je drugih družbenih dejavnosti, drugo. Naš cilj bi moral biti zmanjšanje splošne in utrditev skupne porabe, z mislijo, da proizvodno gospodarstvo ne sme ostati brez akumulacije, brez sredstev, ki ga bodo spodbujali k boljši in večji proizvodnji, k razvoju in novim dosežkom. Sedanja logika veleva odtujevanje dobršnega dohodka tistim, ki ga ustvarjajo. Posledice takega ravnanja so na dlani: zavzetost za delo in za učinkovito preizkušanje na svetovnem trgu sta uplahlila, brez njiu pa se nam – to vsi vemo – slabo obeta.

Res pa je hkrati, da iz informacij in sodb, s katerimi nas iz dneva v dan prek javnih medijev zasipajo iz političnih, znanstvenih, gospodarskih, strokovnih in drugih forumov, natanko razberemo pri čem smo in kakšna prihodnost nas čaka. Slišati je zelo raznolike ocene našega gospodarskega stanja. Izpostavljeni politiki skušajo biti v glavnem spodbudno optimistični in napovedujejo resilne ukrepe. Ekonomisti in novinarji gospodarskih rubrik so v pretežni meri črnogledneži in dvomljivci. Mnogi med njimi oznanjajo celo apokalipse.

Kaj je res in kaj ne, je težko presoditi.

Prisluhniti je vredno in potrebno obojim. Spodbudne besede so nam ob vsem, kar doživljamo ob pogledu na naš »sivi gospodarski trenutek« (raztegnjen v množico neljubih let), seveda v večjo oporo od zlih slutenj, čeprav je v njih premalo argumentov in resno domišljenih potez, v katerih uresničenje bi bilo mogoče verjeti.

Dejstva, ki sledijo drugo drugemu, so pač veliko bolj oprijemljiva. Nebrzdano razrašanje cen, nezaustavljiva nadaljnja inflacija, neizpolnjena pričakovanja, da bo proizvodno gospodarstvo razbremenjeno in s tem spodbujeno – vse to nas bombardira iz dneva v dan in na novo spodjeda upanje, da se bo neljuba padajoča krivulja kmalu ustavila.

Zato se s skrbmi oziramo v bližajoča se devetdeseta leta, ko se nam utegne zgoditi, da nam bo še bolj primanjkovalo energije, tehnološke in moralne, pa akumulacije in tržne učinkovitosti in vsega drugega, kar je temelj za uspešnost družbene skupnosti.

Vse torej kaže, da bo kaj kmalu o teh stvareh potreben krepko drugačen način razmišljanja in pogovarjanja, kot smo ga in kot ga še vedno – kar preveč rutinsko – izvajamo tudi v časih, ko za mlahave besede obljub ni in ne smé biti prostora.

V. K.

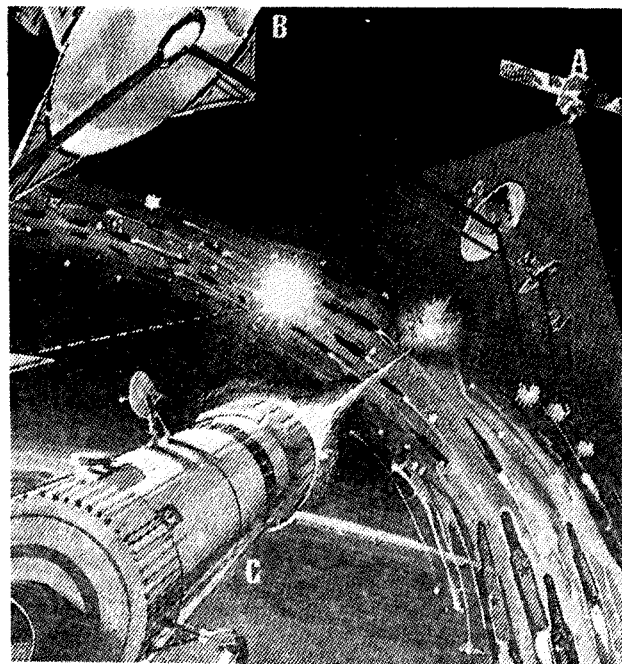
Veliki trenutek malega Reykjavika

Po razrešitvi afere v zvezi z »vohunskima dvojčkoma« Daniloffom in Zaharovom sta se velesili dogovorili za vrhunski sestanek Reagana in Gorbačova, ki se bosta 11. oktobra sešla v islandskem Reykjaviku. Kot je izjavil sovjetski zunanji minister Ševardnadze, bo mini-vrh pomagal postaviti solidne temelje za dosego sporazuma z Washingtonom. V ameriških uradnih krogih pa poudarjajo možnost, da bosta voditelja velesil na islandskih tleh morda dosegla predhodni sporazum na področju nadzora oboroževanja, vendar ga ne bodo vnesli v sklepne dokumente tega srečanja, niti jih ne bodo javno objavili.

Najbolj zahodno in najsevernejše evropsko mesto z eno tretjino od skupno 225 tisoč islandskih prebivalcev, ki so pred dvema mesecema slavili 200-letnico prestoln-

čov sešla 19. novembra, naj bi sicer dala odgovore na štiri pglavitne sklope vprašanj in sicer o potrebi po ustavitvi poskusov, s katerimi države širijo svoj vpliv s pomočjo oboroženih intervencij in subverzij, o drastičnem zmanjšanju jedrskega arsenala, o nadaljnjem spoštovanju in zaščiti človekovih pravic in o vzpostavitvi boljših vezi med Sovjetsko zvezo in ZDA nasploh.

Očitno je, da sovjetski voditelj želi na širšem področju spremeniti sovjetski pristop do svetovnih tem, pri tem pa imajo odnosi z ZDA vsekakor pomembno vlogo. Moskva ni zadovoljna z ameriško politiko krepitve lastnih jedrskih potencialov, z odstopom od sporazuma SALT II, še zlasti pa ne z Reaganovo »vojno zvezd«, z načrtom za satelitski laserski protiraketni sistem. Sovjetska zveza

S 23. zborovanja slovenskih zgodovinarjev v Tolminu

O historiografiji na Slovenskem

Letošnje, že triindvajseto zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Tolminu je svojo osrednjo temo posvetilo različnim obdobjem in različnim zgodovinskim osvetlitvam Posočja in naše zahodne meje – od prispevkov o arheoloških obdobjih na Tolminskem, do referatov o gorških grofih ter oblikovanju pokrajine ob Soči in na Krasu v deželo, do prispevkov, ki segajo v novejši čas; takšna sta bila na primer prispevka Janka Pleterskega o meji na Soči v notranjih odnosih jugoslovanskega gibanja med prvo svetovno vojno in Slavice Plahutove, o fašistični stranki na Goriskem med leti 1941–1943. Bili so tudi prispevki na temo pouka zgodovine v naših šolah.

Po obnem zboru so proslavili sedemdesetletnico profesorja Ferda Gestrina; za okroglo mizo pa so zgodovinarji (nekateri z referatnimi zapisi, drugi pa kasneje v razpravi), spregovorili o slovenskem zgodovinopisju in njegovih problemih.

Okvirna ugotovitev je bila, da je slovensko znanstveno zgodovinopisje staro komaj sto let in da štirideset let dela pripada povojnemu času. Navajali so podatke, ki govorijo o tem, da so različna obdobja naše zgodovine različno sistematično raziskana. Ugotavljali so, da je kljub še nekaterim preostale odprtim vprašanjem vendarle najbolj raziskan slovenski srednji vek, medtem ko po kadrovski in kvantitativni plati zahteva največ energije raziskovanje revolucije in narodnoosvobodilnega boja, (kar pa ne pomeni istočasno največje kakovostne zgoščenosti).

Dr. Bogo Grafenauer je v uvodni besedi opozoril na pomanjkanje metodičnega dela, kar se kaže nenazadnje tudi v izrazitem pomanjkanju raziskovanja najnovejših zgodovine, povojnega časa torej. S tem vprašanjem v zvezi so za okroglo mizo opozarjali na bojzani pred zahajanjem avtorjev na področju ideološkega, na probleme zgodovinskega obravnavanja

nja še nedokončanih zgodovinskih procesov, na težave pri zajemanju virov in tudi na vprašanja takoiimenovane avtocenzure.

Vse bolj sproščen pogovor je razgrinjal še vrsto problemskih vprašanj, ki zadevajo stroko. Tako so se med drugim spraševali, ali ne kaže v zgodovinopisju (in v vseh drugih strokah) pri raziskovanju snovi bolj upoštevati enotni slovenski prostor in ga obravnavati tako z vidika Jugoslavije kot tudi v odnosu do tujine, v prvi vrsti Evrope.

Razpravljalci, (priznani slovenski znanstveniki – zgodovinopisci, pa tudi mlajši), so nanizali vrsto tem, ki se jih še nihče ni lotil, a bo kateri od zgodovinarjev prej ali slej moral seči po njih. Tako so omenjali: stalinizem iz slovenske izkušnje, pregled fašizma v Sloveniji in Jugoslaviji, vprašanje o mestu in vlogi liberalizma v slovenski preteklosti, sklop vprašanj o slovenski kulturni zgodovini s stališča vsakda-

nega življenja, pa vprašanje zgodovinske vloge slovenskega meščanskega faktorja od druge polovice 18. stoletja naprej, zlasti med obema vojnama in druge.

Poleg drugih je dr. Janko Prunk menil, da kaže med vzroke za nekatere »luknje« v raziskovanju slovenske zgodovine kot celote šteti tudi prevladujoči politični pogled na zgodovino v prvih letih po letu 1945, medtem ko je v tej zvezi dr. Vasilij Melik opozoril na nevarnost ločevanja zgodovine Slovencev na tisto prej in ono od leta 1941 do 1945 tudi kar zadeva vprašanje šolske zgodovine. Kajti, je opozoril, zgodovina je v resnici ena, nedeljiva, od najstarejših časov do danes.

Dr. Tone Ferenc je poleg tega, da je opozoril na veliko nesorazmerje med številom poklicnih zgodovinarjev in tistih, ki se nepoklicno ukvarjajo s tematiko zgodovine NOB, spregovoril o tolikokrat ponavljanih mislih o tabu temah. Menil je, da kaže tabu tem ni, da pa obstajajo »tabu dokumenti«. Hkrati s to ugotovitvijo pa so zgodovinarji tudi potrdili, da zlepa ni kakšna država dala zgodovinarjem na voljo (za raziskovanje) toliko gradiva kot prav Jugoslavija.

Okrogla miza je navrgla tudi vprašanje razporeditve Raziskovalnih nalog po posameznih znanstvenih ustanovah, vprašanje segmentarne obravnave posameznih tem (dobljenja), vprašanje nedostopnosti nekaterih, za slovensko zgodovino po-

membnih arhivov in virov teh hkrati neizkoriščanja nekaterih drugih arhivov, ki so že dolgo na voljo.

Ob vprašanju skupinskega dela in skupinskega (timskega) ukvarjanja z nalogami za posamezne projekte so omenjali, da je bilo pisanje zgodovine komunistične partije Jugoslavije v zadnjem času edini realizirani skupni jugoslovanski projekt, takšno delo pa bi moralo veljati tudi za druge teme in obdobja.

Tudi na tej okrogli mizi je bilo postavljeno vprašanje zamudništva, poznega začetka znanstvenega raziskovanja narodove zgodovine v luči razvitejših in večjih evropskih narodov. Za strokovnjake, kakor tudi za druge poslušalce, je bilo zanimivo razmišljanje dunajskega rokaja, zgodovinarja dr. Lukana, ki je opozoril na nekatera pretiravanja v nacionalni kontinuiteti slovenskega zgodovinopisja, pri čemer je menil, da bi utegnili prevetlika zaverovanost v zgodovinopisje lastnega naroda zanemariti vprašanje umešanja Slovencev v evropski prostor, oziroma njihovo umešanje v širši zgodovinski okvir.

Nazadnje velja povedati, da je bila izrečena tudi misel, češ da muzejska (muzeološka) delitev zgodovine prispeva k njeni nenaravni delitvi na dva dela. Zato se mi zastavlja vprašanje, koliko so zgodovinarji med seboj, navznoter, dejansko povezani in koliko so vpeti v družbeno dogajanje, če danes tako preudarjajo.

B. Ž. J.

zato vztraja pri politiki pogajanj, kajti potreben ji je mir, da bi napredovala in pospešila svoj notranji razvoj, saj oboroževalna tekma močno obremenjuje njeno gospodarstvo. Prav zato so v Moskvi zainteresirani za čimprejšen sporazum, da se ZDA pri razvoju lastnih strateških sil ne bi še bolj oddaljile.

Tem za pogovor je veliko, kot kaže, pa je jedrsko oboroževanje najmanj sporno vprašanje. Mukotrpna ženevska pogajanja so dala neke rezultate, zato je po večinskem mnenju konkretne rezultate prihodnjih srečanj na vrhu pričakovati prav na področju razorožitve.

Največji kamen spotike pa še naprej ostaja »vojna zvezd«, ki po Reaganovem mnenju ne more biti predmet nikakršnih pogajanj. Zdi pa se tudi, da ostajajo nekatera druga vprašanja s stališča globalne strategije obeh velikih nekoliko bolj rešljiva. V ta sklop vprašanj bi lahko uvrstili zlasti vprašanje človekovih pravic, ki bo eno od štirih točk preliminarne srečanja v Reykjaviku.

Srečanje v islandskem glavnem mestu, ki v prevodu pomeni »zadimljeni zaliv«, je vsekakor posledica in senzacionalni rezultat živahnih diplomatskih pogajanj in dogovarjanj in, čeprav bo na izid treba še počakati, velja, da pomeni novo prelomnico v ameriško-sovjetskih odnosih.

M. Lamprecht

Desetletje kitajske stvarnosti

Povabljeni, ki so pred desetimi leti prišli v vladno palačo v Pekingu, so presunjeni molčali. Mao Zedong, veliki predsednik, se je maha radnjič pojavil na televiziji. Morali so ga podpirati, govoriti pa je le s težavo. Vsak je vedel, da je hudo bolan in da se dolgo ne odloča o nobeni stvari na Kitajskem. Politburo je bil razdvojen in nespodoben odločati. Posledica tega je bila, da sta bila vladna partija ohromljeni.

V noči mesečevega praznika, nekaj po polnoči 9. septembra 1976, je predsednik Mao Zedong umrl. Star je bil 82 let. Položili so ga na preprost oder in ga od prsi do nog pokrili z rdečo zastavo, na kateri je bil delavski emblema; srp in kladivo. Oblečen je bil v po vsem svetu znano do vratu zapeto sivo bluzo. Polt njegovega obraza je bila nenavadno temna, obrazne poteze pa so bile sproščene. Zastarele filmske kamere so posnele zadnje trenutke enega največjih ljudi kitajske zgodovine, za katero je znano, da ji velikih voditeljev ni ravno manjkalo. Že dolgo pred smrtjo se je umaknil v svoje prostore in prepustil množicam, da so ga po svoje slavile kot nekakšnega nebeskega vladarja.

Spoštovali so ga in se ga bali, zato so ob smrti žalovali za njim tako kakor družina za strogim očetom. Kitajski pismenka za besedo oče je sestavljena iz znakov za palico in za roko. Mao Zedongovo srce je bilo polno utopičnih načrtov. Če je kazalo, da se bodo njegovi sodelavci izgubili v dolgočasnih razpravah, jih je znal z zdravo človeško pametjo hitro spraviti k stvari. Nekajkrat pa ga je zaneslo v prave nesmisle. Da bi, na primer, uničil vrabce, ptice, ki jih je imel za velike škodljivce, so morali mladi in stari Kitajci dneve dolgo sedeti na drevesih in strehah ter tako dolgo plašiti vrabce, da so ti izčrpani popadali na tla.

Njegova moč je bila v tem, da je znal tovariše prepričati o svojih idejah, in ko so bili vsi še daleč od zmage, verjeti v uspeh. Ideološke poskuse drugih je znal uspešno zavračati. Na rob rokopisa nekega govora svoje žene Čiang Čing je brez podrobnejše obrazložitve zapisal: »Napačno, le kaj si dovoli!« Na preprostem vencu ob mrtvem odru je bilo na traku zapisano: »Spoštovanemu velikemu učitelju-njegova sobo-

jevnica Čiang Ling«. O ljubezni ni bilo nobene besede. To je bil izrazito političen venec. Tudi njegova prva žena Jang Kai Hui je bila njegova bojna tovarišica. Leta 1930 so jo ujele nacionalistične Čangkajske enote in jo ustrelile. Mao jo je ljubil in nikoli pozabil. Svojo drugo ženo Ho Če čen je zapustil, ko je srečal igralko Čiang Čing. Politburo je sicer privolil v to poroko, vendar je postavil pogoj, da se Čiang Čing ne sme ukvarjati s politično dejavnostjo.

Kot vsi visoki partijski funkcionarji je Mao živel v delu starega cesarskega parka v Pekingu, toda njegova enonadstropna hiša je bila skromna, pohištvo preprosto, njegova domača halja je bila pošta, hlače pa ponošene. Imel pa je bogato knjižnico. V številnih knjigah so bili listki s pripombami in kazala strani, ki jih je prebral. Živel je preprosto, vendar je dopuščal, kakor je zapisal Edgar Snow, da se je širil kult njegove osebnosti tudi potem, ko je neuspeli »veliki skok naprej« grozil, da mu bo oblast ušla iz rok. Z eno samo besedo bi lahko odpravil ta kult, vendar ga ni.

Eden najstarejših Mao Zedongovih bojnih tovarišev je bil vojaški voditelj Ču De. V dvajsetih in tridesetih letih so govorili o armadi Ču Deja in Mao Zedonga, kar je neka posebna, vendar izredno pomembna kitajska besedna igra. Ko pa je hotel Ču De v sedemdesetih letih – tedaj je bil že dolgo maršal kitajske armade – obiskati svojega prijatelja, ga straža ni pustila naprej. Ogorčen zaradi voditeljevih cesarskih posebnosti, je pretepel stražarje s svojo maršalsko palico, da so se mu prestrašeni umaknili s poti.

Mao je skrbel za razdaljo, tudi v prijateljstvu. Začelo se je ko je v začetku leta 1935 prevzel poveljstvo nad znamenitim dolгим pohodom kitajskih komunistov. Vselej je, živel ločeno od drugih. V njegovem šolskem zvezku je imel zapisano misel Konfucijevega naslednika Menzusa: »Če je božja volja, da je treba danes vzpostaviti po vsem svetu mir in red, kdo razen mene je poklican, da to doseže?«

Ko je 1. oktobra 1949 pred Vratmi nebeskega miru v Pekingu oklical Ljudsko republiko Kitajsko, je odpravil nacionalistični Čangkajskov režim, združil Kitajsko in ji znova zagotovil suverenost

in samozavest. Dosegel je tisto, kar ni uspelo nikomur pred njim. »Noben človek ni nenadomestljiv,« je pisal Jakob Burckhardt, »toda tistih nekaj, ki so, je velikih.«

Mao Zedong se je rodil leta 1893 v vasi Šaosa v srednjo-kitajski provinci Honan. Njegov oče je bil kmet in trgovec, kar mu je omogočilo, da je njegova družina bolje živela. Oče je želel, da bi bil tudi njegov sin kmetovalec, toda Mao se je branil takšne prihodnosti. Hotel se je učiti. Odšel je v provincijsko glavno mesto Čangsa in se začel šolati. Poučeval je na učiteljski, bil je knjižničar na pekinški univerzi, vendar je ves čas ostal kmet, svoje honsko narečje je obdržal do konca življenja, zato ga mnogi Kitajci sploh niso razumeli, v govorjenju pa je pogosto vnašal zelo grobe izraze.

Socialno-kritični in politični članki, ki jih je pisal za časopise že v svojih mladih letih, so bili stilistični biseri. Vase zaprt, tedaj še zelo vitek mladenič, ki so ga imeli bolj za sanjača in pesnika kakor pa za revolucionarja, je ves čas dokazoval svojo intelektualno nepotešenost. Bral je vse, kar je le mogel dobiti: klasično kitajsko filozofijo in zgodovino, vendar pa tudi prevode iz tuje književnosti, med drugim iz nemščine in angleščine.

Marxa je začel brati, ko je bil star že 26 let, ko je Komunistični manifest izšel v kitajskem prevodu in ko se je priključil neki marksistični študijski skupini. Ni povsem znano, koliko se je poglobil v Marxova dela. Njegovih lastnih prispevkov k marksistični ideologiji je malo. Njegov osrednji cilj je bil teoretično utemeljiti svojo lastno taktiko. Nemški komunist Otto Braun, v Kominterni je bil pristojen za Kitajsko, je odpotoval na takojmenovano sovjetsko ozemlje, ki ga je Mao ustanovil leta 1927 v provinci Džiangxi in pisal, da je Mao le površno poznal marksizem, da ga ni povsem razumel, da ga je celo popačil. O proletariatu ni vedel ničesar. Mao se je oprl na kmete, ljudem po mestih pa ni zaupal.

To je bilo res. Mao je dobro vedel, da revolucija na Kitajskem ne more priti iz mest, temveč le s podeželja, kjer živi 80 odstotkov Kitajcev. Ostal je kmet, zaupal je kmetom in z njimi tudi zmagal. To je bil njegov veliki prispevek k marksistični ideologiji. Mladi kmečki sin, ki je go-

voril nerazumljivo narečje, je v Pekingu trčil ob posmeh, značilen za kitajske šolane družbene razrede od nekdaj. Tega ni intelektualcem nikoli odpustil. Zanje ni imel kaj prida dobrih besed. Bil je politik, praktik, ki je moral sprejemati odločitve, tudi o razmišljanju, intelektualci pa so ga zmerom kritizirali in so zanj imeli na stotine očitkov. Dvomili so, namesto, da bi mu verjeli. Med kulturno revolucijo so jih zato potisnili v najnižjo, »leve-to smardečo kategorijo.«

»Tisto, kar Mao Zedonga res zanima«, je pisal Otto Braun, »je oborožen boj armade kmetov. Obseden z idejo, da je edinole on poklican izpeljati revolucijo tako,

povsem onemogočiti velikega voditelja. Vendar pa je Mao vedno uspevalo, da je obvladal svoje nasprotnike. Včasih je to dosegel z lahko, včasih brutalno, največkrat pa že z najrahljšim pritiskom.

»Nestrpno čakamo na propad starega sveta«, je Mao zapisal na rob knjige Friedricha Paulsena Sistem etike. »Propad starega sveta bo nekoč omogočil postavitev novega sveta. Kaj mislite, ali ne bo boljši, kakor je bil stari svet?« Ko je leta 1949 razglasil Ljudsko republiko Kitajsko, je stari svet propadel, čeprav ne popolnoma: razredni sovražnik je bil še vsepovsod, treba ga je bilo še uničiti. »Revolucija«, ta-

socialistični graditvi, kitajski narod pa pripeljati v komunizem, kjer bo vsak dobil po svojih potrebah, ne pa po svojem delu.

Njegovi poskusi so se končali z gospodarsko katastrofo, v kateri je spet kraljevala celo lakota. Sam Mao je to katastrofo politično preživel, vendar se je moral odločiti tudi za samokritiko in priznati, da zelo malo ve o gospodarskem in industrijskem načrtovanju. Realisti so morali vzeti vajeti. Liu Šao Či, Deng Xiaoping in drugi so poskušali popraviti škodo in znova vzpostaviti red. Toda veliki voditelj ni maral reda. Še enkrat je Mao mobiliziral množice, nasilneje, kakor kdaj prej, in razglasil, da je našel pot, ki je ni v nobenem revolucionarnem učbeniku: Iz »spopada dveh linij« je naredil univerzalno načelo. Boj med proletarskimi revolucionarji in meščanskimi protirevolucionarji je večna stvar, tudi v partiji sami, v tem boju ni nevtralnih in sploh nikakršnih gledalcev. Vsak mora zavzeti stališče. Katera linija je revolucija in katera razredni sovražnik, mora vsak spoznati sam; to je preizkusni kamen revolucionarne zavesti.

Po pravilu je bila pravilna radikalna linija, za katero je bil kaos nekaj normalnega. Radikalna »tolpa štirih«, ki jo je vodila Mao Zedongova žena Čiang Čing, sam pa jo je strmoglavil, je razpihovala boj vseh proti vsem. Kulturna revolucija se je poživljala na razum in znanje. Šole in univerze so zapirali, Rdeča garda je preganjala intelektualce in politike. Številni med njimi so se prostovoljno odločili za smrt. Liu Šao Či, drugi človek v državi, doma iz Maove sosednje vasi, ki je ob njem preživel več kakor petdeset let, je bil odstavljen, preganjan in je umrl v zaporu. Deng Xiaoping je delal v neki tovarni kot varilec, čez leto dni pa so ga poklicali nazaj v Peking in postavili na položaj podpredsednika vlade. Ni dolgo ostal. Njegovega sina je Rdeča garda tako zdelala, da je invalid.

Mao je bil prepričan, da je premagal staro miselnost, da je kitajski narod zdaj nepopisan papir, na katerega je mogoče napisati najlepše besede in narisati čudovite slike. Ostalo pa je le dejstvo, da je bil velik v svojem boju. Iz skromnih začetkov je ustvaril gibanje in ga skozi tisoč nevarnosti popeljal k zmagi, strmoglavil staro ureditev in Kitajcem odprl vrata v novo obdobje njihovega življenja.

F. L.

Kitajci so spoštovali svojega voditelja Mao Zedonga, spoštovali pa ga tudi še sedaj. Včasih so se ga bali, zato so po njegovi smrti žalovali za njim tako, kakor družina ob jokuje strogega očeta. Prizor izpred vladne (cesarske) palače v Pekingu priča, da strahu pred Mao Zedongom ni več.

kakor si jo zamišlja, je zagovarjal vsak ukrep, ki mu je utrjeval pot do cilja, tudi krepitev osebne oblasti. Tudi dela marksističnih klasikov so ga zanimala le toliko, kolikor jih je bilo mogoče uporabiti v kitajskih razmerah in kolikor so koristila njegovim ciljem.

Toda med dolгим pohodom je neutrudno razpravljal s tovariši, s člani politburoja. Bil je mojster političnega delovanja, zaradi česar je tudi nemškemu instruktorju Kominterne zmanjkalo besed. Kljub vsemu pa stališče Mao Zedonga ni bilo nikoli tako nesporno, kakor je bilo, na primer, Hitlerjevo mnenje v njegovi nacistični stranki. Načelo voditeljstva je Kitajcem tuje. Kljub svoji karizmi, ki je bila za vse neizpodbitna, je imel Mao Zedong vse do zadnjih dni resne nasprotnike. Trdijo, da je Lin Piao leta 1971 poskušal

ko je Mao pisal že leta 1927, »ni povabilo na večerno prireditev in tudi ne debatni krožek«. V zaporednih čistkah je Mao obračunal z razrednim sovražnikom, njegovi načrti o novi kitajski družbi pa niso mogli prav živeti. K sodelovanju je vabil intelektualce, ki so še ostali, in jim govoril: »Naj cveti sto cvetov, naj se razne šole medsebojno dopolnjujejo.«

Zemljo bogatinov je Mao razdelil med kmete, pozneje pa jim jo je spet vzel in ustanovil ljudske komune, v katerih so skupaj obdelovali zemljo in kjer so moški in ženske živeli ločeno v skupnih domovih in kjer so starši samo za konec tedna dobili otroke v varstvo. Po tej poti in z »velikimi skoki naprej« je hotel Mao v enem letu dohiteti Veliko Britanijo v njenem industrijskem razvoju in Sovjetsko zvezo v njeni

Streli na Radživa Gandhija

Hindujska boginja nasilja Khali je stalna spremljevalka indijskega življenja. Spirala nasilja se je, žal, resnici na ljubo doslej izkazala tudi kot indikator stanja v zapletenih, včasih celo paradoksalnih medreligijskih in medreligijskih razmerjih v heterogeni indijski skupnosti, pa tudi v razmerjih moči med Delhijem in vladami zveznih ozemelj.

Ni še znano, ali je poskus atentata dejanje blazneža, organizirana zarota v imenu nekoga, ali celo oboje. Veliko dušo Indije Mahatma Gandhija je ubil hindujski fanatik, prvega sina Sandžija je nekdanja ministrska predsednica izgubila v še vedno nepojasneni letalski nesreči, Indiro Gandhi pa

so pokosili streli Sikha, pripadnika njene telesne garde. Odkrite grožnje Radživu Gandhiju in njegovi družini, kot tudi vrsti politikov iz njegovega vladnega kabineta, pa tudi predsedniku Zailu Singhu, niso nove in so jih sikhovski skrajneži razgrnili po atentatu na Indiro Gandhi 31. oktobra leta 1984. Januarja letos so objavili listo sedemintridesetih smrti zapisanih oseb, ki jim pripisujejo odgovornost za poglavljanje krize v Punjabu. Deset atentatov so že izvedli, nazadnje pa so ubili generala Vaidya, znanega kot voditelja vojaške operacije Modra zvezda iz časov indijskega posredovanja v najsvetejšem sikhovskem mestu, v Zlatem templju v Amritsarju. Obstajajo potem-

takem razlogi, da poskus ziro-pama odgovornost za oskuro-atentata pripišemo sikhovskim skrajnežem, vendar lahko ozadje poskusa nasilnega dejanja iščemo tudi še drugje.

Opozicija, ki na indijskih tleh pogosto dviga glavo, večkrat upravičeno jezo in nezadovoljstvo zaradi številnih problemov, zliva prav na osrednjo vladno v Delhiju. Taj je z mladostnim dinamizmom Radživa Gandhija zakoračila v polje mnogoplastnih gospodarskih in političnih sprememb. Indijska pot v 21. stoletje, povezana z zasebno liberalizacijo, pa se v marsičem spopada s politično stvarnostjo dežele. Prav politična stvarnost pa po drugi strani hromi velikopotezne, včasih celo zelo

pogumne akcije indijskega premierja. Še naprej ostaja eden najresnejših problemov tako imenovani virus komulizma-sovražnosti med verskimi skupnostmi. Široko pa so zastavljene tudi emancipacijske težnje posameznih segmentov indijske družbe. Tako za zdaj ni videti rešitve krize v Punjabu, niti v Assamu, prav tako pa tli v Džammuju in Kašmirju. Sočasno s tem politiko izkoriščajo za doseganje verskih ciljev in obratno, kar pa odnose na indijski podcelini samo zaostreje.

Radživ Gandhi se je zavestno odločil za strategijo reform, ki je izpostavljena političnemu tveganju. Kaže pa, tako pa je bilo tudi pričakovati, da je medja med tem in nevarnostjo za premierovo življenje močno zabrisana.

M. Lamprecht

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■

Reykjavik: V islandskem glavnem mestu prevladuje popolna zmeda, potem ko je islandska vlada sprejela gostiteljstvo srečanja ameriškega predsednika Reagana in sovjetskega voditelja Gorbačova. Kot kaže, ni nihče razmišljal o skromnih zmogljivostih majhnega mesta za tako velik dogodek.

Peking: Začel se je deveti krog kitajsko-sovjetskih pogajanj o ureditvi razmer med državama. Sovjetski predstavnik je izjavil, da se je njegova država pripravljena pogovarjati o vseh vprašanjih, ki zanimajo obe državi.

Hong Kong: Ameriški obrambni sekretar Weinberger je začel 18-dnevno turnejo, med katero bo obiskal še Kitajsko, Indijo, Pakistan, Italijo in Veliko Britanijo.

Ženeva: Naftni ministri držav članic Organizacije izvoznice nafte so se sešli v Ženevi, da bi podaljšali avgustovski sporazum o zmanjšanju in nadzoru črpanja nafte. Sodček nafte velja približno 14 dolarjev, že zdaj pa proizvajalci izražajo bojazen, da bo cena še padla.

Dunaj: Končal se je pripravljalni sestanek Konferenca o evropski varnosti in sodelovanju za tretjo fazo glavne konference, ki se bo v avstrijskem glavnem mestu začela 4. novembra.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■

Ob mladinski seji o tezah izhodišč za prenovu programov za pridobitev izobrazbe v srednjem usmerjenem izobraževanju, ki je bila 1. oktobra v Bohinju

Novosti v srednjem usmerjenem izobraževanju

Že kmalu po uvedbi srednjega usmerjenega izobraževanja so se v javnosti pojavila prva negotovanja, da vse rešitve, ki jih prinaša, niso najboljše. Takega mnenja so bili učenci, pedagogi, starši in tudi ljudje iz delovnih organizacij, kjer naj bi se mladi zaposlovali. Res je, da si marsikdaj v ocenah, kaj naj bi bilo narobe, niso bili enotni, da pa nekaj ni v redu, so vsekakor kazala ta pogosta in tudi vztrajna opozorila.

Nazadnje so ugotovitve teh, recimo jim praktikov, potrdili tudi raziskovalci. Ob uvedbi usmerjenega izobraževanja je namreč Pedagoški inštitut, ki deluje pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani, dobil nalogo, da zasnuje obsežen projekt, v katerem bi s pomočjo posameznih raziskav spremljali uresničevanje srednjega usmerjenega izobraževanja v praksi. Raziskovalci so tako npr. proučevali posamezne vzgojnoizobraževalne programe, izvajanje proizvodnega dela in delovne prakse ter pripravnost, pedagoški kader, mrežo šol itd. Svoje ugotovitve so prvič predstavili po dveh letih izvajanja usmerjenega izobraževanja, celovito pa junija letos. Njihove ugotovitve v marsikaterem primeru potrjujejo kritiko, ki jo je bilo slišati v javnosti že prej. Torej le ne bo držalo tisto, kar smo slišali včasih v preteklih letih, da namreč usmerjeno izobraževanje kritizirajo tisti, ki so proti napredku, ki stojijo na nekakšnih malomeščanskih pozicijah in podobnih.

Odlike in pomanjkljivosti usmerjanja

Iz katere so temeljne ugotovitve omenjenega projekta, v javnosti znanega kot evalvacijske raziskave? Razumljivo je, da je spremljanje posameznih vzgojnoizobraževalnih programov omogočilo številne ugotovitve o posameznih predmetih v teh programih. Raziskovalci tako predlagajo črtanje ali dopolnjevanje posameznih programov, drugačno razporeditev po letnikih ipd. Toda te ugotovitve so zanimive bolj za strokovnjake in pedagoge, objavljene pa so bile v reviji Vzgoja in izobraževanje, ki jo izdaja Zavod SRS za šolstvo.

Zanimivejše so ugotovitve, ki so skupne vsem programom in usmeritvam. Nedvoumno se je izkazalo, da ni mogoče izvajati enotnih programov za vse učence, torej tiste, ki se želijo zaposliti že po dveh, treh ali štirih letih šolanja in tiste, ki to nameravajo šele po šestih ali osmih letih. Predvideno je bilo, da se bodo vsi učenci, ne glede na te interese, vključili v en razred, nato pa se bodo glede na svoje možnosti, sposobnosti in interese šolali dve, tri ali pa več let. Pedagogi naj bi ob tem izvajali takojmenovano notranjo diferenciacijo, s katero bi v razredu bolj sposobnim nudili zahtevnejše izobraževanje z dodatnim programom, manj sposobnim pa npr. več dodatnih pojasnil k temeljnemu znanju. Toda, uvajanje usmerjenega izobraževanja soupada z gospodarsko krizo, ki se nujno odraža tudi v šolstvu. V marsikaterem razredu je po 36 učencev, ob takem številu pa je notranjo diferenciacijo skoraj nemogoče izvajati. Če k temu prištejemo še zelo natrpne učne načrte, včasih pa tudi ne-

zadostno usposobljenost učiteljev, nas ne čudi ugotovitev raziskovalcev, da te diferenciacije v srednjem izobraževanju ni bilo, pač pa so bili pedagogi primorani zniževati zahtevnost. Bolj nadarjenim učencem se tako ni bilo treba posebej truditi, s čimer so zapravljali svoje sposobnosti, manj sposobni pa so kljub temu težko dosegali pričakovane rezultate.

Socialni vidiki

To ugotovitev moramo povezati tudi z ugotovljenim dejstvom, da uvedba usmerjenega izobraževanja ni zmanjšala socialne diferenciacije. Zahteva demokratične vzgoje in izobraževanja je, da bi se vsakdo lahko šolal glede na svoje sposobnosti in interese, ne pa glede na materialne možnosti. Da se torej v zahtevnejše programe ne bi vključevali le otroci iz bogatejših družin in otroci intelektualcev, ampak vsakdo, ki bi bil take programe sposoben absolvirati. To zahteva pri nas razvijamo že vse povojno obdobje. Dosegli smo kar precej uspehov, zlasti z razvijanjem stipendijske politike, ustvarjanjem šolskih zalog učbenikov, zniževanjem njihovih cen, gradnjo študentskih in dijaških domov itd. Zatiskali pa bi si oči, če bi trdili, da je socialno razlikovanje že odpravljeno. Ob uvajanju usmerjenega izobraževanja je bila postavljena zahteva, da ga še nadalje zmanjšamo; ena izmed metod za to naj bi bilo tudi vključevanje učencev v enotne programe, kjer bi nato napredovali izključno glede na svoje sposobnosti. Zal pa ima srednje izobraževanje zelo malo vpliva na zmanjševanje socialnih razlik in njihove vplive na izobraževanje. Bistveno na to vpliva družinska vzgoja, vzgoja v vrtec in osnovnošolsko izobraževanje. Od njih je namreč odvisno, v kolikšni meri bo otrok razvil svoje sposobnosti, ki so mu dane z rojstvom. Če teh možnosti nimamo, si pridobi premajhno predznanje, da bi bil uspešen v srednji šoli, pa tudi njegovi interesi za šolanje so majhni. Ob tem ni zanemarljivo tudi dejstvo, da prav na hitro bistvenih premikov pri zmanjšanju socialnih razlik v šoli ne moremo doseči. Zato ne preseneča, če so raziskovalci ugotovili, da se v srednjem usmerjenem izobraževanju socialna diferenciacija ni zmanjšala; v nekaterih primerih se je celo povečala.

Tretja večja pomanjkljivost, ki so jo ugotovili raziskovalci pa je, da so programi vsebovali premalo praktičnega usposabljanja. Ta ugotovitev velja zlasti za dveletne in triletna programe. Obseg usposabljanja v šoli se je v primerjavi s prejšnjim načinom precej skril, prav tako tudi usposabljanje v delovnih organizacijah, pa še za te primere so raziskovalci ugotovili, da niso bili vedno najbolj kakovostno izvedeni. Hkrati to usposabljanje ni najboljše povezano s te-

oretičnim poukom. Časovno skrajšanje praktičnega usposabljanja je bilo nujno zaradi povečanja obsega splošnega in strokovnoteoretičnega izobraževanja. Zato pa je kot ena izmed bistvenih kvalitete usmerjenega izobraževanja ugotovljen prav dvig splošne izobrazbe učencev, ki so vključili te programe. S tem imajo večje možnosti za hitrejšo prilagajanje novim delovnim situacijam in zahtevam, res pa je tudi, da zato dalj časa traja njihovo usposabljanje za samostojno delo ob prvi zaposlitvi.

Teze izhodišč za prenovu programov srednjega izobraževanja

Ko so letos junija raziskovalci predstavili rezultate evalvacijskih raziskav, od katerih smo povzeli samo najpomembnejše, je bilo dogovorjeno, da Zavod SRS za šolstvo pripravi teze, na podlagi katerih bi se lotili od-

se ne vključuje nihče (programi niso bili razpisani ali ni interesa) ne bi prenavljali, pač pa bi vsebine prenesli v druge sorodne programe

– skupna vzgojnoizobraževalna osnova, t. i. SVIO, ki je bil doslej sestavina vseh programov srednjega usmerjenega izobraževanja, ostane enaka le za štiriletna programe, pri tem pa se jo časovno tesneje poveže z drugimi predmeti, tako da ni nujno strnjena samo v prvi dve leti šolanja. Za dvo in triletna programe se zahtevnost skupne vzgojnoizobraževalne osnove zniža. V skrajšanih programih, kjer je bil doslej vključen del SVIO, pa bi le-tega povsem na novo oblikovali, tako da bi po zahtevnosti ustrezal nadaljevanju 6-letnega osnovnošolskega izobraževanja, saj je ugotovljeno, da ima večina učencev, ki se vključujejo v te programe, predznanje v tem obsegu

– cilj srednjega izobraževanja naj bi še naprej ostal usposabljanje za vključitev v delo in nadaljnje izobraževa-

razprav sta se v začetku meseca na skupni seji sestali tudi predsedstvi RK ZSM, in Izobraževalne skupnosti Slovenije, prisostvovali pa so ji tudi predstavniki republiških sindikatov, Gospodarske zbornice Slovenije in mariborske univerze. Namen skupnega sestanka je bil v sprejemu dogovora o enotni akciji pri dograjevanju sistema vzgoje in izobraževanja, pa tudi informiranje o stališčih mladih do predvidenih sprememb v srednjem usmerjenem izobraževanju. Mladi so namreč tisti, ki so najbolj neposredno zainteresirani za kvaliteto izobraževanja, saj je od tega odvisno, kakšne možnosti si bodo zagotovili za delo in osebnostni razvoj.

Povedali so, da se bodo množično vključili v razpravo, ko bodo izdelani osnutki novih programov, saj bo tako mogoče oblikovati konkretne pripombe. Zato pa si želijo, da bi bili osnutki izdelani čimprej.

Prednost stroki

Ob tezah pa so oblikovali nekaj splošnih pripomb, ki veljajo za predvideno programsko dopolnjevanje srednjega izobraževanja v celoti. Predvsem želijo, da bi razprava potekala v normalnih političnih razmerah, da se odločitve ne bi sprejemale v časovni stiski, da bi nanje imela dovolj vpliva stroka, da bi bile izdelane tudi vari-

vali v prakso. Le tako je mogoče izobraževanje kakovostno dograjevati, brez stalnih in večjih pretresov.

Resnost v odgovornosti

V zvezi s tem pa so bili zelo kritični tudi do zelo zamegljenih pristojnosti in odgovornosti na področju vzgoje in izobraževanja. In res je pregled različnih organov na tem področju skoraj nepregleden. Omenimo samo 18 posebnih izobraževalnih skupnosti z njihovimi strokovnimi sveti in drugimi organi, Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje, Pedagoški inštitut, Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Zavod SRS za šolstvo, različna koordinacijska telesa, nekateri odbori pri Gospodarski zbornici Slovenije, sveti pri družbenopolitičnih organizacijah, itd. V tej množici se konkretna odgovornost kaj hitro zamegli, postopki sprejemanja odločitev so neprijemljivo dolgi, a zato ne toliko bolj demokratični, omogočeno je parcialno odločanje brez upoštevanja celovitosti itd. Mladi zahtevajo, da se te razmere spremenijo, s tem v zvezi pa je tudi uskladitev norm, ki bodo opredeljevale te pristojnosti.

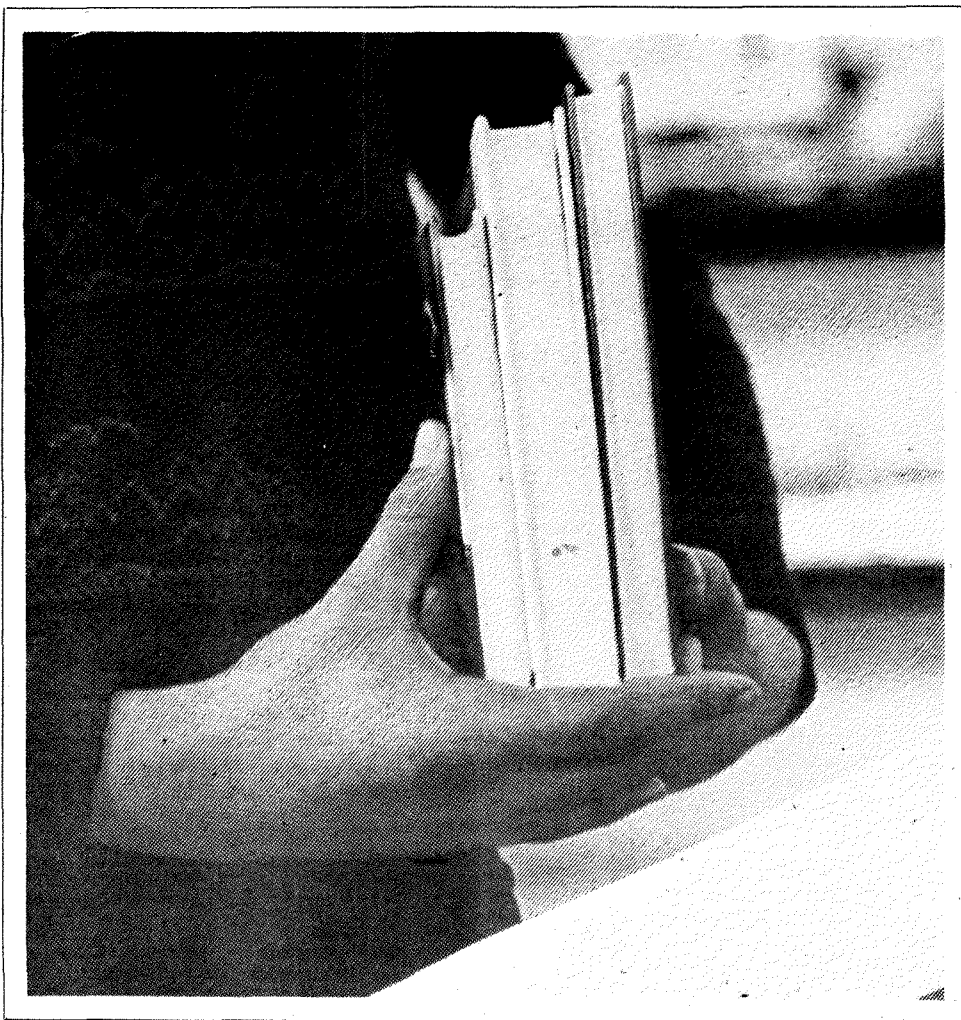
Prav tako so opozorili na tisto, kar načeloma velikokrat poudarjamo, v praksi pa pozabljamo, to je, da je treba vzgojnoizobraževalni sistem pojmovati kot celoto. Tudi ko razmišljamo o srednjem izobraževanju, je treba ocenjevati osnovno šolo in ugotavljati, če je le-ta dovolj kvalitetna, da daje ustrezno predznanje za srednje izobraževanje. Prav tako pa je pri snovanju sedanega izobraževanja treba razmišljati, da je to podlaga za poglobljeno in specializirano pridobivanje znanj na univerzi. Brez teh povezav ostaja vsaka rešitev neučinkovita.

Brez materialne osnove ne gre

Kar precej polemičnih razprav je o tem posvetu naleto predstavljeno stališče nekaterih splošnih združenj pri Gospodarski zbornici Slovenije, katerega bistvo je, da srednjega šolanja v nobenem primeru ne smemo podaljševati, ker za to ni sredstev, da pa je treba v programih povečati obseg praktičnega usposabljanja. Ta na drugi strani pomeni zmanjševanje obsega splošnih in strokovnoteoretičnih predmetov, s tem pa odpiranje možnosti za ponovno preveliko razlikovanje med posameznimi programi. Mladi so bili odločni v zahtevi, da je treba ob pripravi programskih sprememb pripraviti tudi oceno potrebnih materialnih sredstev. Menili so, da je zelo iluzorno, če bomo z obstoječimi sredstvi želeli dosegati večjo kvaliteto. Vsekakor vsega ne bo mogoče nadoknaditi samo z večjo učinkovitostjo. Nikakor pa se ne morejo sprijazniti z mislijo, da bi se npr. učili računalništva iz zvezkov namesto z računalnikom ali pa da bi učitelji bolj kot o pedagoških izobraževanja, slabšanje kvalitete in tudi vzroke, ki so do tega privedli. Izobraževanje odraslih je bilo v preteklosti kljub velikim družbenim potrebam iz nerazumljivih vzrokov večkrat zanemarjeno, zato bi bilo prav, da tokrat nanj ne bi pozabili.

Kaj naj bi dodali k tem mnenjem mladih? Verjetno prav nič, le željo, da bi vsi, ki bodo v prihodnjih mesecih pripravljali spremembe, ta mnenja poznali in jih tudi upoštevali.

Sonja Klemenčič

pravljanja spoznanih pomanjkljivosti srednjega usmerjenega izobraževanja. Teze je obravnaval Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje, ki jih je tudi posredoval v javno razpravo. Le-to naj bi Svet sklenil 9. oktobra, nato bi se začelo delo pri dopolnjevanju in spreminjanju vzgojnoizobraževalnih programov.

Kakšne predloge vsebujejo omenjene teze? Našeje mo-

– v novih programih je treba ohraniti vse dosedanje dobre izkušnje in hkrati ugotovitve evalvacijskih raziskav

– najprej naj bi prenavljali tisto petino vzgojnoizobraževalnih programov, v katero

nje, zato pa naj bi omogočili večje združevanje predmetov, izbiro različnih predmetov, različno trajanje izobraževanja itd.

– preučiti bi bilo treba možnost podaljševanje izobraževanja v nekaterih smereh

– pri izvajanju proizvodnega dela in delovne prakse bi izvedli organizacijske izboljšave, podaljšali čas in kakovost izvedbe. Pripravnštvo naj bi se prav tako kvalitetno izboljšalo in postalo obvezno za vse.

Razprave o tezah

Intenzivnejše razprave o teh predlogih so stekle šele sedaj jeseni, čeprav je bil osnutek tež izdelan že v začetku julija. To pa je tudi razumljivo, saj dopustniški čas ni prav primeren za tako resna premišljanja. V okviru teh

ante rešitve ipd. Ob tem je bilo slišati tudi mnenje, da je res treba stroki dati večje možnosti in s tem odgovornost za predlagane rešitve. Zlasti je treba biti pozoren na vse tiste rešitve, ki bodo večale razlike v programih, namenjenih hitrejšemu vključevanju v delo in tistim, ki so podlaga za študij na univerzi. Tu kaj hitro zaide mo v preveliko poglobljanje razlik, kar povzroča, da ima del generacije slabše možnosti za uveljavljanje v delu in življenju.

Mladi so prav tako menili, da moramo prenehati s prakso, da sprejemamo neke rešitve, nekaj let čakamo in ne storimo ničesar, potem zopet začnemo neko akcijo in hočemo čez noč vse postaviti na glavo. Želijo, da bi izvanje izobraževanja stalno spremljali z razisavami, njihove ugotovitve pa sproti vgraje-

S tretje seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Tradicionalni optimizem forumov ni primeren

Tako so izzvenele misli vseh sodelujočih na razpravi o sedanjem gospodarskem trenutku, oziroma gospodarskih gibanjih pri nas potem ko je delegatom predsedstva zveze borcev podal nekatere izčrpe najnovejše podatke Vlado Klemenčič, član predsedstva CK ZKS. Izrazili so svojo zaskrbljenost nad podatki, ki očitno kažejo, da začetnega ne dosegamo, hkrati pa so se zavzeli za to, da bi vsaj v preostanku tega leta s podporo celotne družbene skupnosti in vsakega posameznika, usmerili vse napore v to, da bi sedanje nevzpodbudne rezultate letošnjega gospodarjenja približali načrtovanemu.

V sklepih, ki so jih ob obravnavanju tekočih gospodarskih gibanj sprejeli, so na Predsedstvu RO ZZB NOV zapisali, da jim predložene ocene predstavljajo realno podobo stanja, iz katere razbirajo, da še vedno ni presežena visoka stopnja inflacije, da so še vedno močno oslabiljene ekonomske in tržne zakonitosti, da se slabša položaj združenega dela, da stagnirajo ekonomski odnosi s tujino, da izredno zaskrbljuje poraba neustvarjenega dohodka, pa rastoča stopnja socializacije obveznosti in izgub ter nestabilni pogoji poslovanja. Zaradi vsega tako ugotovljenega predsedstvo ZZB NOV meni, da je nujna takojšnja in sprotna odgovornejša aktivnost za izboljšanje položaja, pri čemer ne bi nikakor smeli zapraviti zadnjih treh letošnjih mesecev za razprave o ekonomski politiki v prihodnjem letu.

Stanje, kakršno je izkazano v ekonomskih odnosih s tujino, posledica nove zakonodaje na tem področju, je pravzaprav pričakovana, so dejali. Slovenija je po nekaj prav uspešnih izvoznih letih spet ustvarila deficit v trgovski menjavi s tujino, pri čemer se kažejo tendence obračanja na domači trg in na klirinško področje. Čeravno je nova zakonodaja v svoja določila vključila nekatere elemente stimulacije za dobre izvoznike, pa dejanska ekonomska politika in realizacija tistih njenih določil, ki naj bi zagotavljala večji izvoz na konvertibilne trge, zaostaja, saj »vlada« predv-

sem 110. člen zakona o deviznem poslovanju, ki je sicer vgrajen zato, da bi ga uporabljali v posebnih pogojih; k temu je dodan še nov administrativno - distribucijski ukrep (Z akreditivni in podobnim), česar zakon ni predvidel.

Borci menijo, da je nujno potrebno omenjeno zakonodajo čimhitreje popraviti, oziroma sprejeti dopolnitve, zlasti takšne, ki bodo dejansko zagotavljale, da bodo uvozne možnosti neposredno odvisne od izvoznih uspehov, pri čemer bomo delovne organizacije in tudi bančne ustanove motivirane za nenehno povečanje izvoza, v prvi vrsti pa za povečevanje deviznega priliva. Položaj, kakršen se zrcali v poročilih, menijo borci, narekuje Zveznemu izvršnemu svetu predložitev celovitejših analiz o izvajanju zakonov s področja ekonomskih odnosov s tujino.

Deficit, ki se kaže v plačilni bilanci, grozi z neposrednim novim zadolževanjem v tujini. Sicer je spodbudno slišati, da se je naš dolg do tujine končno vendarle začel zmanjševati, so rekli (in zapisali) borci, vendar so hkrati k temu dodali, da to ni bilo doseženo z večjim izvozom na konvertibilni trg in, da glede na podatke o deficitu v plačilni bilanci, (če se bo tako nadaljevalo), ni mogoče pričakovati nadaljnjega zmanjševanja našega dolga v tujini. Odločno so se zavzemali, naj vsako novo zadolževanje poteka neposredno prek organizacij združenega dela, za njihovo modernizacijo in pre-

strukturiranje gospodarstva ter doseglo tehnološke usposobljenosti za - povečanje izvoza.

Borčevsko predsedstvo je ocenilo, da rezultati očitno kažejo, da je treba storiti več za omejevanje porabe, ki nikakor ni skladna z ustvarjenim dohodkom. Takšne ukrepe borci podpirajo, istočasno pa opozarjajo, da morajo biti le ti selektivni in takšni, da bodo spodbujali večjo proizvodnjo in dobro gospodarjenje z družbenimi sredstvi. Zato podpirajo tudi selektivno nagrajevanje po delu.

Spremembe v obračunskem sistemu so nujne, so menili, če želimo doseči realno izkazovanje ustvarjenega dohodka. Z realnej-

membe ne bi smele odpreti poti novemu valu socializacije obveznosti (po načelu, da je tako in tako vse naše), in tudi ne bi smele potegniti za seboj vala prerazdeljevanja družbenega proizvoda od dobrih k slabim gospodarjem. Zato, so opozorili borci, je že sedaj nujno doseči soglasje vseh struktur, za sprejemanje ustreznih ukrepov, ki bodo omogočili prilagoditev na nove pogoje.

Da tržišče in ekonomske zakonitosti ne delujejo v zadovoljivi meri, dokazuje dejstvo, da narašča število OZD, ki že vrsto let poslujejo z izgubo. Borci se zavzemajo za ostrejšo politiko do takšnih delovnih organizacij, ki naj, če ni perspektivnih izhodov, seže tudi po instrumentu prenehanja proizvodnje.

Ocenili so, da poročilo o stanju vendarle ne odgovarja tudi na vprašanje, zakaj je v Sloveniji tako nizka proizvodnja (ob hkrati visoki notranji konjunkturi). Hitra in poglobljena analiza o tem vprašanju bi bila nujna za naravnavanje

mov in manj k zanašanju na to, da bo država reševala zagate. Kdo ve, kolikšni so že zapisali (in ker so kljub vsemu kot pravi revolucionarji prepričani, da se bomo znali izvleči iz sedanjih težav), da morajo predlagatelji posameznih ukrepov kot organi in tudi kot posamezniki odgovarjati za posledice tistega, kar se iz predlogov izcimi.

Najbolj se je bati zapadanja v brezperspektivno življenje in prepričanje, da ni mogoče nič narediti, spremeniti... Zbrani na Predsedstvu RO ZZB NOV so opozorili, da takšne črno-glede misli odganjajo nekatere konkretna dejstva: delovne organizacije, ki znajo in tudi dejansko dobro delajo, ki razvijajo sodobnejšo in obetavnejšo proizvodnjo ter se tudi vključujejo v mednarodno menjavo dela.

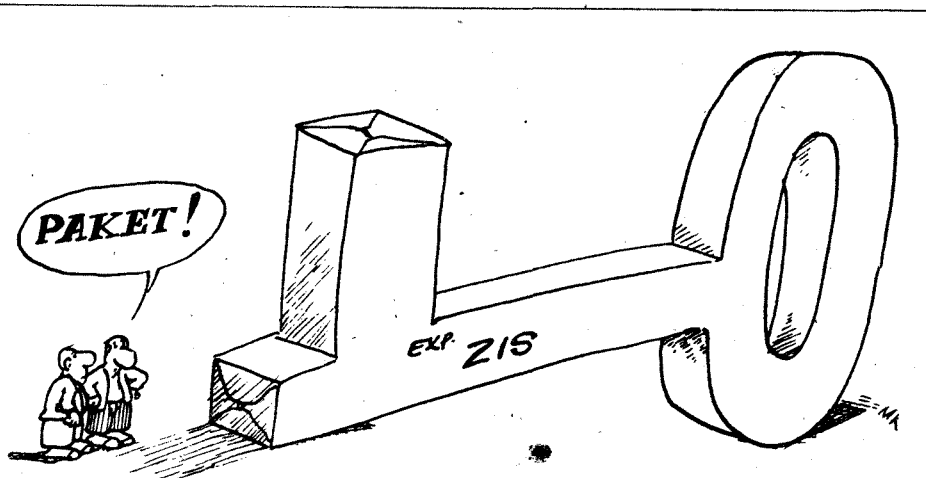
Borci so dolžni v vseh okoljih vnašati vero v naše sposobnosti, pa tudi odločnost, da probleme rešujemo. Zato ni brezpredmetna širša politična podpora ter spodbujanje gospodarsko

zmanjševanje režijskih stroškov... Predvsem pa moramo tako s politično kot z vsakršno, najosnovnejšo dobro voljo in človeško etiko doseči bistvo, srčiko problema, da se bomo namreč ovedli, da vsi skupaj in vsak posebej - preveč trošimo, več kot si prislužimo.

Zaradi že kar razvpite »afere« o izjemnih pokojninah na sosednjem Hrvaškem, je obravnavalo Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije tudi vprašanje o izjemnih pokojninah v SRS in po zelo natančnem poročilu predsednika Republiškega komiteja za borce ter vojaške invalide ugotovilo, da poznamo inštitut izjemnih pokojnin v Sloveniji že vrsto let (odkar je prešel s pristojnosti zveze na republiko in pokrajine) in da za pridobitev izjemne pokojnine obstajajo skrajno ostri pogoji in seveda, zakonski akti ter pravilnik. Večina prejemnikov teh izjemnih pokojnin v Sloveniji so kmetje - borci, nekateri (pred desetletji) predčasno upokojeni delavci in prav majhno število tistih tovarišev ter tovarišic, ki dobivajo pokojnine s tega naslova zaradi še posebej družbeno priznanih zaslug. Vsi ti, ne glede na imena, pa so morali skozi strogi postopek preverjanja po črki zakona in predpisov. Predsedstvo je poudarilo, da ne s strani borčevskih organizacij, ne s strani drugih družbenih struktur ni bilo postavljenih vprašanj o tem, saj gre za stvari, ki so javnosti znane, samoupravno sprejete in že večkrat v preteklosti v podrobnostih pojasnjene. Na ključ iz razprave, da pravzaprav posebne pokojnine niso bile pri nas nikoli sporne, ampak se ljudje jezijo, če opazijo, da imajo funkcionarji različne privilegije, je sledilo pojasnilo, da je bilo že spomladi v Skupščini SRS postavljeno o tem delegatsko vprašanje, na katero je sledil javni odgovor v dnevnem časopisu in torej tudi na tem področju ni nikakršnega sprenevanja.

Dogovorili so se, da natančnejši datum sklica prve seje RO ZZB NOV določijo kasneje, saj je na predvideni 22. oktober sklicano že zasedanje vseh zborov Skupščine SRS.

B. Ž. J.

Sposojena karikatura na isto temo

(Milenko Kusanović)

šim izkazovanjem dohodka in obveznosti pa bi morali zmanjšati sredstva za porabo in povečati sredstva, namenjena reprodukciji. Če bi dosegli takšne spremembe v materialni delitvi družbenega proizvoda, bi bilo to dejansko v duhu krepitve materialne osnove združenega dela.

Vse naštetu pomeni neizogibno zaostrovanje problemov rentabilnosti in izgub, pa tudi zaostrovanje financiranja vseh potreb družbe izven neposrednega gospodarstva. Spre-

aktivnosti k pravim problemom.

Vsakršna družbena aktivnost za reševanje navedenih problemov je dobrodošla in nujna, vendar borčevsko predsedstvo opozarja, da za daljši čas ne more nadomestiti stalnih in stimulativnih pogojev gospodarjenja. Zato borci podpirajo le tiste spremembe v sistemu, ki vodijo k trajnejšemu večanju odgovornosti, k motivaciji za boljše delo, k usmerjanju delovnih ljudi k reševanju lastnih proble-

utemeljenih razvojnih tokov, zato se bodo borci zanje zavzemali tudi kot delegati na vseh ravneh samoupravne organiziranosti.

Vrsta misli, ki so jih izrazili borci v razpravi, je veljala konkretnim pomanjkljivostim, katerih večino lahko odpravimo in niso nikakršen odraz »višje sile« ali »zunanjih razmer«. Sem sodi izdelovanje bolj kakovostnih izdelkov, ki si bodo le takšni prislužili v tujini boljši sloves in višjo ceno. V ta »koš« spada tudi

vorili smo se za še bolj ažurno sodelovanje in posredovanje gradiv.

Nekateri člani so želeli od nas še več neposrednega kritičnega pisanja o nepravilnostih v družbi na način, kakor to vidijo in čutijo borci zlasti pa se je izkazalo, da bo treba še kaj ukreniti v smeri tesnejšega povezovanja z občinskimi odbori ZZB NOV, da bi se v časopisu bolj naravnost in manj »nališpano« zrcalilo vse tisto, kar borci dejansko na sestankih tehtnega povedo, pa četudi je to boleča kritika, ki ni popularna. Bolj redno bodo morali pošiljati v naš TV-15 krajše prispevke iz svojih krajev in morda ponekod tudi prekiniti s prakso, ko se zanašajo le na svoje dolgoletne določene dopisnike, medtem ko mimo slednjih nihče ne prime za pero.

B. Ž. J.

S seje časopisnega sveta TV-15 Naš tovariš

Po načrtani poti k še boljšemu

Pod predsedstvom nove predsednice časopisnega sveta TV-15 Mire Svetinove je bila minuli četrtek na Vrtači seja tega organa našega časopisa, na kateri so v sodelovanju z nekaterimi novimi delegati in ob prisotnosti Predsednika RO ZZB NOVŠ Božidarja Gorjana, pregledali delo borčevskega glasila. Obenem so govorili tudi o finančnih vprašanjih, ki tokrat sicer niso bila v ospredju (za letos vsaj tako kaže, smo zagat rešeni), so pa še vedno nakazovala probleme nepopolnega divjanja cen tiska in grafičnih storitev. To slednje pa je Damoklejev meč, ki visi nad vsemi slovenskimi časniki in ji tudi mi ne moremo uiti.

Tako predsednik Gorjan (v imenu Predsedstva RO ZZB NOV Slovenije) kot tudi glavni urednik TV-15 Zvone Kržišnik sta se dosedanjemu predsedniku časopisnega sveta Francetu Perovšku zahvalila za njegovo aktivno delo in povezanost z uredništvom »Teveja«.

Ob pregledovanju vsebine pisanja v zadnjem času niso imeli delegati bistvenih vsebinsko preusmerjevalnih pobud in so naše delo, lahko rečemo, skoraj enoglasno pohvalili. Imeli pa so vrsto pripomb na podrobnosti - med katerimi se je znova našel očitok, da nismo dovolj odločni v odklanjanju člankov in pisem, ko gre za med-

sebojno obračunavanje med borci in za razčiščevanja najmanj štirideset in več let starih (pa zgodovinsko malo pomembnih podrobnosti - tudi napak), ki si jih med seboj očitajo. Člani sveta so menili, da je treba odločneje urediti že prej sprejet sklep, naj borci takšne spore (zares osebne narave), rešujejo s pomočjo svojih borčevskih občinskih organizacij ali pa s pomočjo medobčinskih ZZB NOV.

Delegat Republiškega komiteja za borce je ocenil sodelovanje z našim časopisom za uspešno in prav tako je menila predstavnica SPIZ SRS, da objavljamo vrsto koristnih člankov s področja njihove problematike. Dogo-

Jubilejno proslavljanje dneva zvez 26. septembra

Ob 45 letnici zgodovinskega posvetovanja, ki ga je o razvoju vodenja poveljevanja in zvezah v NOV V STOLICAH PRI KRUPNJU 26. 9. 1941 vodil tov. TITO, bodo vezisti NOV in pripadniki rodu za zveze JLA posebno slovesno proslavili Dan zvez 26. september. Vezisti NOV bodo v sodelovanju z vezisti v JLA, TO ter delavci v delovnih organizacijah, kjer so jim podelili domicile, radioamaterji, člani pohodnih enot in drugimi, obeležili z raznimi prireditvami Dan zvez. V enotah za zveze JLA so izdelali konkretne programe dejavnosti v zvezi s proslavljanjem Dneva vezistov. V njih so predvideli pohod vojakov in starešin po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Vezisti NOV si bodo ogledali centre za zveze, ki jih bodo enote za zveze JLA postavile med rednimi vajami. Pripravili bodo kviz in okroglo mizo na temo »ZVEZE V NOB«. Na vrsti bo tekmovanje pod imenom »Izbirajmo najboljše radiotelegrafiste, radioteleprinteriste, teleprinteriste, radiorelejece in telefoniste«. Pripradniki JLA vezisti, si bodo ogledali delovne organizacije, kjer proizvajajo oziroma uporabljajo nova tehnična sredstva za zveze. To so predvsem ISKRA, PTT, RTV, Gorenje in drugi. Razen povedanega bodo pripravili in izvedli še številna športna tekmovanja v raznih disciplinah. Imeli bodo tudi svečane preglede enot, tovariška srečanja in sprejeme. Vse omenjene aktivnosti so se že začele in bodo potekale vse tja do oktobra.

Branko Blenkuš

Višje invalidnine

Enainpetdeseta številka Uradnega lista SFRJ prinaša med drugim tudi razveseljive novosti za vse upravičence do osebnih ali družinskih vojaških invalidnin, do ortopedskega dodatka ali do dodatka za postrežbo in tujo pomoč. Vsi ti prejemki so zvišani z veljavnostjo od 1. 1. 1986.

Osebna invalidnina:

Skupina	din
I.	91.179
II.	66.075
III.	49.994
IV.	36.919
V.	26.288
VI.	16.291
VII.	11.019
VIII.	5.321
IX.	3.967
X.	2.684

Družinska invalidnina znaša:

za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev) **5.936 din;**

za enega uživalca družinske invalidnine, ki je to pravico uveljavil kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev) **11.871 din;**

povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev) **31.657 din.**

Dodatek za postrežbo in tujo pomoč:

za prvo stopnjo	78.165 din
za drugo stopnjo	60.132 din
za tretjo stopnjo	42.100 din

Ortopedski dodatek:

za prvo stopnjo	26.382 din
za drugo stopnjo	20.129 din
za tretjo stopnjo	12.970 din
za četrto stopnjo	6.273 din

V Uradnem listu so objavljeni še naslednji na novo odmerjeni zneski:

Osnova za odmero zveznega dodatka za borce znaša od 1. 1. 1986 – **63.798 din**

Osnova za odmero stalnega mesečnega denarnega prejemka imetnikov »Partizanske spomenice 1941«, španskih borcev in narodnih herojev znaša od 1. 1. 1986 **63.798 din.**

Glede na zneske osebne invalidnine po skupinah invalidnosti, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka vojaških invalidov, znašajo prejemki civilnih invalidov vojne od 1. 1. 1986 dalje mesečno:

Osebna invalidnina civilnih invalidov vojne:

Skupina	din
I.	45.589
II.	33.037
III.	24.997
IV.	18.459
V.	13.144
VI.	8.145

Osebna invalidnina žrtev fašističnega nasilja:

Žrtve fašističnega nasilja imajo pravico do 25 odstotnega povečanega zneska osebne invalidnine civilnih invalidov vojne tako, da znašajo osebne invalidnine žrtev fašističnega nasilja:

Skupina	din
I.	56.986
II.	41.296
III.	31.246
IV.	23.074
V.	16.430
VI.	10.181

Dodatek za postrežbo in tujo pomoč civilnih invalidov vojne:

ta dodatek je odmerjen v višini 85% od dodatka za postrežbo in tujo pomoč II. stopnje vojaških invalidov in znaša **51.112 din**

Žrtvam fašističnega nasilja se znesek poveča za 15 odstotkov in znaša **58.779 din.**

Civilna invalidnina družinskih članov civilnih invalidov vojne:

ta invalidnina je odmerjena v višini 70% od osebne invalidnine civilnih invalidov vojne in znaša: za enega družinskega člana

Skupina	din
I.	31.912
II.	23.126
III.	17.498
IV.	12.921
V.	9.201
VI.	5.701

Civilna invalidnina družinskih članov žrtev fašističnega nasilja:

Ta invalidnina je odmerjena v višini 70% od osebne invalidnine žrtev fašističnega nasilja in znaša:

Skupina	din
I.	39.890
II.	28.907
III.	21.872
IV.	16.152
V.	11.501
VI.	7.127

Poštna hranilnica Beograd bo na novo določene denarne prejemke (upravičencem po zveznih predpisih) izplačala konec mesec septembra 1986, skupaj z razliko med že izplačanimi zneski in novo določenimi, z veljavnostjo od 1. 1. 1986.

NAŠI ŠPANCİ 1936 — 1939.

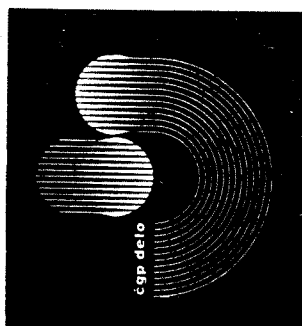

obeležavanje 50. godišnjice učešća jugoslovenskih dobrovoljaca u borbi španskog naroda protiv fašizma i stvaranja internacionalnih brigada

Oktober v znamenju »Špancev«

Ob petdesetletnici udeležbe jugoslovanskih prostovoljcev v boju španskega ljudstva proti fašizmu in organiziranja mednarodnih brigad, bosta ta mesec dve večji proslavi in vrsta spremljajočih prireditvev. Prva proslava bo že v petek, 10. oktobra, ob 18. uri v ljubljanskem Kulturnem domu španskih borcev na Zaloški cesti. »Špancev« in drugim povabljenim bosta spregovorila Ciril Zlobec in Stane Bobnar, prepeval bo Partizanski pevski zbor, na kitaro pa bosta igrala Jerko in Miran Novak. Pol ure pred proslavo bo v Domu španskih borcev tudi otvoritev razstave Tihomirja Pinterja, ki bo predstavil fotografske portrete slovenskih španskih borcev – danes.

Dvaindvajsetega oktobra bo osrednja zvezna proslava ob petdesetletnici španske revolucije v Beogradu. Tukaj pa vam predstavljamo brošuro, ki je ob tej priložnosti izšla v založbi Zvezne konference SZDL. Uvod je prispeval sekretar Združenja španskih borcev Lazar Udovički, pod naslovom »KPJ in vojna v Španiji 1936–1939« je skušal podati zgodovinski okvir dogajanju v Španiji in pri nas v obdobju med 1936 in 1939 Vlado Begović. O španski državljanski vojni pa piše (z dodatkom pregleda zgodovinskih podatkov o Španiji in pregleda delavskega gibanja do leta 1936), Radi-voj Nikolić. Tem prispevkom je dodan na koncu še seznam jugoslovanskih udeležencev – španskih borcev, ki so bili udeleženi tudi v narodnoosvobodilnem boju, bodisi kot vodilni kader, bodisi kot aktivni borci proti fašizmu zunaj naših meja ali pa so delovali v gibanju odpora in bili zaprti v številnih taboriščih. Dodan je tudi seznam španskih borcev, ki so po drugi svetovni vojni opravljali pomembnejše državne funkcije.

ČGP DELO

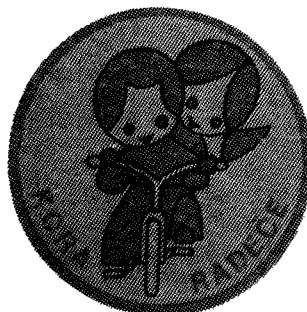
Časopisno in grafično podjetje
Delo

TOZD Tisk časopisov in revij
TOZD Grafična priprava
TOZD Knjižni in komercialni tisk
TOZD Grafična dodelava

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35
p. p. 29
Telefon (061) 315-366
Telex: 31291 yu dtlj

Predstavništvo Beograd:
Moše Pijade 12
Telefon (011) 336-094 in 335-089

Dejavnost TOZD
– stavljenje (foto, lino, mono), izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klišejev
– roto-ofset časopisni in revialni tisk
– ofset in knjigotisk (eno in večbarvni)
– grafična dodelava (knjigoveznica)

SOZD EMONA o. o.

LJUBLJANA

proizvodnja, trgovina, turizem in hotelirstvo, inženiring
61001 Ljubljana, Šmartinska
130, Slovenija, Jugoslavija

telefon: (061) 41-944, 43-644
– telegram: EMONA HOTELI
– telex: 31-205 YU EMONA –
p. p. 250 – Žiro Račun:

Danes seja zveznega borčevskega predsedstva

Osrednja tema: aktivnost do konca leta

Delegati Predsedstva Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije imajo na današnji seji na sporedu kar sedem točk, od programa aktivnosti zveznega odbora in njegovega predsedstva ter drugih organov do konca tega leta, pa do informacije o uresničevanju zdravilišnega zdravljenja vojaških invalidov, informacije o predlogih in pritožbah na desetem borčevskem kongresu, informacije o delu Sveta sklada Zveznega odbora ZZB NOVJ »Četrti julij« v tem letu, do predloga za sprejetje kriterijev, po katerih naj ZZB NOV Jugoslavije, oziroma njen zvezni odbor, v prihodnje sprejema pokroviteljstvo nad različnimi prireditvami in manifestacijami.

plamen

SLOVENSKE ŽELEZARNE
TOVARNA VIJAKOV

KROPA p. o.

JUGOSLAVIJA
POŠTA: 64245 KROPA • TELEFON: (064) 79-461, 79-462, 79-463, 79-464 • BRZOJAV: PLAMEN KROPA • ŽIRO RAČUN: 51540-601-11784 SDK RADOVLJICA • TELEX: YU PLAMEN 34524 • ŽELEZNIŠKA POSTAJA PODNART

Ob knjigi Partizanski kurirji

Nedolgo tega je izšla monografija o Partizanskih kurirjih. Ob njenem izidu smo dobili več dopisov, ki nanjo tako ali drugače reagirajo.

Prosim za pojasnilo

Že več kot 20 let prebiram vaš in naš časopis in v glavnem sem bil z njim zadovoljen. Ker sem opazil, da odgovarjate tudi na razne poizvedbe, sem se odločil, da vam tudi sam pišem, ker me zanima, zakaj ni bila v knjigi Partizanski kurirji omenjena tudi kurirska pošta R-linije, ki je obsegala območje Javornika? Obstajala je v času od 1.5. 44 do 15.5. 45.

Sam sem bil kurir na postaji R2, katere komandir je bil Peter Hladnik, ostali kurirji pa so bili Alojz Likar, Ivan Vrabec, Cvetko Gregorič in drugi (obstaja tudi fotografija vseh kurirjev naše R2 postaje).

Vladimir Fulan

Knjiga z napakami

Knjiga »PARTIZANSKI KURIRJI« (Rada Zakonjška) je izšla z velikimi napakami:

Na 216. strani pod naslovom »Kurirska postaja P-4 na Javorniku« v drugem stavku prvega odstavka piše: »Kurirji te postaje so vzdrževali zvezo: s P-5 v Zadlogu pri Črnem vrhu in s P-2a v Kališah »pri Logatcu«. – To ni točno. Dejstvo je, da so kurirji te postaje vzdrževali zveze: s P-5 pod Brinovem gričem za Predgrižami pri Črnem vrhu, s TV-2a (in ne P-2a) v Kališah pri Logatcu, s P-3 z javko pri Šmihelu pod Nanosom in s

P-14 z javko nad vasjo Slap pri Vipavi. Ta zveza je bila ne le najdaljša, ampak tudi najtežja, saj smo morali poleg številnih ovir vedno obresti tudi nevarno reko Vipavo. Vse zveze: s P-3, P-5, TV-2a in P-14, je P-4 redno vzdrževala od marca 1943 italijanske kapitulacije.

V naslednjem stavku istega odstavka piše: »P-4 je ustanovil Janko Premrl Vojko...« – To ni res (umrl-padel 22.2. 1943). Janko Premrl Vojko je ustanovil le Karavlo 3 – poznejšo P-5 in ji tudi osebno določil prvo lokacijo pod Brinovem gričem za Predgrižami pri Črnem vrhu.

Dejstvo je, da je bila Karavla P-4 na Javorniku nekega dne proti koncu marca 1943 »leteče« ustanovljena. Namreč, dan, ko je prišel na Javornik Plešnar Albin, kontrolor kurirskih zvez na Primorskem, smo se sešli v Kanjemu dolu, da bi šli na Javornik in tam ustanovili kurirsko karavlo, smo ob prvem premiku ob zori naleteli na italijansko vojsko, ki se je iz trenutka v trenutek pojavljala vsepovsod na območju: Kanjega dola, Javornika, Strmeča in Vodic. Kmalu smo lahko ugotovili, da Italijani preiskujejo teren (razstrelamento). Bilo jih je več sto, ali celo tisoč. Nas pa je bilo le sedem. Sreča za nas je bilo to, da je imel tovariš med nami daljnogled, s katerim smo si mnogo pomagali pri pregledu terena, da smo

se lahko spretno izmikali, da nismo zašli v brezizhodni položaj. Vse to je trajalo do mraka, ker pa je moral kontrolor Albin Plešnar biti še isti večer nekje pri Razdrtem, smo se kar med potjo dogovorili, kje se bomo utaborili in sicer pod domačijo Skvarča v gozdu na Javorniku. Albin Plešnar je tudi določil, kateri kurirji bomo na novo ustanovljeni kurirski karavli na Javorniku, mi pa smo takoj predlagali, da naj bo komandir tov. Ahac Marc-Gustelj. Kontrolor Albin Plešnar se je s tem strinjal in rekel, da je tudi on tako mislil. Razšli smo se pod Streliškim vrhom.

V naslednjem stavku piše: »Prvi komandir je bil Albin Plešnar-Medvedov, za njim pa Ahacij Marc-Gustelj«. – To ni resnica.

Albin Plešnar ni bil nikdar kurir in ne komandir nobene kurirske karavle. Albin Plešnar tudi ni uporabljal partizanskega imena »Medvedov« posebnega imena sploh ni imel. Medvedov mu pa sploh nismo smeli reči, kajti vsakdo, ki bi to slišal, bi takoj vedel, kdo je in odkod je doma, saj so prav tam po domače reče pri Medvedu.

V pojasnilo dajem naslednje: Albin Plešnar se je pridružil moji patruli iz Vojkove čete, ko smo prišli v začetku januarja 1943 na Javornik in se pridružili NOV. Ker je bil Albin Plešnar zelo dober poznavalec terena na Primorskem kot dolgoletni

crošnar suhe robe, je bil takoj uporabljen kot dober vodič raznim skupinam NOV in funkcionarjev. Ze pri opravljanju te dolžnosti je bil imenovan za »kontrolorja kurirskih zvez« na Primorskem. Ustanavljal je kurirske »karavle in organiziral zveze. To je vestno opravljal do kapitulacije Italije, oz. do reorganizacije teh zvez.

Pod fotografijo na 217. strani ni pravilno: »Slavko Čuk iz Idrije«. Pravilno je »Ivan Čuk-Slavko iz Lomov pri Črnem vrhu«.

Na 219. strani, v predzadnji vrsti predzadnjega odstavka o P-4 piše: »Na tej postaji so se do italijanske kapitulacije zvrstili: Albin Plešnar, prvi in ... Janez Trkman ...«. Kot sem že navedel, Albin Plešnar ni bil nikdar kurir in ne komandir. Janez Trkman pa je prišel na P-4 v decembru 1944. Tudi pred tem ni bil nikdar kurir.

Navedel sem le grobe napake, ki ne motijo le mene, ampak zelo motijo domačine, ki stvari poznajo. Predvsem pa netočnosti motijo šole pri podajanju snovi učencem. Ogrornega gradiva je bilo zbranega in napisanega o partizanskih kurirskih zvezah med NOB. Podatki so bili točni in ne vem, kako je lahko toliko napak v knjigi.

Ivan Čuk-Slavko

Kaj pa kurirji v stalnih borbenih enotah?

Najprej se moram tovariško zahvaliti za poslano knjigo, ki sem jo prejel tako nedolgo od odbora 4. brigade VDV – kurirjev relejnih postaj Slovenije. Knjiga je zelo lepo opremljena pa tudi izčrpna in lepo napisana.

David Plut-Aleš, fotografiran kot specialni kurir v štabu 14. divizije v Zgornji Savinjski dolini

Opisuje vse kraje in terene z relejnimi postajami v Sloveniji, tudi vse zakotne kraje. Spominjam se veliko komandirjev ali komandantov in kurirjev relejnih postaj, saj sem se tudi jaz kot brigadni kurir in kasneje borec 14. udarne divizije večkrat mudil po teh postajah. Posebno pa poznam tiste, ki so bili poslani z naših bojnih enot na relejne postaje za kurirje. Tudi sam sem bil partizanski vojaški kurir štaba brigade 1. SNOUB Tone Tomšič in v štabu 14. udarne divizije nato pa sem še v 4. operativni coni povezoval glavni štab Slovenije s 14. divizijo in ostalimi enotami na Štajerskem in Gorenjskem.

Mnogim ni jasno, kje bomo pisani mi, ki smo bili stalni kurirji bojnih enot in ne kurirji v relejnih postajah.

Najbrž se bodo vsi z menoj strinjali, da bi se nadaljevala knjiga o kurirjih v stalnih bojnih enotah ali pa da bi se izdala posebna knjiga samo o kurirjih stalnih bojnih enot. Eni in drugi so bili zelo dobro vzgojeni in so imeli dober odnos s prebivalstvom. Ljudje so nas spoštovali in nam tudi poročali o okupatorjevem pomikanju. Če je bilo le mogoče, so nas dobro nahranili in nam dali tudi popotnice.

Nova knjiga o kurirjih naj bi se imenovala kurirji v stalnih bojnih enotah (v četah bataljona, v brigadi, diviziji korpusu, v 4. operativni coni in v glavnem štabu.) Torej o tistih, ki jih ta knjiga ne zajema. Knjiga je bila lepa počastitev 40. letnice kurirjev v ostalih bojnih enotah.

David Plut-Aleš

Jordanov primer

Dopolnila k zapisu J. Jakomina-Crnege, objavljenem v TV-15

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Opisal bom še napad na Osilnico; po odhodu zgodaj zjutraj so nas razporedili v bližini vasi Sela na položaje. S pomočnikom sem bil odrejen na položaj za hišo, v kateri so bili fašisti. Teren je bil raven, brez vsakega zaklona, bilo je samo par jablan in tu je bil teren toliko nižji, da smo se lahko zakrili. Pred nami so bile tri puškarne, in sicer dve v hiši in ena v bunkerju. Na naši levi in desni ni bilo nobenega strelca vse do grebena, kjer je šla poljska pot. Naši so se tu mirno premikali, ker je bil tu za Italijane mrtev kot in tu je pel tov. Vasja pesem »Avanti popolo«. Ko smo me Italijani odkrili, je bilo čedalje huje in kadar sva jaz ali pomočnik opazila, da gleda ven cev od orožja, sem izstrelil par metkov ter s tem dosegl, da niso upali priti ven, čeprav so čutili, da nas je malo. Lahko potrdim, da je bila trava pokosena in ena jablana razbita od rafalov. Tu sem res porabil več metkov kot bi bilo potrebno, vendar so zato imeli ostali varen prehod do centra Osilnice in nazaj. Ko je bil dan ukaz za umik, so se vse enote umaknile proti Bazovici, samo naju dva ni nihče obvestil. Tu se mora zahvaliti Tonetu Ožboltu za rešeno življenje, saj je opazil, da me ni in je zato ugrizal preko Vasje in Jordana, da se me poišče. Ta dogodek se mi je zdel sabotaža, Jordan pa me je celo nadrl, da sem porabil preveč streliva; drugi pa so se hvalili, kako so hranili municijo, vendar niso imeli takega položaja kot jaz.

Nekega dne nas Jordan zbere za napad karabinerjev v vasi Plešče. V skupini smo bili Jordan, Andrej, jaz in še nekoliko borcev. Ko smo se približali naselju, se je ta napad spremenil v drug namen. Jordan in Andrej sta šla v vas, mi pa smo morali počakati v vrtovih za hišami. Vrnila sta se z dvema domačinkama, za katere smo vedeli, da sta italijanski prostitutki. Ne vem, kako sta prišla v hiše, v katerih sta te dve stanovali, ker sta oddaljeni ena od druge več kot 200 metrov, vmes pa sta cesta in potok. Po njihovem prihodu smo šli nazaj proti Mandljom in v smeri taborišča. Nasproti

proti Mandljom sta oba imela odnose z njima in ju potem spustila nazaj domov. V zvezi s tem bi omenil, da sta te dve domačinki sedaj v Italiji in nimata vstopa v Jugoslavijo. Omenjeni dogodek se je razvedel po četi, vendar nisem opazil, da bi se kdo razburjal zaradi tega.

Sodeloval sem še naprej v raznih akcijah in patrolah, vendar sem opazil, da bi se me Jordan s temi raznimi nalogami rad znebil. O tem so me opozarjali tudi moji tovariši, največ pa mi je pomagal Jože Grgolc iz vasi Vas, ker je njega Jorda ravno tako sovražil.

Moj pobeg k hrvaškim partizanom. Nekega dne je četa počivala, bila je neka čudna tišina in ni bilo pravega razpoloženja. Jordan in Andrej sta si nekaj medsebojno prišepetavala, mi pa smo poležavali naokoli. Jože je ležal za Jordanovim šotorom skupaj še z nekom ter se delal, da spi. Bilo je dopoldne in Andrej je spet odredil pregled orožja, opazil pa sem, da je pregled bil namenjen meni. Najprej je poklical nekaj mojih tovarišev in jim pregledal puške, potem pa je poklical mene. Tudi tokrat sem odklonil pregled mojega mitraljeza in ker nista uspela, sta mi ukazala, da izstrelim par metkov, da dokažem delovanje orožja. Na ta način sta mi hotela onesposobiti mitraljez, vendar je moja previdnost to preprečila. Popoldne je minevalo v tišini, pred nočjo pa me je rekel Jože, da je slišal, kako sta se Jordan in Andrej pogovarjala in da je bilo rečeno, da me je treba odstraniti – z drugimi besedami likvidirati. Večja še ni bila gotova, ko je Jordan odredil neko patrolo. Jordan me je poklical in mi naročil, da naj v patrolo vzamem puško in ne mitraljez. S tem se nisem strinjal in sem mu odgovoril, da bom šel v patrolo s svojim orožjem in z menoj moj pomočnik in še eden. Tako je tudi bilo.

Ko sem odhajal od tovarišev, me je obšel nek preplah. Obšla me je neka črna slutnja, da svojih tovarišev ne bom nikoli več videl. Ko smo se oddaljili od Cvarove žage, sem fantoma rekel, da ta patrola ni prava, ampak da se pripravljajo na mojo likvidacijo. Naročil sem pomočniku, da hodi desno od mene, drugi borec pa da gre za nama in da opazuje od zadaj teren, da se nama ne bi kdo približal. Mitraljez sem nosil na jermenu čez ramo in s prstom na petelinu in bil sem tako napet, da bi v primer, če bi me kdo zadel, sprožil rafal.

Ko smo se približevali naselju, kjer je bila

četa Crnega, smo opazili dva človeka, ki sta se skrila za grmovje. Zato sem se namenil iti po peš poti višje in na ta način smo se tudi zgrešili. Ko smo prispeli do čete Crnega, smo opravili kratek razgovor, nato pa se pričeli vračati. Crni bi se tega moral spomniti. Ko smo pri povratku prišli do mesta, kjer smo prej opazili tista dva človeka v grmovju, sem se ustavil in rekel fantoma, da ne grem več naprej. Rekel sem jima, da če hočeta naj gresta z menoj, sicer pa naj nadaljujeta pot v četo nazaj. Odločila sta se za pot nazaj in moj pomočnik Jože mi je rekel, da ne ve, kaj se dogaja, obenem pa so mu šle solze iz oči. Nadaljevala sta pot proti gozdiču, jaz pa sem se pomaknil nad gozdič, se vlečel za nekim grmom in čakal na nadaljnji razvoj dogodkov. Ko sta se tovariša približala gozdičku, sta iz njega pritekla dva s pripravljenima puškama na strel in slišal sem pasti vprašanje, kje se nahajam jaz. To je bilo moje poslednje srečanje z Jordanovo četo.

Moja odločitev je bila, da se prebijem na hrvaško stran v Radočaj, kjer sem imel brata, ki je bil partizan od novembra 41. Pri sebi sem imel puškomitraljez, 60 metkov in bombo. Šel sem preko Stružnice v Laze in v Gladloko, kamor sem prišel po polnoči. Tam sem se ustavil pri hiši Marije Glag in počakal, da se je zdanilo. Potem sem se oglašil pri njej in mi je rekla, da je slutila moj prihod in zakaj se nisem ponoči takoj oglašil. Povedal sem ji, kaj se dogaja v četi in moj primer. Dala mi je jesti in še nekaj stvari za popotnico, obenem pa me je opozorila, da so v vasi Grbaje Italijani. Ker sem bil v teh krajih doma, sem poznal vsako stezo in tudi plitvine v Klopi, tako da mi ni bil problem priti na hrvaško stran. Ko sem prišel do vasi Radočaj, brata ni bilo več doma, spoznal pa sem njegovega soseda, ki je bil ravno tako borec od 41. leta. Ker se je ravno takrat odpravil v Delniški odred, se je strinjal s tem, da grem z njim. Rekel je, da se mora ta dogodek v zvezi z menoj razčistiti in če sem kriv, bom odgovarjal, sicer bodo odgovarjali drugi.

Ob prihodu v četo, v kateri sta bila starešina Stipe (španski borec) in kom. Jastrež, me je večji del borcev poznalo, saj so bili iz okoliških vasi ob Kolpi. Mene so razorožili in me imeli pod stražo, noč pa sem prebil v šotoru s tem, ki me je pripeljal. Komandir Jastrež je dal komando, da me ta, ki me je pripeljal in še dva borca, odpeljejo do ko-

mande odreda, ki je bila nad Kozeljem v lovski koči. Tu so me zasliševali lekarnar iz Delnic, ki sem ga poznal, drugega, ki je vodil zapisnik mojega zaslišanja, nisem poznal; komandant Lenac pa je malo oddaljen poslušal in se večkrat oglašil z besedami: pa kaj vraga delajo. Po končanem zaslišanju so iz komande odreda poslali kurirja s pismom v Kočevski odred.

Tu bi rad opozoril Crnega, da se je šele tedaj začela preiskava proti Jordanu in njegovemu pomočniku. Po likvidaciji Jordana in pomočnika se je zadeva umirila in se je pozabilo na vse, samo jaz sem ostal žrtev za vse ostale, ki se niso hoteli upirati Jordanu tako kot jaz.

Starešine in borci Delniškega odreda so me imeli radi in me spoštovali. Dobil sem nazaj svoj mitraljez in takoj drugi dan šel v zasedo pri vasi Lokve, kjer smo pričakali italijansko avtomobilsko kolono z vojak in kjer sem pokazal, kako se pričaka sovražnik v zasedi. To ni bila moja edina akcija, bilo jih je še veliko, saj so po vaseh govorili, ko so slišali mitraljez, da je spet Tine. Ne mislim se hvaliti, saj o mojih dejanjih lahko povedo preživeli borci in ljudje po vaseh, kjer me poznajo.

Se to bi rad omenil, da me čudi, ko posamezniki opisujejo o Kočevskem odredu, nihče pa ne omeni mojega primera, za katerega menim, da je bil eden redkih v naši NOV, če ne celo edini.

Se enkrat bi se rad vrnil k članku Crnega, v katerem ni povedal, kdaj se je začela preiskava proti Jordanu. Odgovor je jasen – takrat, ko so iz Delniškega odreda obvestili komando Kočevskega odreda in v njem opozorili, da se izvrši kontrola nad Jordanovim delovanjem. Aretacija Jordana je bila dejansko taka, kot jo je opisal Crni, ker mi je to opisal polkovnik Bogomil Gabrc-Huso, ki je bil prisoten ob aretaciji.

Tega svojega dogodka oziroma vzrokov za prebeg k hrvaškim partizanom nisem še nikjer omenjal, vendar se mi zdi, da bi moral najti mesto v zgodovini Kočevskega odreda. O tem dogodku je nekaj malega napisal Crni in še to brez omembe imena, zato želim, da to moje pisanje pride v javnost, ker so bile, po vaseh kjer me poznajo, razne govorice v zvezi z mojim prebegom.

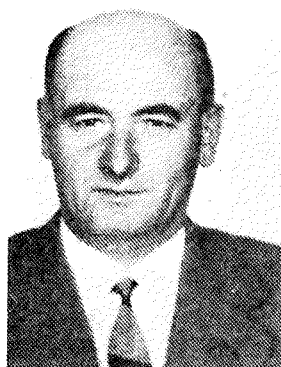
Konec

Martin Butina

Ob grobu Ivana Vambergerja-Fajfarja

»Teško se je sprijazniti z dejstvom, da našega Ivana, vsem še najbolj znanega pod partizanskim imenom Fajfar, ni več med nami,« je ob grobu zaslužnega soborca, predvojnega revolucionarja in aktivista Ivana Vambergerja dejal Franc Štefe-Miško. »Vem«, je še poudaril, »da bi ti sam v svoji skromnosti odklonil vsako besedo o svojih zaslugah, a naj mi bo ob zadnjem slovesu vendarle dovoljeno spregovoriti o tvojem nesebičnem delu za nas vse«.

Ivan Vamberger, rojen pred tridesetimi leti v Rožickem vrhu pri Radgoni, je že šestnajstleten odšel od doma na pot lastnega preživljanja. Kmečko-obrtniška družina po zgodnji očetovi smrti ni več mogla preživljati številnih otrok. Odšel je v Ljubljano in iz nje v Kranj, kjer si je našel zaposlitev pri gradnji ceste med Ljubljano in Kranjem (proti Naklemu in na Brdo). Tu je spoznaval vso bedo in brezpravnost tedanjega delavca-gradbincev in kapitalistične družbe sploh. Od gradbincev-revolucionarjev Toneta Nartnika, Filipa Dolenca, Gregorja Božiča in drugih se je navzel naprednih delavskih idej, postal delavski zaupnik sindikatov URS, sodeloval v stavkah in drugih akcijah kranjskih gradbenih delavcev in postal leta 1938 kandidat partije. Še pomembnejše pa je postalo njegovo delo po nastanitvi na Orehku, kjer se je vključil v napredno delav-

sko gibanje. V njegovi skromni sobici v lesenem Krmeljovem čebelnjaku, kjer je živel, so se pričeli skrivoma zbirati številni organizatorji kranjskega naprednega delavskega gibanja: Tone Nartnik, Franc Vodopivec, Julij Gabrovšek, dr. Jože Vilfan, Lucijak Seljak, Stane Toplak in drugi. Vodili so organizacijske in študijske sestanke članov in kandidatov partije iz raznih kranjskih podjetij in obrti. V čebelnjaku pa so bili tudi številni sestanki članov SKOJ kranjskih vajencev in pomočnikov ter članov SKOJ iz okoliškega podeželja, ki jih je zlasti zadnja leta pred vojno zelo intenzivno organiziral in vodil mestni komite SKOJ Kranja.

Tako se je Ivan že dolgo pred vojno vključil v napredno delavsko gibanje v Kranju, mestu, ki ga je vzljudil in mu ostal zvest do svoje

smrti. Na ozemju in širšem kranjskem območju je deloval zlasti med okupacijo. Kot zaveden delavec in rodoljub je vedel, da fašizem prinaša samo novo, še večje gorje slovenskemu narodu. Na Orehku se je takoj vključil v odpor proti okupatorju ter postal član prvega odbora OF in eden od organizatorjev narodnoosvobodilnega gibanja. Sodeloval je z organizatorji tega gibanja v Kranju in okolici, med drugimi s Tomom Brejcem in Tonetom Dolinskom.

Sredi najhujše zime 1941/42, ko je gestapu uspelo odkriti kranjske organizatorje OF in jim prizadejati enega najhujših udarcev, mu je v Jugoslovski, kjer je bil tedaj zaposlen, v zadnjem hipu uspelo pobegniti pred aretacijo. V Vogljski gmajni se je pridružil novonastajajoči Kokrški četni. Ob ustanovitvi

Kokrškega odreda je postal komandir čete, po septembrski tragediji kokrških partizanov v Udinborštu pa tudi komandant sicer tedaj močno zdesetkanega 2. bataljona tega odreda.

V začetku leta 1943 ga je pod Storžičem čakala nova dolžnost. Maloštevilno partizansko enoto je bilo treba okrepiti z novimi borci. Postal je komandir nove Kokrške čete in nato komandant petega Kokrškega bataljona v Gorenjskem odredu. V enem izmed spopadov v nemški zasedi je bil ranjen. Po okrevanju mu je vodstvo partije kranjskega okrožja zaupalo nalogo političnega aktivista na terenu, v Senčurju, kjer je kot član rajonskega komiteja konec novembra 1943 doživel tudi enega svojih najtežjih, skoraj usodnih trenutkov. V skupini treh partizanov je v hiši

pri Ambrožu pod Krvavcem doživel nenaden napad. Politkomisar čete je padel, on sam pa je bil ob preboju zajet. Tretjemu v skupini je uspelo, da se je rešil in o dogodku obvestil Fajfarjeve nekdanje soborce v četi Gorenjskega odreda. Ti so se pogladi za kolono nemških policistov, jo napadli in ujetega, težko ranjenega soborca rešili. Policist, ki ga je stražil, ga je hotel ob napadu ustreliti v tilnik, vendar mu je v zmedenosti samo prestrelil del obraza.

Po ponovnem okrevanju je kot operativni oficir deloval v časnem štabu grupe gorenjskih odredov, nato na raznih dolžnostih v štabu obnovljenega Kokrškega odreda ter nazadnje v štabu Gorenjskega vojnega področja.

Po vojni je služboval v JLA, nakar se je vrnil v Kranj in se zaposlil v Iskri. Vsa leta je bil prizadeven družbenopolitični delavec, dejaven še zlasti v krajevni

borčevski organizaciji ter v krajevni skupnosti Orehek-Drulovka, kjer je v znak priznanja za svoj revolucionarni prispevek postal tudi častni krajan.

Za svoje dolgoletno delovanje je prejel vrsto odlikovanj in družbenih priznanj. Bil je nosilec partizanske spomenice 1942, rezervni oficir JLA, nosilec Reda republike s srebrnim vencem ter drugih odlikovanj.

»Dragi Ivan, za vse tvoje bogato, predano in nesebično delovanje se ti v imenu družbenopolitičnih organizacij in zveze borcev v Kranju, v imenu odborov skupnosti borcev Kokrškega in Gorenjskega odreda, skupnosti borcev Gorenjskega vojnega področja, aktivistov okrožnega odbora OF Kranj ter v imenu Orehka-Drulovke iskreno zahvaljujem. Tvojim najbližjim pa izrekam najgloblje sožalje«, je svoj govor sklenil Franc Štefe Miško.

Kako so sorodniki izvedeli za usodo Milorada Stosića

Pisatelj in upokojeni novinar TV-15 Mile Pavlin mi je pisno sporočil, da prebere vse moje članke in kako je preživel poletne dni, nato pa me obvešča o naslednji zanimivosti:

»Opisal si Milorada Stosića in njegovo usodo. Nenavadno je, kako so njegovi svojci zvedeli za njegovo smrt.

Pred leti, ko so se razne slovenske občine pobratile s srbskimi, kjer so med vojno živeli slovenski izgnanci in ko so si začeli izmenjevati obiske, sem

se seznanil s Stosićevim sinom. Bil je član ene od takšnih delegacij v Kranju in Trzinu. Ob tej priložnosti so mi Kranjčani pripovedovali to zgodbo, Stosić (mlajši) pa jo je potrjeval. Bilo je nekako takole:

Milorad je bil graničar. Aktiviral se je po odsluženju vojaškega roka za 100 dinarjev mesečne plače, za brezplačno hrano, obleko in stanovanje. Po okupaciji je ostal v Trzinu in se priključil prvim partizanom. Nemci so ga ujeli in obesili.

Družina v Srbiji o tem sploh ni bila obveščena. Zanje je bil pogrešan iz aprilske vojne.

Mladoletni Miloradov sin se je leta 1944 prostovoljno priključil NOV in POJ. Maja 1945. leta je z neko brigado prišel v Kranj in Trzin. Potem so ga demobilizirali, pa se je fant vrnil v domač kraj.

Kasneje je kot član delegacije ene izmed pobratenih občin prišel v Kranj ali Trzin, kjer je zvedel za očetovo usodo. Ne spominjam se več, ali je morda

v kakem našem muzeju videl sliko obešenega očeta, ali pa ga je kdo vprašal, če je kaj v sorodstvu z Miloradom Stosićem, ko je slišal, da se ta član delegacije tako piše.

Če utegneš, poizvedi in napiši, to bi bilo silno zanimivo. Morda vedo za njegov naslov v Kranju ali Trzinu.

Na vrsti so bralci. Če kdo o tem ve kaj več, naj sporoči na uredništvo TV-15 Naš tovariš.

Jože Vidic

Vinko Trinkaus

Za ranjence

Šesto nadaljevanje novele

Pripeljali so ga v pisarno, k temnejše oblečenemu policistu, ki ga je popisal, mu osorno pomignil naj sede na stol. Upal je, da ga bodo le spraševali. Pisarna je bila preimenitna, da bi ga v njej topli. Prišel pa je možki v civilu, ga popeljal s sabo, po hodniku, stopnicah v temnejši hodnik, kjer je videl debelejša vrata. Ječe, se mu je razkrilo. Možki je odrinil zapah, odklenil vrata in Grebenc je prvič videl ječo. Majhen prostor, majhno okno z debelimi železnimi palicami, dva pograda dva možka, ki sta ga začudena gledala. Nasmehnil se je, možka pa sta ga le gledala, dokler niso ječarjevi koraki zamrli v hodniku.

Grebenc si je medtem ogledal jetnika. Prvi, ki je bolj pritegoval njegovo pozornost, je bil nekaj starejši od njega. Precej se mu je videlo da ni kmet, ne težak. Bolje oblečen, obraz je kazal, da je bolj delal z glavo kot z rokami. Široke ličnice, krepko telo sta kazala, da je močan. Rahlo osiveli lasje po sencih, prijeten nasmeh so dajali licem nekaj mehkoše. Drugače, trmast, odločen, morebiti celo oster? Drugi, nekoliko višji, a suh, ozek v telo, z dolgimi rokami. Medtem ko je bil sivolasi ogorel v obraz, zdrave barve, je bil drugi nekam prsten. Tudi velike, žalostne oči s podočnjaki, podolgovat obraz, ki je bil zašiljen, so kazali, da možaka kolje slaba volja. Morda tudi bolečina?

»Zakaj so pa tebe pripeljali?« je vprašal sivolasi.

Grebenc ni precej odgovoril. Zadnje ure so precej natre njegovo zaupljivost. Tadvu, nekaj podobnega kot on. Vendar v ječi, kjer bodo spraševali, je lahko vsaka neprevidna, iskrena beseda nova težava.

»Eh, za mali greh,« je zavzdihnil Grebenc. »Ponoči sta prišla dva hostna in sta mi ukazala, da sem tretjega, ranjenega, peljal. Menda proti bolnici.«

Sivolasi je gubal čelo, mežikal, nato je nalahno zatresel z glavo. Njegova pripoved ga je razpoložila. Navihano se mu je posmehnil.

»Za hrano bi te prisilili, za bolnico ne. Preveč tvegano, da bi to želeli z neznanim. Nekoliko poznam to. Dve leti sem bil v hosti, nazadnje sekretar.«

Potlej si imel tudi smolo, je pomislil Grebenc. Kako bodo šele tebe prijemali, če so bili že z mano, ko sem komaj nekaj ur pomagal, tako grobi? In dvakrat smola, ti si nekaj bil. Če bi utakal zmago, dobro bi

živel. Pa se je namerilo, da boš na koncu užil le veliko bolečega.

»So te dobili na vožnji?« je zanimalo sivolasega.

»Doma, ko je bilo pravzaprav vse nevarno za mano. Nekdo od sosedov je moral povedati.«

»Pa koga sumiš?«

»Sumim!« je z ogorčenjem pokimal Grebenc in v jezi stisnil usta. Še zaklel bi, a tega ni bil vajen. »S prstom bi lahko pokazal nanj. Samo eden je lahko bil.«

Sivolasi je začel zgražajoče gledati suhega, ki je sprva mirno zdržal pogled. Ko pa je sivolasi začel gledati še ostreje in prikimavati z glavo, se je suhi nakremžil.

»Tebe so natanko spraševali, kam si peljal ranjenega, komu oddal. Pa si povedal kot je bilo?« je vprašal sivolasi.

Grebenc je nekaj hipov otrpelo gledal sojetnika. Zmagal je strah pa je pokimal.

»Če si povedal vse, kar veš, potlej se zapor, taborišče. Če pa si lagal, hude muke in ustreliče,« je nekam žalostno, a dovolj preteče povedal suhi.

»On že ve. Strahotno so ga mučili. Podelal se je v hlače, ko so ga pripeljali na policijo. Zdaj bi rad povedal, tudi česar ne ve. Premisli, kaj boš govoril!«

Grebenc se je zdrznil. Ni razumel, zakaj bi bili tudi takšni v zaporu. Nezaupljivo je gledal sivolasega in premišljal, če morda le ni slab človek. Drugačen, kot je sodil po obrazu? Njegov dvom je razpršil suhi, ki je gledal tako užaljeno in maščevalno, da se je Grebencu precej razkrilo: zelo slab človek. S takim čim manj opravkov.

»Povedal sem, kot je bilo,« je rekel Grebenc. »Kako pa imajo oni, ne vem, ker je bilo to prvič. In tudi zadnjič.«

Sojetnika sta to različno sprejela. Sivolasi je bil zamišljen, užaljen, medtem ko se je suhi trpko posmihal. Grebenc je ugotavljal, da mu ne verjame.

Pa še bo, se je zarekel. Tajil bom, lagal, edina možnost, da me izpustijo, odženejo v taborišče. Tam bo hudo, vendar me kmetitja potrebuje. Otroci so premajhni, zemlje preveč, delo pretežko, da bi ga zmogla žena. Nekako moram Nemce pretentati. Saj ne morejo pomisliti da bi bil tak, kot sem, že dolgo zraven in bi imel pomembne naloge. Nekdo, ki je takorekoč vskočil, v trenutku, ko je pri njih nastala praznina in težava. Policisti znajo presoditi človeka. Zlahka bodo ugotovili, da ni upornik, ampak siroten hribovski kmet, ki je le pomagal domačim.

Sivolasi je začel vse bolj razburjen hoditi po sobi. Obraz se mu je čudno spreminjal. Nenadna bolečina, ko se je kremžil, stokal, povijal roke je bila znak, da se z njim dogaja nekaj hudega. Morda božjast, je pomislil Grebenc. Videl tega še ni, le slišal, da dobi božjastni rahle napade, dokler ga ne vrže. Pogledal je suhega, ki se je trpeče kremžil. Sivolasi je široko razklenil roke, krčil prste

in gledal pod strop, z zamaknjenim pogledom, kot bi rotli duhove.

»Ena sama cigareta, že polovička, en sam dim in bi se počutil bolje. Zakaj nam ne dajo cigarete, vsaj polovico tega, kar dobijo drugi možki in ženske? To ni prav. Za hrano razumem, ne pa za cigarete. Dim, dim, en sam tabak dim, globoko v pljuča, ko ti spet požene kri po žilah.«

Jezljiv, boleč krič suhega, ki se je pognal proti vratom in začel s pestjo razbijati po debelih deskah.

»Tableto, injekcijo, želodec mi bo počil,« je začel vpiti suhi. Glas mu je drhtel, obraz je bil prepreden za bolečino; s čela so mu začele rositi znojne kaplje. »Tableto, ali pa bom izdihnil.«

Ječar, ki ga je priklical hrup, je odprl vrata in z ostrim klicem ukazal suhemu, naj gre z njim.

»To s cigareto je bila moja igra,« je začel Grebencu razlagati sivolasi. »Poslali so ga, da bi vohljaj. Ni spretel, pa sem precej posumil. Malo ga trpinčim, kazem, ker je pristal. Tole bi ti rad povedal, poprosil: če slušiš, kje bi bila bolnica, taji! Zdrži udarce, bolečine. Dolgo ne bo trajalo. Preveč ljudi se upira, zmanjkuje jim časa. Slutim, ti nisi v gibanju, organiziranje. Pomisli pa na dvajset, trideset ranjenih, ki bi jih zaradi tvoje priznanja strahotno mučili in ustrelili. Na te ljudi pomisli, nase, kako te mučijo, pa si le pomagaj v stiski. Tega se spomni, živo, ko ti bo najbolj hudo in boš zdržal.«

Kako rad. Ze zaradi užaljenosti, jeze, želje, da bi udaril nazaj, je pomislil Grebenc. Vendar oni, črni, poznajo najhujše muke. Nečloveške.

V nadaljnjem premišljanju so ga zmotili votli, topotajoči koraki v hodniku. Ključ se je naglo obrnil, vrata hitro odprla. Grebenc je poleg ječarja zagledal še dva možka. Enega, v temno zeleni uniformi, s čepico, na kateri je bila pripeta svetla lobanja s prekrizanimi kostmi, si je dolgo ogledoval. Ni mogel razumeti, zakaj stoji s podbočenimi rokami pred sivolasi, ga ostro gleda in molči. Nato je kriknul, nenadno udaril sivolasega, da se je opotekel in zaustavil, ko je s hrptom zadel ob steno. Vpil je po nemško, ostro, kar Grebenc ni razumel. Slutil pa je, da so to grožnje, morda tudi psovke, da bi sivolasi povedal, kar bi radi zvedeli. Odpeljala sta sivolasega.

Grebenc je sedel na pograd in si ogledoval celico. Brez sojetnikov je bilo vse še bolj pusto. In tole naj bo moj zadnji dom? Tule bom nekajkrat prespal, pretepen, z razbolelim telesom dokler jim ne bo dovolj. Potrebno bodo moj prostor in me bodo z nekaj drugimi trpini ustrelili?

Premišljeval je o prošnji sivolasega. Saj to je bila prošnja. Za druge, ki jih ni poznal, za njegovo človečnost, naj zdrži. Saj bi kar. Če ga nameravajo ustreliti, ga ne bodo mučili, le spraševali, bo molčal. Nič se ne bo odkupoval z izdajami. Če pa bodo mlatili,

mučili, koliko tega bo lahko zdržal? Nekaj že, a koliko? Kot niso vsi ljudje enaki, tako tudi različno prenašajo bolečino. On, nekaj je že zmogel. Ni stokal, ni potožil, ampak molče potrpeč. Vendar tisto je bilo kratko, vse blažje. Ni se stopnjevalo. Tukaj pa, kot pravijo – vse hujše.

Moški v uniformi ga je razburil. Kolikor se je spominjal njegovega obraza, komaj nekoliko strožji od večine. Ne pregreb, kaj šele zločinski, kot so rekli. In vseeno, kako to zmore? Ko ljudje ne morejo zaklati kokoši, udariti živali? Če bi tako potrajalo, in če bi taki ljudje dobili vso moč, bi se potlej še splašalo živeti? Mrzko mu je postajalo tudi razmišljanje. Ko pa se je spomnil Malke, otrok, domačije, so se mu utrnile solze. Ni jokal, le solzam je pustil prosto pot, da so mu iz lic padale na tla.

Sivolasi se je vrnil čez dobro uro. S potpludbami na obrazu, nekoliko zbehan, obraz mu je večkrat trzil od bolečine. Vseeno ni dotolčen, je sklepal Grebenc. Oči, ki jih tudi prešine bolečina, so še iskrive. Niso ubile svetlobe v njih. Hvaležno mu je sivolasi kimal, ko mu je ponujal sedež na pogradu.

»Saj sem vedel da se bo začelo,« je zavzdihnil sivolasi in se trpko nasmehnil. Nekaj trenutkov je nejeverno odmajeval z glavo, kot da sebi nekaj dopoveduje. »Vseeno te pretrese, ko začnejo. Teden dni sem jih vozil po ledu, toliko, da so vsi, ki so z mano sodelovali in upajo, lahko pobrisali v partizane. Če kdo ni upal, njegova stvar. Vseeno bom skušal vzdržati vse muke. Nekako se mi dozdeva, kot bi imeli manj kot mesec dni kake tri tedne časa z vsakim. Z izjemnimi več. Z drugimi pa morajo nekaj ugotoviti. Dobiti priznanje o sodelovanju, ali pa morajo sami priznati, da so pripeljali nedolžnega. To je težko, zato strdno bijejo. Nadejam se, dva tedna bom še zdržal. Tudi ti moraš. Skoraj toliko ljudi lahko pogubiš kot jaz.«

Ni upal vprašati sivolasega, kaj je bil prej, kakšno delo je opravljal. Morebiti je bil celo učitelj, ko pa zna z ljudmi. Njemu tako nabrito dopoveduje, kako je nenadno postal pomemben, koliko človeških življenj je odvisno od njega. S tem ga – saj to hoče – zavezuje. No, bo poskusil. Če sivolasi, gosposki poskuša in bo najbrž uspel, bo tudi on poskusil.

Prišla sta ista gestapovca kot po sivolasega. Z njim sta bila groba že v celici. Dobil je klofuto preden staga ogovorila. Ko se je Grebenc z dlano pogladil po licu, je začutil strahotno bolečino v piščali, nato drugo v ledja, kot bi mu zdrobili ledvico. Med kriki sta ga gestapovca suvala po hodniku, poskušala, da bi padel po stopnicah, a se je ujel. Pred novo brco se je previdno pognal navzdol in obstal pred velikimi vrati, kjer je zaslutil mučilnico. Tukaj tepejo in mučijo.

(Nadaljevanje in konec v naslednji številki)

Ob dvestoletnici osnovne šole v Loškem potoku

Osnovna šola v Loškem potoku je ob zaključku preteklega šolskega leta 27. junija 1986 praznovala svojo dvestoto obletnico. O lepo uspeli proslavi, ki so jo izvedli učenci osnovne šole, so izšla poročila v dnevnem in občasnem tisku (Delo 17. 7. 1986, Dnevnik 1. 7. 1986, Teleks 14. 8. 1986, Dolenjski list 3. 7. 1986, Rešeto, julij 1986).

V glasilu osnovne šole Mi mladi, ki je izšla ob 200 letnici, je prikazan razvoj šole s poudarkom na zadnjem desetletnem obdobju in njenih uspehih v celodnevni šoli. Nadalje prinaša tudi prispevke učencev na temo Šola nekoč in danes. Na koncu so imena in čas službovanja učiteljskega kadra od 1786 do današnjih dni.

Ob prijetnem branju sem zaman iskala podatek o ustanovitvi in delovanju, dvorazredne partizanske gimnazije v Loškem potoku, ki je delovala, čeprav kratek čas, v obdobju najhujšega raznarodovanja slovenskega naroda. To gimnazijo je obiskovalo 25 dijakov.

Menim, da to ne bi smeli zamolčati naši mladi generaciji pri krepitvi tradicije narodnoosvobodilnega boja. Morda bo dandanes kdo mislil, da tak podatek ni pomemben. Moramo pa še postaviti v čas NOB kjer je vsak dan pouka otrok v slovenskem jeziku pomenil ohranjanje naroda.

Medtem ko so osnovne šole ustanavljali povsod, kamor so prišli partizani (partizanska osnovna šola je bila tudi v Loškem potoku in je imela po takratni statistiki 247 otrok, ki jih je poučevalo 9 učiteljev, od teh osem poklicnih in ena pripravnica) ali kjer sovražne čete niso bile stalno navzoče ali delovale celo v sovražnih postojankah, so srednje šole bile vezane na večja mesta.

Zato je razumljivo, da se je vprašanje srednjega šolstva

sporožilo šele tedaj, ko je narodnoosvobodilna vojska osvobodila tudi nekatere večje kraje.

S septemrom 1944 je bila ustanovljena srednja šola v Loškem potoku. Za ustanovitev dveh srednjih – meščanskih – šol se je zavzemal okrožni odbor OF Ribnica. Njegov šolski referent se je s predlogom obrnil na odsek za šolstvo pri predsedstvu SNOS. V pismu z dne 12. julija 1944 je predlagal, da se ustanovi meščanska šola v Loškem potoku za okraje Loški potok, Sodražica, Ribnica in Velike Lašče. Tedaj ko je okrožje poslalo svoje pismo osrednjemu prosvetnemu odseku, pa je bil položaj povsem spremenjen. Mladina ni imela možnosti, da bi hodila v Ljubljano, šole v Kočevju in Ribnici pa niso delovale ali so bile v rokah nasprotnikov osvobodilnega gibanja. Iz dopisa je ureditev srednješolskega pouka takole razvidna: Sposobni mladini moramo nuditi priložnost za študij. Letos naj bi bil le prvi razred z rednim poukom, a za ostale gojence bi šola dajala smernice za zasebni pouk. V kolikor bi mladina zaradi razmer ne mogla redno obiskovati pouka, bi se vršil skupinski pouk.

Predlagali so, da naj se, če se ne more ustanoviti dveh srednjih šol, ustanovi ena in sicer v Loškem potoku. V okrožju je bilo nekaj za srednjo šolo strokovno usposobljenih moči, predvsem predmetna učiteljica Valerija Ivanc.

Ko je Boris Ziherl, načelnik osrednjega odseka za prosveto, obiskal notranjsko-ribniško okrožje, se je po pogovoru z vodstvom okrožja strinjal s predlogom, da se v okrožju ustanovi enameščanska šola in sicer v Loškem potoku. Tedanji okrožni šolski nadzornik Vlado Dernač je z dopisom 16. avgusta 1944 obvestil o tem predlogu osrednji odsek za prosveto, čigar vodja oddelka za srednje šole je bil prof. Viktor Smole. V pismu je pripomnil, naj odsek čimprej ustreže potrebi in predlogu okrožja za ustanovitev meščanske šole v Loškem potoku. Septembra 1944 so ustanovili meščansko šolo v Loškem potoku, za ravnateljico šole pa je bila postavljena Valerija Ivanc. Ivancova je imela dokončano pedagoško šolo v Zagrebu (skupina: risanje, opisna geometrija in matematika). Aprila 1941 je bila izgnana z meščanske šole v Brežicah, po kapitulaciji Italije pa je poučevala na osnovni šoli na Travi.

Ta novo ustanovljena meščanska šola v Loškem potoku je bila z dekretom 9. oktobra 1944 spremenjena v Nižjo gimnazijo. V Loškem potoku je bilo novi šoli dodeljeno prvo nadstropje v hiši, kjer je bila pošta. Ker bi vsaj zasilno očiščenje in ureditev zahtevala preveč časa, je ravnateljica Ivancova sprejela ponudbo upraviteljice osnovne šole na Hribu, da sprejme novo šolo pod svojo streho.

Ko so dobili prostor, so opravili tudi vpisovanje v prvi razred in iz Semiča je prišla v Loški potok prof. Joža Kerin.

V dneh 7., 8. in 9. novembra sta Ivancova in Kerinova imeli sprejemne in razredne

izpize za dijake, ki so se hoteli šolati v nižji realni gimnaziji v Loškem potoku. K izpitu za prvi razred je prišlo 14 učencev, ki so dokončali peti ali šesti razred osnovne šole, k izpitu za drugi razred pa 15 učencev, ki so končali šesti, sedmi ali osmi razred.

Z rednim poukom so pričeli 10. novembra 1944. Ivan-

ta srednja šola ni dolgo delovala. Nižjo realno gimnazijo v Loškem potoku so združili s srednjo šolo v Starem trgu, ker je primanjkovalo učiteljev za pouk na srednjih šolah. Dijake z Loškega potoka je privatno z inštrukcijami še vedno pripravljala Ivancova, čeprav je bila premeščena na gimnazijo v Starem trgu.

Podatki o delovanju srednje šole v Loškem potoku so povzeti po delu prof. Viktor-

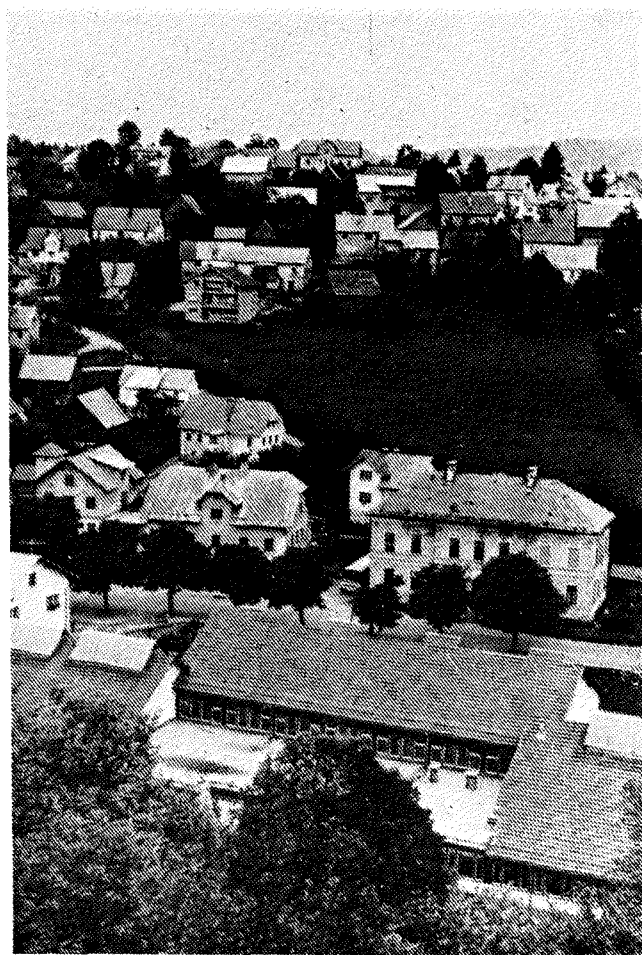
dala osnovna šola dr. Anton Debeljak in je izšla junija 1986, je dvestoletnica razvoja šole zelo skopo prikazana. Vendar je šola v dvesto letih vzgojila celo vrsto vidnih kulturno-prosvetnih in družbenopolitičnih delavcev, ki so zasedali ali zasedajo vidna mesta ne samo doma, ampak tudi izven Slovenije in katerih imena v navedeni publikaciji pogrešamo.

Še na nekatere netočnosti moram opozoriti. Na 10. strani navedenega glasila je avtor sestavka, ki imensko ni naveden, zapisal: »Leta 1963 (1972 op.p.) se je šola poimenovala po domačinu dr. Antonu Debeljaku – sodobniku Matije Čopa (Matija Čop je živel v letih 1787 do 1835). Oba, Čop in Debeljak, sta bila poliglota mnogojezičnika, govorila sta 19 jezikov, nikakor pa sodobnika.

Na strani 32 v Intervjuju s tovarišem ravnateljem je zapisano, da ima osnovna šola Prežihov Voranc v Ljubljani, ki jo je obiskoval loški ravnatelj, svoje prostore v stari realki. Osnovna šola Prežihov Voranc je v stavbi, ki je bila zgrajena leta 1889 za klasično gimnazijo. Stavba realke pa je bila zgrajena 1874 in je v njej srednja šola za elektrotehniko. (Vegova ulica.)

Naj s svojim razmišljanjem končam. Če so gradivo za glasilo zbirali učenci, ga morajo mentorji temeljito pregledati. Mladini moramo posredovati točne podatke in jim prikazati naš zgodovinski razvoj na preverjenih podatkih. Zlasti se za obdobje v času NOB. Ko so v smernicah ob ustanovitvi OF zapisali že leta 1941: skrbeti moramo, da bo naša mladina dobila dobro izobrazbo. Pri pridobitvah NOB, ki jih prenašamo na mlado generacijo, moramo biti dosledni in natančni.

Slavica Pavlič

čeva je učila matematiko, geometrijo in risanje. Kerinova pa slovenščino, srbohrvaščino in ruščino. Pouk obeh razredov je bil izmenično dopoldan in popoldan. Žal pa

ja Smoleja Partizanske srednje šole, objavljeno v knjigi Partizansko šolstvo na Slovenskem, Ljubljana 1981.

Pri prebiranju jubilejnega glasila Mi mladi, ki ga je iz-

Silvo Grgič-Šimen

Napad na letališče

Ob obletnici ustanovitve Cankarjeve brigade

Žandarmerijo poskušamo zažgati

Kako naj posvetimo presnetim žandarjem, ki se za naše klice, da naj se vdajo in pridejo ven z dvignjenimi rokami in brez orožja, sploh niso zmenili. Nasprotno! Marljivo so nas še naprej občasno obmetavali z ročnimi bombami, kot da jih le-teh ne bo nikoli zmanjkalo.

Vidimo, da nam ne preostaja nič drugega, kot da jim posvetimo z rdečim petelinom! Iz bližnjega skednja začnemo nositi naročaje slame in jih nalagamo pred vrata. Pazimo, da to storimo tedaj, ko jih naši strelci izza okoliških hiš obstreljujejo v podstrešje, da nam žandarji tedaj, ko se bližamo postojanki z naročajem slame v rokah in tako predstavljamo lep cilj, ne bi postregli z ročnimi bombami iz podstrešja.

Poskušamo vse mogoče, da bi vendar zažgali nakopičeno slamo. Slama pa se zmoči zaradi neprestanega naliva dežja na poti od skednja do vhodnih vrat. Še bolj je mokra, preden se nabere ustrezna količina, ki jo poizkušamo zažgati.

Vse, kar dosežemo, je le gost dim, ki nas vse sili na kašelj. To seveda ni dobro, saj s tem izdajamo svoje položaje. Končno prenehamo s poskusi, da bi le zažgali žandarmerijo.

Okoli poslopja, v katerem so se utrdili žandarji, nas je sedaj ostala le skupnica. Določeni smo bolj za stražarje, torej z nalogo, da žandarjem onemogočimo morebitni izpad iz postojanke. Vse ostale borce so že odpeljali s seboj intendantje, ker jim primanjkuje ljudi za izvedbo obsežne revizije pri Kočevjarjih in zlasti za voznike vozov z zaplenjeno hrano. Kasnejši dogodki so potrdili, da žandarjem sploh na misel ni prišlo, da bi poizkusili kaj podobnega in so se v svoji utrdbi potuhnili.

Stojim na eni strani ob vhodnih vratih v žandarmerijo, to je na zadnji od šestih ali

sedmih stopnic, ki do njih vodijo. Potihoma izmenjam nekaj besed »o prekletem vremenu« in o tem, da »večina drugih, razen seveda 2. bataljona, sploh ne more biti lačna in žejna, kot sva midva in še nekaj drugih okoli te preklete žandarske bajte!« Besede namenjam soborcu, stoječemu v enakem položaju na drugi strani vhodnih vrat.

Napeto, kljub najini očitno enako slabi volji, oprezujeva v deževno noč pred seboj in obenem loviva mogoče šume za nama, to je v notranjosti postojanke. Ugotavljava, da pred seboj ne vidiva niti 20 metrov daleč, saj dež pada tako, da izgleda, kot bi bila za to oddaljenostjo nekakšna siva zavesa. Tudi za nama je vse mirno; žandarji so se potuhnili, vendar slišiva včasih pridušeno govorjenje iz nekaterih sob v notranjosti postojanke.

Počasi preneha streljanje iz smeri, za katero so nam povedali, da je tam letališče. Iz te smeri se vidi odsev požarov in posamezne svetleče strele; slišiva mukanje goveje živine in drobnice po vasi ter občasno kruljenje prašičev. Slišati je tudi loputanje vrat in ihtavo žensko žlobudranje v nemščini in preklinjanje borcev in energične klice tistih, ki zganjajo skupaj živino in vpregajo zaprege konjev pred kočevskimi hlevi.

Navadiva se že na vse te šume, kakor sva se navadila na to, da sva bila mokra kot miši. Tako stojiva tu, ne zavedajoč se v zadostni meri, da morava svojo budnost, sedaj ko gre že proti jutru, še povečati. Zaradi tega se nama bo zgodilo to, kar prav gotovo ne bi dopustila v malo drugačnih razmerah.

»Štilerico« dobiva pod noge – odnese naju v ograjo

Tema je res kot v rogu. Iz dežja in teme se nenadoma izlušči človeška postava in hip

3

kasneje stoji pred nama človek, očitno vojak, ki naju lepo pobara približno takole: »Gut Abend, Kameraden! Wie viel Uhr ist?«

Ali naju ima Nemec res za svoja »kamerata«? Da je to Nemec, nama ni bilo potrebno dvakrat reči. Morda naju ima za orožnika, ki sta še vedno na straži pred svojo postojanko? Morda pa je to le način, na katerega se nama je hotel približati, saj je lahko predpostavljati, da bo tak njegov drzen nastop povzročil med morebitnimi sovražniki prav verjetno vsaj presenečenje?

V teh dobrih časa, ki so minili od njegovih besed, nama gre vse to seveda bliskovito skozi možganske vijuge. Ne pomislim, da je na moji levi res ura s precej močno svetlikajočo se številčnico in da jo je Nemec mogoče res zagledal.

Levo roko res držim od sebe, ker z dlanjo in prsti oklepam svojo puško, kazalec desne roke pa imam na puškinih petelinu. Pripravljen sem torej za takojšen strel iz stoječega položaja, kar situacija, v kateri sva s tovarišem od naju tudi zahteva.

Oba lahko v teh stotinkah sekunde uspeva zaznati le-to, da je Nemec brez orožja v rokah, da ima zavijane rokave na svoji vojaški bluzi in da je gologlav.

Na najino nesrečo pa hipec pred tem, ko oba ugotoviva, da gre res za Nemca, kot odgovor na njegovo vprašanje izdavam iz sebe raztegnjeno in začudeno: »K-a-a-a-j?« Na to moje besedo pa najin Svaba odskoči, kot da sem ga poparil z vrelo vodo. Ugotovil je še zavpiti tisto značilno njihovo: »Verfluchte Banditen!«

Že v naslednjem trenutku nekaj prileti pod najine noge, ravno tedaj, ko skoraj hkrati ustreliva v smeri, v katero jo jedrno ubira »najin« Nemec, obenem pa že zagrima. Zdi se mi, da mi je razneslo ročno bombo za pasom. Vendar to ni bilo res.

Ta Nemec ni bil kar tako. Moral je imeti že pripravljeno ročno bombo, tako imenovano »štilerico«, ki jo je vrgel proti nama. Pred tem je divje z enim ali dvema skokoma preskočil vse stopnice in šel malo naprej ter šele nato zalučal bombo.

Kaj se v resnici to dogaja z nama? To je prvo, kar mi je prišlo na misel, ko se nekaj za eksplozijo pobiram iz ostankov stare polomljene lesene vrtno ograje, kamor me je

odneslo, ko je Nemčeva bomba eksplodirala pod najinimi nogami. Pomislim: »Morala sva biti nekaj trenutkov omamljena!«

To nama potrdi nekaj tovarišev, ki v skrbi za naju takoj priletijo in naju začnejo otipavati, če sva cela ali vsa polomljena. Vsi skupaj ugotovimo, da sva jo res neverjetno srečno odnesla. Lesena vrtna ograja, na katero sva odletela, je najin padec prav gotovo dobro ublažila. Glavno je bilo seveda to, da Nemec sploh ni tako dobro vrgel bombe, ki je morala prileteti in eksplodirati v samem notranjem delu stopnic; le-te so nase prevzele večino eksplozivnih posledic bombe, le zračni pritisk je deloval na naju. Kljub dežju, ki sicer pada manj gosto, lahko vidiva, da sva od betonskih drobcev bela kot mlinarja.

Strokovno končno ugotoviva, da je to pot manjkalo samo za mišjo dlako in odšla bi tja, kjer ni muh. Nekaj prask in bušk lahko vendar otipava. To sva zaslužila z najinim »poletom« z vrha stopnic cerkljanske žandarmerije. Tudi najini obleki, ki sta bili že poprej v dokaj klavnem stanju, seveda s tem padcem nista prav nič pridobili na svojem izgledu. Nasprotno! Ne samo, da sva oba kot mlinarja, še na pol omamljena, tudi nekaj prav lepih lukenj sva pridobila.

Vendar sva kljub vsemu ostala živa. Za »najinega« Nemca nisva prepričana, da je ostal cel po tistem, ko nama jo je tako zagodel. Ali ga je kateri od naju zadel ali pa je dobil strel od koga drugega, saj je bilo še potem nekaj streljanja po cesti, po kateri je utekel.

Medtem se je začelo počasi svitati. Tako se nama pogled z vrha stopnic nekoliko razširi in na daljini nekaj 10 metrov od postojanke zagledava truplo v obcestnem jarku.

Nimava časa ogledovati, kdo je to; takoj se morava priključiti koloni borcev bataljona, ki spremlja oblozene kočevske vozeve in vodi s seboj živino. Zapuščamo prizorišče nocojsnjih, za naju dokaj razburljivih dogodkov.

Mnogo hitreje kot v prejšnji noči prehodimo blatno pot do leve obale Krke. Spremlja nas dež in stalno vzpodbujanje poveljstva, da še bolj pospešimo svoje korake.

(se bo nadaljevalo)

Črnogledi humorist: Moj prvi miting

Ko smo se gubčevci ob koncu februarja 1943 vrnili iz Hrvaške, smo se borci tretjega bataljona naselili v Bojanji vasi blizu Metlike. V tej gostoljubni vasi smo doživeli ponovno rojstvo. Po enomesečnem razbijanju četrte sovražnikove ofenzive smo bili, čeprav kot zmagovalci, že na koncu z močmi. Tako, kot so nas medse sprejeli Belokranjci, nas niso nikjer. Vse, kar so imeli, so nam kljub vojni revščini z obema rokama delili, kot da smo resnično njihovi sinovi.

»V štab, takoj!«

Sredi pristrčnega stika z ljubko hčerko naše kmečke gostiteljice me je poklical štabni kurir. Ukazal mi je, naj grem nemudoma z njim v štab, zakaj, pa je skrivnostno zamolčal. Tako me je spravil na trnje, kajti vedno sem imel na vesti kakšen greh, ki je bil dovolj za takle poziv. Zato sem se na poti do štaba natančno zamislil nad zadnjimi prekrški, ki sem jih storil. Ti so se namreč množili kot uši, ki se jih kljub dobri volji in čiščenju nismo mogli znebiti. Mojim tovarišem sem rad pojasnjeval, da sem jaz izmed vseh najbolj imenitna oseba že od vsega začetka, na pomembnih mestih, ker so me venomer klicali na odgovornost... To pot pa mi ni bilo do smeha, saj smo na oni strani meje poleg bojev menjavali in prodajali hrvaškim kmetom vse, kar je bilo mogoče, največ seveda za cigarete. Grozili so nam, da bomo za te prekrške ostro kaznovani.

Sredi takega razmišljanja sem trd od strahu stopil pred člane štaba, ki pa so bili izjemoma zelo prijazni. Videli so mojo zmedenost, pa so me potolažili, da to pot ne gre za prekršek, ampak zato, da organiziram miting v vasi. Kakšen miting, zaskrbljeno vprašam. Kakšen, kulturni, sevé...

Kulturni. Kako naj ga prirejam, ko nisem več tega? E, kaj se boš izmotaval, zate to ni problem. Zbereš svoje fante, ki pojejo, nekaj recitatorjev že imaš in tisti skeč o fašistu Pepetu bo kot nalašč. Pa oder, plašno vprašam. Oder? To pa res ni problem. Pod skednjem, topolarjem se za silo naredi nekakšen oder, kar s fanti naj se zmenim, to je najbolj preprosto.

»Miting mora biti danes«

In kdaj naj bo ta miting, vrtam v komisarja. Kdaj? Danes! Danes popoldne nekako ob štirih bi bilo še najbolje. Kako, danes? Danes, danes! Jutri nas že ni več tu, se je zareklo komisarju, sicer pa naredi program mitinga, ki seveda ne sme trajati predolgo. Kaj, ko bi se malo zmenili, morda v vrstnem redu tega mitinga, ne popuščam. Zavedal sem se namreč, da ustvariti miting v tako kratkem času, brez vaj, niso mačje solze. Eh, program, se namrdne komisar, kajti najraje bi se me znebili, a se ne dam. Na začetku, no, da, na začetku vsekakor pevski zbor z neko udarno. Partizansko, seveda. Na juriš, predlagam. No, ta, ta ali pa Hej, brigade, to odločite vi. Kaj pa Internacionala? Ne, ta ne pride v poštev, saj ni praznik, je le miting, mo-

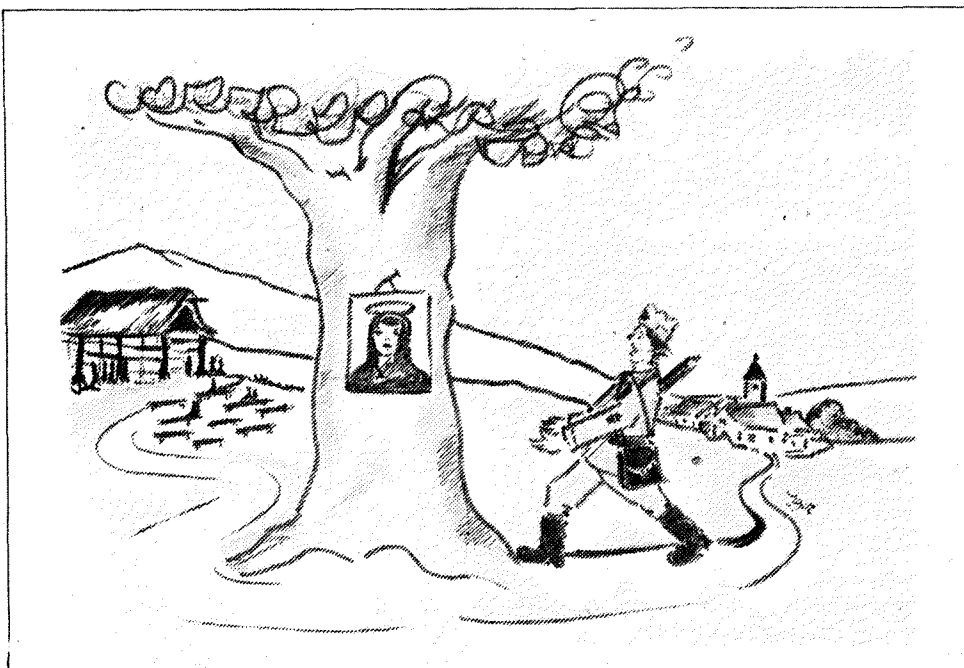
V ognju priprav

Stopil sem v mrzlo zasneženo vas in se bližal bajtam, kjer so bili naši fantje in komandir Nace. Sredi govorjenja v bajti, kjer je bilo natepenih polno borcev, uradno poiščem komandirja Naceta. Tega pa sem našel na koncu vasi, kjer sta s komisarjem preizkušala pršut in pristno belokranjsko kapljico. Nerada sta me sprejela in ne da bi me povabila, sta me poslušala kot vsiljivca, ki tudi pri jedi ne da miru. No, prav, sta rekla, da bi čimprej šel. Poberi fante in

ki smo jih našli v vasi. Vrv je Beretič spretno »sunil« na nekem dvorišču in na to vrv smo pred odrom in za njim razobesili šotorska krila. Naša iznajdljivost je pogojevala rešitve, ki jih današnji šolani kulturniki nikakor niso zmožni – že zaradi zapletenosti ali finančnih stroškov ne.

Pevci, imenovani Žabe, so regljali in prepevali, da se je že ob vaji zbralo pol vasi. Seveda pa tudi tu niso prišli praznih rok in praznih flaškonov. Ti so bili zvečine s slamo prepleteni in zamašeni s koruznim

dro razlaga komisar. Aha, in potem? Potem, kaj potem? Potem bo kot druga točka govor komisarja, ki bo navzoče pozdravil in spoznal s cilji našega boja. Seveda vse to le z nekaj besedami, nato moramo paziti, zopet skrbno poudari komisar. Potem pa seveda

kakšna recitacija. Pa tudi kakšna partizanka naj nastopi. Vera je za te stvari še najprimernejša. Ta, da, potrjujem, in Nada. No, Nada pa naj zrecitira tisto Kajuhovo... Petje bo na vsak način najbolje vžgalo, zato naj ne pozabijo na venček partizanskih... Vsekakor venček partizanskih in potem spet Pepe. Da, to bi bilo primerno. Toda, da ne bo na ta račun kakšnega žicanja po vasi! Kakšno žicanje, skoraj užaljeno vzkliknem. O, dobro veš, ne bo prvič... Vidiš, pa je program tu, je modro končal komisar. Tako je to preprosto tule za mizo! V resnici pa bo težje kot si mislim.

Čas je kratek, ne bo ga niti za pošteno generalko. Še nekaj, sem na samih vratih zastavil. Fantje, ki bi nastopali so zvečine na stražah in v patroljah. No, ti fantje, kar povej njihova imena, bodo zaradi udeležbe na programu oproščeni vsega. Pa bi bilo dobro, če bi mi to dali pismeno, silim kot obad, ki se ga ne da odgnati. Kako pismeno? Povej, da smo ti mi tu ukazali, pa mora držati. Pismeno, saj nismo birokrati... A, dobro, da sem se še na to spomnil, me zadolži še na odhodu. Plakat, ta mora biti. Ta mora viseti v vasi, da bodo kmetje vedeli, da bo miting in da jih vabimo.

Plakat? Kje pa naj dobim papir, svinčnik, barve...

No, zdaj pa še iz tega delaš problem, so rekli. Znašel si se za kaj drugega, pa se ne boš za en papir. Nakracaj plakate, so mi še naročili, in že mi je kurir zadovoljno odprl vrata.

začnite; kar povej vodniku, da sva naročila midva. Težave so se vrstile. Vodnik ni mogel dati fantov; koga pa naj potem pošljem v patrolje in na straže, je dejal, pevski zbor pa je zajemal večino teh, ki se jih ni dalo dobiti... Po hudi jezi mi je le odstopil fante, ki so z veseljem pristopili k vajam, raje, kot pa da so zmrzovali na vetrovnem stražarskem mestu, ali se v metežu poganjali v dolgotrajne patrolje.

Začeli smo graditi oder. Le spretnosti kmečkih fantov, teh je bilo največ v vrstah Gubčeve, je pripisati,

storžem. Kdo bi se v takem mrazu in v takem naporu branil požirka, ki je ob ponavljenju postal prava nevarnost! Pristno vino in ne navajenost nanj sta naredila, da smo pevce komaj odtrgali od teh, če smo hoteli imeti še kulturni program. Recitatorji sta vadili kar v kuhinji pri neki dobrosrčni mamici, ki si je od ganjenosti brisala solzne oči, obenem pa janju pekla omlete, ki sta si jih revici tako zaželeli.

Jaz pa sem imel zdaj še dolžnost narediti plakat. Najti papir je bilo težje kot klobase, čeprav kmetje že

pomislil. Slika je bila sicer manjšega formata, manjša kot sem si jo jaz predstavljajal za plakat, toda v sili, pravijo, hudič še muhe žre. Mati in foter sta hvala bogu v sosednji bajti poslušala pevce, ki so neumorno vse bolj krepkih grl peli partizanske, ki jih tu še niso poznali. Zato sem v miru vzel sliko, izvlekel iz stepla nabožno sliko matere božje in na zadnjo stran naglo izpisal vabilo in program današnjega mitinga, ki naj bi bil ob petih popoldne. Miting sem izpisal kar z ogljem, da se je videlo daleč, ostalo pa s svinčnikom, ki sem ga dobil od Vodnika, seveda na posodo. Ob gornjem robu sem naredil dve luknjici, vanje zavlekel vrstico in hajd s kladivom in žebljem do drevesa, ki je stal nekako na sredi vasi. Tu sem zabil žebliček in nanj obesil plakat.

Čez dobro uro pa se je prikazal komisar in me vprašal, kdo je sredi vasi obesil sliko matere božje. Po pripovedovanju nekaterih sem bil to ravno jaz. Ne, jaz sem obesil plakat, sem se branil. Tedaj pa se mi je posvetilo, da je veter obrnil plakat in se je seveda tako prikazala svetniška slika. Da bi se kaj takega do mitinga ne ponovilo, sem določil nekega borca, da je pazil na plakat in veter, ki jo je tako zagodel.

Ob napovedani uri

Ob pol petih je bilo sredi snega vse črno. Ogromna množica je prišla iz okoliških vasi, prostor pred našim improviziranim odrom pa je bil že zdavnaj napolnjen. Otroci so se gnetli okoli odra in kukali vanj, kot da bodo videli čudež ali kakšno cirkuško žival. Malo pred začetkom pa sem ugotovil, da je oder sicer dober, toda preveč majav.

Takoj sem določil dva borca, da sta se postavila na levo in desno stran deske na odru in tako zagotovila, da se oder ni več nevarno majal. Tik pred samim nastopom pa je prihitel komisar in povedal, da bo zaradi stiske časa najprej govoril on in da naj šele potem za-

smrt fašizmu in predal besedo komisarju.

Tu pa se je zapletlo. Pozabil sem namreč to pojasniti pevcem, ki so bili zadaj za odrom. Ko so slišali, da sem zapustil oder, so gromovito zapeli udarno Na juriš... Komisar je utegnil le spregovoriti »Tovariši in tovarišice« in že so ga prekinili glasovi našega pevskega zbora. Komisar me je jezno pogledal, jaz pa sem mu z gibom razložil, da je to pač pomota. Ko so pevci končali udarno partizansko, je ploskanje domačinov kot grom zajelo vso okolico in slišali so se klici:

Še še, bis... Tedaj pa je čas pomirjenja uporabil komisar, ki je ves čas kot kip stal na odprtem odru. Ponovno je spregovoril: »Tovariši in tovarišice.« Ne da bi kdo dal komando, so podprti s kapljico in ploskanjem občinstva pevci zdaj zapeli venček partizanskih. Prej bolj očitajoče, zdaj že sovražno me je komisar zopet pogledal in zahteval, naj storim vse, da bi pevci prekinili. Njemu se je namreč strašansko mudilo. Zaustaviti pevce sredi petje pa je bilo nemogoče. Peli so venček, kaj venček, venec, ki ga ni in ni bilo konec. Zopet gromovito aplavz in zdaj sem posegel med pevce, da naj za božjo voljo utihnejo, kajti na vrsti je komisar.

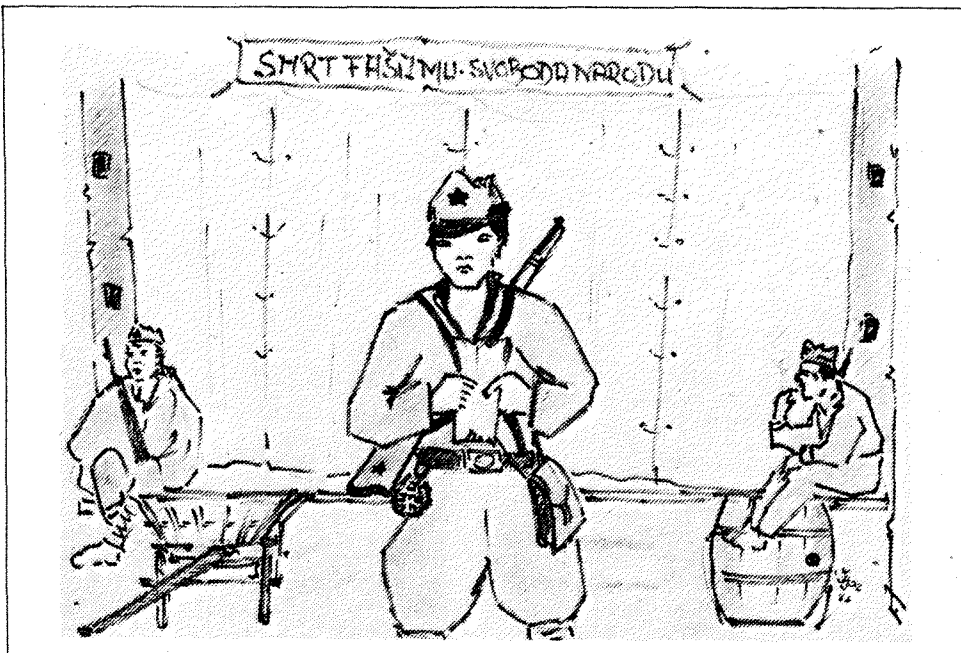
Težave na tekočem traku

Med tem pa se je zgodila nova nevšečnost. Komandir, obvezan ureditve straž, je iskal tiste, ki niso bili vključeni v kulturni program, saj je te vse dobro poznal. Tako je našel ravno tista dva, ki sta mu manjkala. Ta dva pa sta kot grofa sedela na odru in poslušala pevski zbor. S sikanjem jih je klical in jima dajal znake, da naj zapustita oder in gresta nemudoma na stražo. Toda ta dva se nista zmenila zanj in sta kljubovalno sedela, sporazumevajoč se z roko, da ne gresta nikamor. Toda predbro sta vedela, da se to pot komandir ne šali; počasi sta se kljub moji zapovedi, da pred časom ne zapustita prostora, nejevoljno dvignila in zapustila oder.

Tedaj pa je komisar zopet utegnil spregovoriti le: tovariši in tovarišice, nato pa se je dvignila sumljivo majava deska in komisar je zakrilil z rokami kot ptič in poletel v višavo. Na srečo je kmalu pristal tik pred prvo vrsto gledalcev in spregovoril, kar ne bi natisnila nobena zgodovinska knjiga. Hitro se je pobral, malo šepavo seveda, in izginil v množici. Jaz pa sem na hitrico popravil desko na odru in se povzpел in začuden gledalcem pojasnil, da je komanda padla...

Miting je kljub kratkemu pozdravu komisarja odlično uspel. O njem smo še dolgo govorili, najbolj pa smo si zapomnili polet komisarja. Venomer smo razlagali, da smo prvič z očmi videli, kako pada komanda...

Oleg Križanovskij-Igor

da smo naredili oder. Resda majav, toda oder, ki bo enkratno uporabo vzdržal. Na eni strani je bil pod kozolcem kmečki voz, na drugi pa trije prazni sodi, na katere smo navlekli deske,

teh kmalu niso več poznali. Pa se mi je oko zaustavilo v kmečki sobi, kjer je v vogalu med svetniki in bogcem bila v okviru lepa slika matere božje. Kaj pa je zadaj, verjetno prazna stran, sem

pojejo partizanske pesmi. Ta sprememba me ni prestrašila, da se ne bi vse v redu odvijalo. Zato sem stopil na oder, snel šotorska krila, ki je bila naša odrska zavesa, pozdravil s

Vestnik koroških partizanov št. 1-2

Prispevki k poznavanju zamejske podobe

Nova številka Vestnika koroških partizanov je polna tehtnih prispevkov k tematici o Koroški in NOB, prispevek Mitje Ribičiča z naslovom Slovenska vizija svobode in tudi s prispevki, kakršen je Marjana Česnika o vojni konspiraciji v Ziljski dolini. Vendar se zdi primerno, da tokrat v uvodu poudarimo tisto, kar je za današnje življenje koroških zamejcev bistveno. Zato so za bralca v matični domovini še posebno dragoceni vsi trije prispevki, ki govorijo o vprašanju današnjega življenja Slovencev na avstrijskem Koroškem. Feliks Wieser opozarja na gospodarski razvoj kot temelj obstoja manjšine, v podporo pa mu je prispevek Nade Vilharjeve, ki že kar statistično zajema podatke o razvoju turističnega gospodarstva na narodnostno mešanem ozemlju avstrijske Koroške. Sonja Novak-Lukanović in Vera Klopčič sta pripravili zapis o mednarodni konferenci o vzgoji in izobraževanju v večkulturnih družbah, ki je ob prisotnosti vrste strokovnjakov iz različnih držav (ter institucij EGS), pomenila možnost, da poleg predstavitve jugoslo-

vanskih izkušenj s tega področja izvemo tudi, kako se takšnih in podobnih vprašanj lotevamo drugod. Omenjena mednarodna konferenca je bila del širšega projekta v okviru OECD.

Vse več je zadnje čase prispevkov k zgodovini NOB, ki na različne načine in iz različnih virov osvetljujejo sočasno (se pravi, v času vojne objavljeno) mnenje zaveznikov o našem narodnoosvobodilnem boju. Eden takšnih prispevkov je tudi članek, ki ga je oskrbel v prevodu Mitja Ribičič in predstavlja poročilo dopisnika BBC Kennetha Mathewsa v časopisu London Calling (19-25. novembra 1944). Možakar je preživel sedem tednov med partizani in pisal angleškemu bralstvu navdušene članke. »Strašno nenavaden občutek sem imel,« je zapisal vojni poročevalec, »ko sem slišal znani glas, kako oznanja: 'Radio London'...«

Janez Stergar je prispeval pregled o organizaciji koroške borbene organizacije v Avstriji, Jože Košir kot edini preživeli popisuje poboje, ki se je zgodil 16. februarja 1945 pri bunkerju aktivistov in kurirjev beljaškega okraja,

potem, ko so ga (pod Arihovo pečjo) obkolili in napadli Nemci. Avtor spominov, ki je šel po tem preživetju še skozi pekel Dachaua, popisuje dogajanje pri Arihovi peči živo, svojo pripoved dopolnjuje z drobnimi opažanji, ki verno odlikujejo občutje krvavega plesa.

Gojko Gornik-Iztok piše o pohodu tretje čete Zahodno-koroškega odreda čez Dravo, (kar je nadaljevanje iz prejšnje številke), Kristijan Ribnikar - Feliks tudi nadaljuje s prispevkom Čez Dravo, v okolico Celovca; pod naslovom Bridko razočaranje, je natisnjen del spominov Janca Weisa (obsežnejše so bili v Vestniku že objavljeni), ki so se izoblikovali za radijsko oddajo Še pomnite, tovariši. Lidija Potrč-Dunja je v Kristinini pripovedi zapisala vojne doživljanje in pot Kristine (Jermol) Kraiger-Dunje, Albina Ošepa-Belka pa je prebiranje prispevkov in spominov na NOB spodbudilo k pisanju, v katerem je podal svoje doživljanje dogodkov po decembrski ofenzivi 1944 na Koroškem, oziroma Solčavskem pod naslovom Strah ni pogum.

V tokratnem Vestniku ko-

roških partizanov so še prispevki Bogdana Pogačnika, (ki se je pogovarjal s Pavlom Žavcarjem-Matjažem), Lidi je Potrč-Dunje (Sedem desetletij dolga Gamsova pot), pa prispevki v spomin umrlim borcem, med društvenimi novicami pa program dela osrednjega odbora Skupnosti koroških partizanov za to leto in program dela Zveze koroških partizanov v Celovcu, pa protest koroških partizanov zoper ime glasbene skupine Laibach, v kulturnem obzorniku pa vrsta zanimivih člankov in odlomkov iz literarnih del, med katerimi so prispevki Karla Prušnika-Gašperja, Emila Cesarja, Damjana Guština (ob prebiranju Brajevičeve knjige Konačno oslobodjenje), Majde Sulc in Toneta Partličiča, Ignaca Zdovca in Jožeta Horvata. Sledi vrsta novic in obvestil (tudi o petletnici Gašperjeve bralne značke) in obiskih šolnikov ter drugih na avstrijskem Koroškem.

Naj na koncu tega kratkega sprehoda skozi Vestnik koroških partizanov povemo še, da ga vsi, ki jih to branje zanima, lahko kupijo tudi v prosti prodaji v knjigarnah.

B. Ž.

Uspešno ocenjen 16. folklorni festival v Beltincih

Prazniki folkloru tudi v prihodnje

V Beltincih, zibelki prekmurske folkloru, so člani upravnega odbora temkajšnjega kulturno-umetniškega društva skupaj s strokovnjaki, predstavniki Zveze kulturnih organizacij Slovenije (prof. Mirko Ramovš in Meta Benčina), kot uspešnega ocenili letošnji 16. folklorni festival v Beltincih, ki je bil v dneh od 1. do 3. avgusta združen z bialno prireditvijo »Praznični dnevi slovenske folkloru«.

Dogovor in načrt o prireditvi iz leta 1985 je bil v celoti uresničen, z manjšo dopolnitvijo, ko je poleg folkloristov iz Poljske nastopila še fol-

kot nezanimiv, a v Beltincih bi ga naj v okviru festivalskih prireditev ohranjali naprej.

Za obiskovalce festivala so najbolj prijetni nedeljski popoldnevi v beltinskem parku, ko se na odru v prijetni senci starih dreves pri gradu zvrstijo nastopajoče skupine plesalcev. Letos je to bilo združeno še s skupščino Združenja folkloristov Slovenije, ki je po prireditvi vsestransko uspešno ocenila tovrstno prireditev v tem delu Slovenije, ko so nastopili plesalci iz Črnomlja, Titovega Velenja, Celja, Pirana ter Slovaki in Poljaki, za folklor-

Bogastvo narodnih noš privlači poglede obiskovalcev

klorna skupina s Slovaške. Zelo je uspela razstava »Zetev in mlačev v Beltincih«, kjer so uspešno sodelovali učenci beltinske osemletke »17. oktober« z anketiranjem na terenu ter z zbiranjem gradiva za razstavo, kakor tudi z izdelavo ličnih spominkov. S tem bo treba nadaljevati tudi v prihodnje, seveda s primerno strokovno pomočjo, ki jo je letos nudil študent etnologije iz M. Sobote Borut Brumen.

Slabo vreme prvi večer prireditve je onemogočilo večer slovenskih pripovednih pesmi na prostem, a je kljub temu bil pri poslušalcih dobro sprejet, čeprav je bil večer »nadomestno pripravljen« v prostorih osemletke. Ta del ljudske kulture je pri nas na podobnih prireditvah deloma odrinjen

no združenje pa še posebej porabski Slovenci iz Sakalovec na Madžarskem.

Ob vseh laskavih ocenah je grenoben okus zapustil podatek, da bi naj bil s strani občinskih kulturnih institucij v M. Soboti (obč. kul. skupnost in Zveza kulturnih organizacij) festival v Beltincih »mačehovski obravnavan«, čeprav so le-te letos prispevale svoj finančni prispevek. Tako je po dolgih letih festivalska folklorna prireditev v Beltincih prikazala z obračunom dobiček. Zato je bil dokončen sklep kulturnih amaterjev in entuziastov v Beltincih ta, da bodo tudi v prihodnje nadaljevali s svojim delom in da že sedaj velja poziv: »Nasvidenje v začetku avgusta 1987, na 17. folklornem festivalu v Beltincih!«

Filip Matko

Folklorne prireditve spremlja sejem izdelkov domače obrti

Plesalci KUD Beltinci

Branka Jurca KDAJ SO BILI PARTIZANI VESELI

Nove mladinske knjige založbe Borec

Kdaj so bili partizani veseli in druge

V že pričakovanem svežnju novih knjig za mladino pri naši založbi so izšle štiri knjižice v Kurirkovi torbici, tri v Kurirkovi knjižnici in dve iz zbirke Liščki. Poleg je bila natisnjena tudi (mimo ustaljenih zbir) knjižica-zvezek Eke Vogelnikove s papirnimi igricami za zimske dni.

Barbara Menart-Senica je avtorica prve od mini knjižic iz Kurirkove torbice, njene pesmice iz žabje šole pa je ilustrirala Jelka Goddec-Schmidt. Avtor besedila in ilustracij knjige Iz sedmih tri je Božo Kos (o devetih vžgalicah, ki so šle po svetu). Prav tako celostno avtorsko delo je mala slikanica Veliko potovanje Voje Radojčića, medtem ko je zgodbo Polonce Kovačeve o Mufijevih prigodah ilustrirala Marjanca Jemec-Božič.

Stara znanka Branka Jurca je tokrat za Kurirkovo knjižnico pripravila zgodbo z naslovom Kdaj so bili partizani veseli, ki jo je razpletla iz zmenka z otroci pod jablano. Pavleta Zidarja Državica otrok je preplet pravljicne fantastike in domišljijah zapisov »iz glave« šolarja. Urednikova beseda h knjigi opozarja na težnjo po lepem, skrivnostnem in dobrem, ki mora premagati zlo. Knjiga o velikanskem dobrodušnem velikanu, ki jo je spisal angleški pisatelj Roald Dahl, je povest o osiroteli deklici Zofi, ki jo odnese velikan z velikim, dobrim srcem.

V zbirki Liščki sta izšli, kot smo že omenili, dve knjigi: vsem ljubiteljem živalskih zgodbic je Polanca Kovač postregla s Težavami in sporočili psička Pafija, Tone Pavček pa je spisal zbirko Pravih (in nepravih) pesmi, nekaj smo jih že objavili na naših mladinskih straneh. Pestro in zanimivo branje, za vsakega nekaj!

B. Ž. J.

Knjižeyniki, udeleženci NOB Ignac Kamenik

Ob 60-letnici rojstva

Dramatik, pripovednik, dramaturg, lektor, gledališki organizator, esejist, prevajalec, bibliotekar in vzgojitelj Ignac Kamenik se je rodil 1. oktobra 1926 v Solčavi v Zgornjesavinjski dolini. Po osnovni šoli v Slovenjem Gradcu je obiskoval klasično gimnazijo v Ljubljani in Mariboru.

Pri osebnostnih je stopil v narodnoosvobodilno gibanje. Bil je obveščevalec v obveščevalnih enotah na območju Četrte operativne cone, ki je bila podrejena obveščevalnemu centru Štirinajste divizije od aprila 1944 do osvoboditve. Na širokem območju od Slovenske Bistrice do Kamnika je zbiral podatke o sovražnikovi silah in o njegovih premikih. Pri opravljanju teh nalog je seveda vsak dan nosil glavo v torbi. To pa se je skladalo z njegovim značajem, ki je že v mladosti kazal močno nagnjenje k dramatičnosti.

Takoj po osvoboditvi je prevzel mesto kulturnega referenta v Slovenski Bistrici. Leta 1947 se je vpisal na slavistični oddelek filozofske fakultete na ljubljanski univerzi in po diplomski kot profesor poučeval na gimnaziji

na Ravnah. Od tod je bil premeščen v Slovensko Bistrico in v Maribor.

V dijaških letih je napisal dve igri in pesmi, ki so ostali v predalu. V času službovanja v Slovenski Bistrici je mnogo režiral in pisal za tamkajšnji amaterski oder. Za režijo Borove drame Zvezde so večne je prejel republiški in zvezno priznanje. Odločilno za njegovo dramatično delovanje je bilo, da je nekaj časa bil dramaturg in lektor v mariborski Drami (1967), saj je bilo gledališče medij, ki je najbolj ustrezal njegovim pisateljskim hotenjem.

Po odhodu iz mariborskega gledališča se je posvetil bibliotekarstvu, sprva v mariborski Študijski knjižnici, nato pa v ljubljanski Univerzitetni knjižnici. Upokojitev je dočkal v Domu Ivana Cankarja v Ljubljani in se vrnil spet v Maribor.

Kot dramatika ga je odkril nagradni natečaj Delavskega odra, na katerem je bil nagrajen za dramo Postaja ob veliki cesti, ki je doživela svojo krstno uprizoritev v mariborski Drami.

Literarna zgodovina ga obravnava kot predstavnika

tistega rodu, ki je rasel v času najhujših preizkušenj, kot dramatik, ki je v glavnem sledil smerem ibsenske realistične drame in ki je v svojih delih obdeloval sodobno tematiko. Zanimata ga srednja in mlajša generacija, zlasti njuna etična in miselna podoba. V drami Postaja ob veliki cesti razčlenjuje življenje meščanske srenje v manjšem mestu in načenja vprašanje o ustvarjalnosti in pokončnosti izobražencev na podeželju. Drama Dvajset let pozneje je v osnovnem motivu izjemnejša, ideja in psihologija pa sta mnogo bolj prečiščeni, kot pri prvencu. (J. Čar).

Modernejšo obliko je čutili pri njegovih Marionetah. Resnica te njegove drame je resnica krize humanističnega sveta in resnice možnosti razreševanja krize s pozicij humanističnih kategorij samih. Kot srednjeveška moraliteta ta drama podreja čutno, formalno in časovno funkcijo gledališča absolut-

nim, totalnim, nadzgodovinskim postulam. (L. Kralj).

V njegov dramski opus, ki ga je začel z dramskim koralom IN MEMORIAM, posvečenim kolegom, ki so se ubili v Spikovi steni (uprizoril ga je z amatersko igralsko družino v Slovenski Bistrici v lastni režiji), je treba šteti že omenjene drame: Postaja ob veliki cesti, Dvajset let pozneje, Marionete in Galebe, Sporočilo stoletij, Moja dolina ter komedijo Peter in Pavel.

Kot pripovednik je izdal knjigo črtic Poslednje srečanje in daljšo prozo Rumeni regat je zazeleneel. Izmed njegovih esejev naj omeni mo esej Otroški liki v delih Ivana Cankarja, njegovo interpretacijo Cankarjevega Martina Kačurja, dialogizirane eseje »Mimo« in »Dialoge«.

Za gledališče je prevedel Nušičevo Gospo ministrico, Kohoutovega Avgusta, avgusta, avgusta in Kahlaovega Obutega mačka.

Kot vsestransko razgibana osebnost je sodeloval tudi pri uredniškem odboru mariborskih Dialogov, pri Slavističnem društvu, Zvezi kulturnih delavcev in pri Socialistični zvezi delovnega ljudstva.

Upokojitev zanj vsekakor ne predstavlja Postaje ob veliki cesti, saj pričakujemo od njega še mnogo dramskih besedil, tudi takih s snovjo iz narodnoosvobodilnega boja.

Dušan Mevlja

Strelska tekmovanja

LJUBLJANA

Na mestnem strelišču v Ljubljani je strelska zveza Slovenije pretekli mesec izvedla deseto republiško tekmovanje za prehodni pokal Maršala Tita. Prireditve se je letos udeležilo 22 štirčlanskih ekip, ki so tekmovali z malokalibrsko serijsko puško. Nastopili so vsi najboljši slovenski strelci z izjemo Debevca, ki je bil prav takrat na SP v Suhlu.

Tudi letos so slavili odlični strelci iz Kamnika. Doslej so že petkrat zmagali, po enkrat pa Škofja Loka, Slovenj Gradec, Celje, R. Skapin in Postojna.

Kamniški strelci so dosegli 2113 krogov, drugi, postojnski, pa 2053. Med posamezniki je bil najboljši Roman Radej iz Kamnika s 549 krogov. To je bil tudi najboljši rezultat vseh dosedanjih tekmovanj.

Prehodni pokal in tri pokale v trajno last je strelcem podelil K. Bizjak, predsednik SZS.

CELJE

V spomin na dolgoletnega predsednika SZS, narodnega heroja in legendarnega komandanta 14. divizije je bilo v Celju devetnajsto republiško tekmovanje.

Te tradicionalne prireditve se je udeležilo 11 štirčlanskih ekip. Strelci so tekmovali z malokalibrsko serijsko puško v trojnem položaju.

Ze šesto leto zapored so zmagali strelci Celja in tako ponovno osvojili prehodni pokal, kip borca, darilo ZB NOV. Doslej so po šestkrat zmagali strelci Olimpije in Celja, po enkrat pa Kovinar, Škofja Loka, Ravne, Ruše, Kamnik in Postojna. Tudi med posamezniki je še šestič zapored zmagal Marjan Repič iz Kamnika s 509 krogov, drugi pa je bil Ervin Seršen iz Celja s 508 krogov.

Zmagovalna celjska ekipa je zbrala 1931, druga, kamniška, pa 1896 krogov.

POSTOJNA

OSZ iz Nove Gorice je izvedla 23. tradicionalno strelsko tekmovanje za pokal priključitve Primorske. Prireditve je bila na strelišču v Postojni.

Nastopilo je pet ekip, zmagala pa je Postojna tako ekipno kot posamezno.

Rezultati: prva Postojna 723 krogov (Kalin, Baranja, Istenič), drugi Kamnik 720 krogov, tretja Nova Gorica 695, četrti Kranj 622 krogov itd.

Med posamezniki so se najbolje odrezali Marjan Kalin iz Postojne z 247 krogov, Saša Podgoršek iz Kamnika z 245 in Roman Radej iz Kamnika z 244 krogov.

E. PROGAR

ŠKOFJA LOKA

Lepi spomini
s partizanskega
Pohorja

Združenje borcev NOV Škofja Loka je za svoje člane organiziralo izlet na Pohorje, ki je bil 18. septembra 1986.

Ta izlet bo vsem 90 udeležencem ostal še dolgo v spominu.

Najprej smo se ustavili v Celju in si ogledali Stari pisker. V tem poslopju je bila med vojno najhujša množična mučilnica in morišče narodno zavednih ljudi. V grobni tišini smo prisluhnili pripovedi in razlagi tamkajšnjega prijaznega vodiča, da je bilo med okupacijo v tej stavbi zaprtih okoli 16.000 ljudi, da so nacisti zapornike zverinsko mučili in da je bilo ustreljenih ali na druge načine umorjenih kar 374 talcev.

Ogledali smo si spominsko razstavo s pretresljivimi dokumenti o junaškem boju naših ljudi za svobodo – originalne plakete, fotokopije poslovnih pism in fotografije o streljanju talcev.

Iz Celja smo nadaljevali vožnjo in se ustavili ob glavni cesti pri Stranica ob dveh grobiščih, kjer je pokopanih 100 talcev. Dne 12. 2. 1945 so jih nacisti obesili na jablane ob glavni cesti.

V Slovenski Bistrici so nas pričakali in pozdravili predstavniki občinskega odbora ZZB NOV Slovenska Bistrica. Sekretarka tovarišica Vera Kodelič in predsednik občinskega odbora ZZB NOV tovariš Milan Ivanuš-Vencelj sta se nam pridružila kot vodiča, ki sta bila potem z nami vse do vrnitve z zelenega partizanskega Pohorja. Oba zaslužita javno pohvalo in priznanje za izčrpno razlago in doživeto pripoved o zgodovinskih dogodkih iz časa NOB na območju Pohorja.

Najprej smo si ogledali partizansko bolnišnico Jesen v gozdu v bližini Lepejeve domačije. V njej so se zdravili ranjenci od začetka januarja 1945. Tu sta umrla dva ranjenca: pokopali so ju nekaj metrov od bolnišnice, kjer je postavljeno spominsko obeležje. Vse objekte te bolnišnice skrbno vzdržujejo šolska mladina in drugi.

Pri Treh žeblih blizu Osankarice smo si ogledali taborišče in položaje, kjer je 8. 1. 1943 bojeval svojo poslednjo bitko legendarni Pohorski bataljon. Na tem mestu je spomenik, delo kiparja Slavka Tiha. Z večjimi granitnimi kvadri so označena mesta zemljank, z manjšimi pa položaji borcev in borkov.

Po položajni venca in ob počastitvi spomina na vse padle smo se vrnili po lepi markirani gozdni poti na Osankarico. V domu na Osankarici nam je gostitelj Ludvik Smogavec pripravil izdatno kosilo. Po kosilu smo si ogledali še muzej v domu na Osankarici. Ta muzejska razstava celovito prikazuje narodnoosvobodilni boj na Pohorju, poseben poudarek pa daje legendarnemu Pohorskemu bataljonu.

V poznih večernih urah smo se zadovoljni vrnili v Škofjo Loko. Zaključili smo ta izlet v prepričanju, da so taki izleti v partizanske kraje zaželeni. Ohranjanje, negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij mora biti opomin na vrednote, iz katerih je izšla naša revolucionarna praksa, ki mora tudi danes spodbujati naš gospodarski in kulturni napredek.

FRANC GALIČIČ

PIRAN

Zgledna skrb za
zdraviliško
zdravljenje borcev

Zdravstvena skupnost piranske občine tudi v težkih gospodarskih pogojih, ki tudi zdravstvu niso prizanesli, namenja veliko pozornost zdraviliškemu zdravljenju udeležencev NOV.

Skupščina zdravstvene skupnosti je ob sodelovanju s Komisijo za zadeve borcev in invalidov pri SO, Komisije za zdravstveno socialne zadeve udeležencev NOV pri občinskem združenju ZB in Komisije/konzilija pri Dispanzerju za borce Piran že leta 1984 sklenila, da omogoči borcev iz svojega območja (občina Piran) terapevtsko zdravljenje v Termah Portorož in Hotel Svoboda (VVI) Strunjan, brez hotelskih storitev. Za tovrstno zdravljenje ni potrebno nobenih formalnosti, dovolj je samo napotnica zdravnice Dispanzerja za borce. Takšno zdravljenje, v katero stroški hotelskih storitev niso zajeti, je možno v vseh zdraviliščih, le s to razliko, da je za to potrebno urediti vse formalnosti, kot so potrebne za klasično zdraviliško zdravljenje s celotno oskrbo. Vendar pa imajo pri odločitvi nekoliko prednosti, ker ZS hoče s tem omogočiti čimvečjemu številu borcem terapevtsko zdravljenje v zdravilišču.

Prav bi bilo, da bi čimveč borcev izkoristilo tovrstno zdravljenje, predvsem borci z dobrimi dohodki. S tem bi omogočili, da bi bili tudi drugi, predvsem slabo situirani, deležni zdraviliškega zdravljenja. Predsednik Zdravstvene skupnosti tovariš Rafael DODIČ je povedal, da se je že doslej v praksi izkazalo, da mnogi borci izkoristijo tovrstno zdravljenje. Zato se je precej zmanjšalo število zahtev za klasično zdraviliško zdravljenje s celotno (hotelsko) oskrbo.

Piranska zdravstvena skupnost pa za borce pripravlja še eno prijetno presenečenje. Išče namreč primerne ponudnike v primerem kraju, kamor bi borce pošiljala samo na klimatsko zdravljenje z delno lastno udeležbo. To je sicer šele v pripravi. Zelimo in upamo, da bo tudi uspelo.

Tak način zdravljenja je doslej v Sloveniji in verjetno tudi v Jugoslaviji ponudila edino Občinska zdravstvena skupnost Piran. Kot pravi predsednik skupnosti tovariš Dodič, se je v praksi obnesla in bi jo lahko posnemali tudi v drugih občinah.

ŽARKO ŽBOGAR

APAČE

Nepozabni izlet
v Škofjo Loko

V Soboto, 20. septembra 1986, smo člani organizacije RK Žepovci organizirali izlet na Gorenjsko. Med udeleženci smo bili večkratni krvodajalci in aktivisti Rdečega križa starejše in mlajše generacije ter tudi večje število članov organizacije Združenja borcev NOV. Vtisi tega našega izleta so bili enkratni in nam bo ostal še dolgo v najlepšem spominu.

Z velikim zanimanjem smo si ogledali nekatere naravne, zgodovinske in gospodarske značilnosti mesta Škofja Loka in prelepe Selške doline. V partizanskih Dražgošah pod Jelovico smo si ogledali veličastni spomenik in poslušali razlago o usodnih dogodkih, ki so se odvijali v Dražgošah januarja 1942 in razlago o junaškem boju Cankarjevega bataljona. Domačin tovariš Jelenc Ludvik je nam pripovedoval doživeto in v spokojni tišini smo poslušali njegovo pripoved o tistih zgodovinskih dogodkih.

Z velikim zanimanjem smo si ogledali tudi Loški muzej, ki je kompleksnega značaja in obravnava loško ozemlje z naravoslovnega, politično-socialno, ekonomsko in kulturno zgodovinskega vidika od najstarejših časov do narodnoosvobodilne vojne in povojnega razvoja. Iz grajskega obsežnega vrta smo videli podobo starega in novega dela mesta Šk. Loka in deležni smo bili izčrpne razlage prijaznih škofjeloških vodičev.

V poznih urah smo si ob vrnitvi ogledali še letališče Brnik in se z nepozabnimi dožitvami in vtisi zadovoljni vrnili domov šele v poznem večernem času.

Vodstvo naše dokaj aktivne organizacije RK Žepovci izraža javno zahvalo vsem tistim, ki so prispevali za naš nepozabni izlet. Predvsem velja zahvala vsem tistim, ki so nas gmotno podprli in pripomogli za prijetno vždušje. Posebna zahvala tudi vodički v Loškem muzeju, tovarišu Ludviku Jelencu iz Dražgoš in predsedniku Združenja borcev NOV mesta Škofje Loke za pomoč in sodelovanje.

Obenem priporočamo vsem tistim, ki še niso bili v Dražgošah in v Škofji Loki, da je te kraje vredno in tudi potrebno ogledati.

VOJKO GALIČIČ

KOČEVJE

Praznik v občini

Občani kočevske občine smo letošnji praznik 3. oktobra, ki ga praznujemo v spomin na zasedanje zbora odposlancev, proslavili z vrsto prireditev in proslav. Kot v uvod v praznovanje smo v Likovnem salonu odprli razstavo del akademskih slikarke Vere Trstenjak – Jovičič.

Občinska gasilska zveza Kočevje je priredila občinsko tekmovanje v gasilskih veččinah, Ob-

činske organizacije ZRVS pa tekmovanje ekip ZRVS, TO in JLA. Na sporedu je bilo več kulturnih in športnih prireditev. Na sam praznik 3. oktobra je bila svečana seja, na kateri smo podelili občinska priznanja in nagrade. Po končani seji je delovna organizacija »Oprema« Kočevje izročila v obratovanje novo proizvodno halo na Rudniku. Ob zaključku praznovanja smo v Polomu na pokopališču odkrili spominsko obeležje padlim borcem jurišnega bataljona 18. divizije NOV Jugoslavije, na Brodu na Kolpi pa obeležje borcem inženirske brigade, 7. korpusa NOV. Ob tem praznovanju smo se srečali s športniki pobratene občine Rab.

VIKTOR DRAGOŠ

Vabila

Odbor skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna vabi Prešernovce in njihove svoje na tovariško srečanje borcev 30. in 31. divizije NOVJ, ki bo ob 43. obletnici ustanovitve divizij, v soboto, 11. oktobra 1986, ob 15. uri v Domu JLA v Ljubljani.

Skupnost borcev 7. SNOUB Fr. Prešerna

★

Odbor Skupnosti borcev Goriškega vojnega področja vabi na redni zbor skupnosti borcev, ki bo v soboto, dne 18. oktobra 1986, ob 10. uri v dvorani kulturnega doma v Bukovici pri Volčji Dragi, občina Nova Gorica.

Zaradi izrednega pomena zbora borcev, na katerem bomo obravnavali in sklepali o delu organov skupnosti borcev za minulo mandatno dobo 1984–1986 in sprejeli program dela za naslednjo mandatno dobo 1986–1988 ter izvolili nove organe skupnosti, pričakujemo, da se našemu vabilu odzove čimveč borcev. Po zboru bo tovariško srečanje z zakusko.

Za boljše informiranost pojasnjujemo, da je v Bukovico na zborna mesto možno priti z vlakom in avtobusi z vseh smeri postaje Volčja Draga. Odbor bo poskrbel na železniški in avtobusni postaji za vodiča, ki bo udeležence spremljal do dvorane v Bukovici.

Odbor Skupnosti borcev goriškega vojnega področja

★

Odbor borcev Prešernove brigade ljubljanske regije vabi vse borce te brigade na že tradicionalna srečanja, ki so vsako drugo sredo ob 18. uri v restavraciji Slavija ob Gosposvetski cesti v Ljubljani. Za mnoge od nas so to prijetna snidenja, tovrstna srečanja pa so tudi priložnost, da ponovno obujamo spomine na leta najtežjih preizkušenj in utrdimo medsebojne in prijateljske vezi.

Za borce PD (jč)

★

»Ob 43. obletnici ustanovitve 30. in 31. divizije NOVJ in 45. obletnici vstaje organizirata odbora skupnosti borcev obeh divizij skupno tovariško srečanje borcev – borkov in svojcev v soboto, 11. oktobra 1986, ob 15. uri v obeh velikih dvoranah Doma JLA v Ljubljani (nasproti avtobusne in železniške postaje).

Vabimo vse, ki ste se borili v enotah 30. in 31. divizije, da se srečanja udeležite. Igrala bosta dva orkestra JLA. Hrano in pijačo bo streglo Gostinsko podjetje »Partizan«.

Za razumevanje se zahvaljujemo!

Tovariško vas pozdravljamo!

Predsednik:
Ivan Franko-Iztok

Obvestili

Iniciativni odbor skupnosti borcev in borkov pri štabu 9. korpusa vabi vse nekdanje članice odsekov, služb in enot pri štabu korpusa in v vojni oblasti tega korpusa, da se udeležijo tovariškega srečanja borcev 30. in 31. divizije, ki bo v soboto, 11. oktobra 1986 z začetkom ob 15. uri v Domu JLA v Ljubljani. Trg OF 13. Na tem srečanju se bomo dogovorili o sklicu ustanovnega zbora skupnosti borcev in borkov 9. korpusa in tudi o možnostih bodočih srečanj in skupnih izletov.

Odbor skupnosti

★

V gradu Krumperk je Kulturna skupnost občine Domžale, skupaj z Občinskim odborom ZZB NOV Domžale, odprla stalno muzejsko zbirko Partizanske tiskarne in ciklostilne tehnike v Kamniškem okrožju. Vse, ki si želijo ogledati zbirko, obveščamo, da bo ta odprta vsako nedeljo od 14. do 18. ure. Tako je odprta tudi muzejska zbirka Jamarskega društva Domžale in Zelezna jama pri Jamarskem domu na Gorjuši, ki je od Krumperka oddaljena približno 500 metrov.

V primeru, da si zbirko želi ogledati večja skupina, pa prosimo, da se pravočasno prijavijo pri Obč. odboru ZZB NOV Domžale (tel. 721-329) ali pri Kulturni skupnosti Domžale (tel. 721-350).

Obč. odbor ZZB NOV Domžale in Kulturna skupnost obč. Domžale

IZŽREBANI REŠEVALCI

Zreb je nagrade za nagradno križanko Radenska, namenil naslednjim reševalcem:

IVAN SKVARČA, 61111 Ljubljana, Tomažičeva 36/IV

BRANKO REGVAT, Pilštajn, 63261 Lesično

KAROL PIŠKUR, Gornja Straža 75, 68351 Straža

Knjižne nagrade iz bogatega programa založbe Borec bomo nagradencem poslali po pošti.

65-letna
tradicija
in kakovost
govorita
o nas

SALONIT
ANHOVO

industrija gradbenega materiala, anhovalski

Letošnji teden otroka – pod geslom miru

V tednu otroka smo. Letos poteka pod geslom miru. Za mir v svetu, za svobodo, za to, da bodo vsi otroci sveta lahko živeli svoje otroštvo brez pokanja pušk in bomb, v svetu svojih iger, v objemu toplih domov, da se bodo lahko učili in odrasčali...

Pri nas imamo vse to, toda bil je drug čas, vojni čas, ki je tudi slovenske otroke odtrgal od otroških iger. Prednje je postavil naloge bojevatelj se za svoj in narodov obstoj, za osvoboditev domovine. Do včeraj še brezskrbni otroci so se spreminjali v prav zavestne borce za lepši jutri. Pionirji v pionirski organizaciji so si naložili najrazličnejše naloge.

Bili so kurirji, obveščevalci, bojkotirali so fašistične raznarodovalne organizacije, mladina se je aktivno udeleževala tako imenovanih »tih« akcij slovenskega naroda, zbirali so najrazličnejši material za potrebe nardnoosvobodilnega boja. Povezovali so se v ilegalne skupine

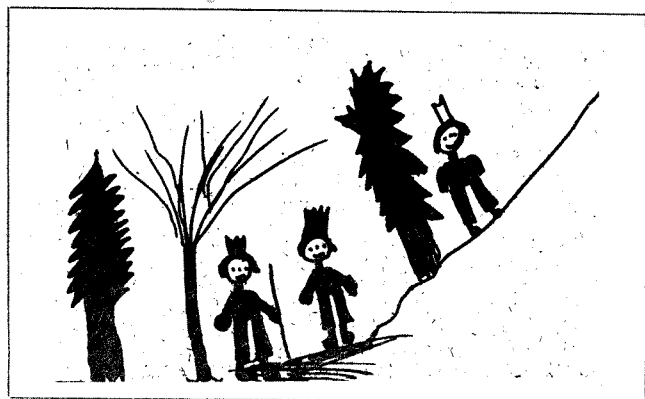

Otroci iz vasi Bezgovica pri Osilnici na Kočevskem na ruševinah požganih domov, ki so jih uničili Italijani leta 1942

ali pionirske odrede, bataljone, čete – kakor pravi partizani. Delovali so na osvoboditvi ozemlja, pa tudi za žicami okupiranih mest, skupaj z mladimi pa tudi sami. Kakšen strah so ti mladi vlivali v

kosti okupatorju, dokazuje resnost, s katero so jih obravnavali tako Italijani kakor Nemci. Tako je posebno vojaško italijansko sodišče do 8. septembra 1943 obsodilo na smrt 26 mladincev, 120 na dosmrtno ječo, skupino 39 mladincev iz Ljubljanske pokrajine pa so ustrelili kot talce. Med žrtvami fašističnega in nacističnega terorja so bili tudi številni pionirji, saj sovražnik ni imel nobene pomisleka pred njihovimi rosnimi leti. Ob zasliševanjih so jih mučili, toda pionirji so s svojim obnašanjem izpričali visoko narodno zavest in pogum. Mnogi med temi malimi junaki so po osvoboditvi prejeli medaljo za hrabrost in red zaslug za nard.

Živa Drole

Pionirska konferenca

Devetindvajseti september ni navaden dan za naše pionirje; to je pionirski dan, v osnovnih šolah pa vlada bolj ali manj »praznično vzdušje«. Toda bolj kot za praznik gre tega dne za resnost in delavnost, za načrte in dobre sklepe, ki jih pionirji sprejmejo na svojih pionirskih konferencah in ki jih bo treba uresničiti v letošnjem šolskem letu. Med njimi je še nekaj starih dolgov, od lani, marsikaj je treba obnoviti, ker se v spominu zamegli, pa tudi kaj novega prinese vsako novo šolsko leto.

Preberimo, kaj nam pionirji pišejo o pionirskih konferencah:

Čaka nas veliko nalog

Devetindvajsetega septembra je bila v naši šoli pionirska konferenca. Zbrali smo se v telovadnici. Najprej je nastopil pevski zbor. Lanski predsednik pionirskega odbora Franci Lokar nas je seznanil z dejavnostjo našega odreda v lanskem šolskem letu. Povedal je tudi, kdo je med predlaganimi kandidati dobil največ glasov za novega predsednika našega PO. Z dvigom rok smo vsi potrdili novo izvolitev in tako je Robi Ivanc iz šestega razreda prevzel nadaljnje vodstvo konference. Dve učenki sta prebrali naloge za natečaj pionirskega lista »Mi mladi«. Od obeh nalog, ki jih ta natečaj zahteva, bo dve rešili novinarški krožek, eno pa oddelčne skupnosti od prvega do tretjega razreda. Tudi naša oddelčna skupnost je prevzela dolžnost, da opravi eno od nalog.

Vsi smo prisluhnili, kaj je zapisano v vzgojnem načrtu: kako se moramo vesti na cesti, v šoli, v posameznih razredih in na stranišču. Opozorili so nas, da ne smemo trgati prevelikih kosov papirnatih brisač in tudi s toaletnim papirjem moramo varčevati.

Ob koncu pionirske konference sta tovariš ravnatelj in tovarišica, ki vodi kolesarski krožek, podelila nekaterim

učencem prometne značke. Dobila sem jo tudi jaz.

JANJA GORENC, 6.a
OŠ dr. Pavla Lunačka
Sentrupert

Na pionirski dan

Petošolci in šestšolci smo si za pionirski praznik ogledali brežiški muzej, ki ima veliko soban in zanimivih predmetov. Vodila nas je tovarišica, ki je tam zaposlena in nam vse lepo razložila. Imeli pa smo tudi nalogo: zapisati smo si morali najmanj petnajst predmetov, ki smo jih videli v muzeju.

MOJCA VUČAJNK, 6. r
nov. krožek OŠ Artiče

Prejeli smo kipec partizanskega kurirja

Tudi letos smo na naš praznik, dan pionirjev, pripravili programsko konferenco. Po izvolitvi delovnega predsedstva je lanska predsednica pionirskega odreda podala poročilo o delu pionirske organizacije v preteklem šolskem letu. Ugotovila je, da smo program v celoti izvedli. Za uspešno opravljene naloge štirinajstih JPI smo prejeli celo zvezno priznanje-kipec partizanskega kurirja, ki nam ga je podelila predstavica ZOM Nova Gorica.

Naši mladi zgodovinarji so prejeli za raziskovalno nalogo

Kako smo živeli v delovni organizaciji Gostol zlato republiško priznanje.

Veliko naših učencev je tekmovalo na šolskih, občinskih, področnih in republiških tekmovanjih iz športnih, naravoslovnih in kulturnih dejavnosti ter dosegalo vidne uspehe. Organizirali smo tudi delovne akcije, urejali šolsko okolico in zbirali sekundarne surovine ter tako prislužili 879635 din.

Nato smo izvolili novega predsednika in sprejeli program dela za to šolsko leto. Veseli zvezne nagrade smo sklenili, da bomo tudi letos čimbolje opravili vse naloge.

Tudi drugi del dneva je bil zelo razgiban. Učenci razredne stopnje so si ogledali vedno zanimiv film Dolina miru, prvošolčkom pa so člani AMD z besedo in filmom poskušali prikazati, kako priti varno v šolo. Višješolci smo si v skupinah ogledali predstavitev številnih zunajšolskih dejavnosti, v katerih bomo letos lahko razvijali svoje interese. Delo posameznih dejavnosti so nam prikazali zelo zanimivo in nazorno.

Osmošolci so si po mladinski konferenci ogledali razstavo o Primožu Trubarju, nato pa uživali ob predstavitvi družabnih plesov.

dopisniški krožek
OŠ. 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

Sedmošolci so se odpravili v Gornji grad

Sedmošolci smo se včeraj odpravili v Zagreb. Potovali smo z vlakom in plačali manj kot iz Artiče do Brežic z avtobusom. Kar peš smo jo mahnilo po zagrebških ulicah do žičnice, ki vozi na Gornji grad.

Ogledali smo si Trg sv. Marka, kjer je bil kronan Matija Gubec. Najbolj pa nam bo seveda ostal v spominu živalski vrt, kjer so naš najboljši navdušile opice s svojo predstavo.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Ta naša srečanja

Ta naša srečanja nas zbližujejo, pridobimo si nove prijatelje, puščajo nam lepe spomine, nas učijo, plemenitijo, razvedrijo in sploh – lepo nam je, ko smo skupaj. Kakšna srečanja, boste rekli. Ja, čas hitro beži! Spet je pred nami srečanje pionirjev dopisnikov, kakor vsako jesen. Tokrat se bomo našli v Ljubljani 23., 24. in 25. oktobra. Organizatorji so mestna in občinske Zveze prijateljev mladine Ljubljana ter svet Zveze pionirjev Slovenije. Uredništva radia, televizije ter časopisov, v katerih imate pionirji svoje koticke, povabimo najbolj vestne mlade sodelavce, ki nam s svojimi doživetji in mnenji pomagata oblikovati vašo rubriko skozi celo leto, tudi med počitnicami. Pridejo tudi pionirji iz uredništev nagrajenih šolskih glasil in seveda vaši mentorji. Vsi pionirji boste goste ljubljanskih pionirjev. Koliko novih znanstev in prijateljev se bo spet spletlo! Kakor na vsakem srečanju. V roke mi je prišlo glasilo ajdovskih osnovnošolcev Burja, v katerem Vili Vrtovec iz 8.č razreda piše o srečanju pionirjev zgodovinarjev, ki je bilo 30. in 31. maja letos. Na koncu je pripisal:

»Slovo je bilo težko. Ločili smo se in morda se ne bomo več videli, morda pa nas bo usoda še kdaj zbližala. Kdo ve! Počakajmo, o vsem bo odločil čas. Zaprstili smo Metliko, prijazno mestece, ki nas je tako lepo sprejelo, in se razkropili po vsej Sloveniji, deželi na sončni strani Alp. Toda pozabili se ne bomo, kajti bilo nam je lepo.«

Prepričana sem, da bo tudi po našem srečanju v Ljubljani nastal kakšen podoben sestavek.

S prijatelji je vsako delo lažje, lepše in uspešnejše. Srečanje pionirjev dopisnikov je vsekakor delavno srečanje, saj ne gre nikoli samo za to, da si podamo roke in se spoznamo, pač pa tudi za to, da

preletimo leto našega uspešnega sodelovanja, da sklenemo stara znanstva, povabimo vse, ki so se sklanjali nad peresom za naš časopis, da skupaj naredimo nove načrte za nove naloge in ne nazadnje, da povabimo nove mlade moči in da bo segla čim dlje po Sloveniji, tudi v najbolj skrite koticke. »Zakaj med novinarje«, je naslovila svoj sestavek Mojca Vučajnk iz 6.b razreda osnovne šole Artiče. Se še kdo med vami, dragi mladi prijatelji, tako sprašuje? Tako piše Mojca:

O novinarskem krožku iz Artiče sem veliko slišala in brala že takrat, ko sem obiskovala še osnovno šolo v Dobovi. Njihove prispevke sem srečevala v različnih časopisih in revijah. Nekje na tistem sem si vedno želela postati član tega krožka. Želja se mi je uresničila v tem šolskem letu, ker smo se preselili v Artiče. Ko sem zagledala razpis na oglasni deski, sem se takoj prijavila. Ker so bili pogoji za vpis precej strogi, sem veliko premisljala, če bom sprejeta ali ne.

Težko sem pričakala dan, ko smo se prvič zbrali stari in novi člani v svoji sobi na podstrešju. Že takoj prvo uro smo začeli z delom. Izvolili smo predsednika, tajnika, blagajnika, arhivarja in gospodinj, ki skrbita za sobo. Pogovorili smo se tudi o tem, kaj bomo delali v tem letu.

Še posebno sem ponosna, ker so mi zaupali delo tajnice. Trudila se bom, da bom zaupanje opravičila in da se bom počutila lepo v tej interesni dejavnosti.

Samo korak je potreben, da postaneš mladi novinar. Sedeš za mizo, vzameš pero in papir, napišeš, kar ti teži misli in pošlješ na naše uredništvo.

Živa

Samo za osvežitev spomina – takole smo se s pionirji dopisniki srečali lani oktobra v Slovenskih Konjicah

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJA

Lahko smo spoznali tudi veliko materino skrb za mladička, ki se je kar držal in poskakoval z veje na vejo kot »opica«.

Na koncu te poučne ekskurzije smo spoznali tudi to, kaj se lahko zgodi, če si malo nepreviden ali predrzen. Na železniški postaji je nekemu potniku vlak odrezal obe nogi. Ta prizor mi bo dolgo ostal pred očmi.

ANUŠKA OTORE, 7. a
nov. krožek, OŠ Artiče

Ostala je topla misel na borca

Devetindvajset september je dan pionirjev. Da bi ga praznovali čimbolj sproščeno, smo se odpravili na Osankarico. Izlet je bil zastoj, saj smo si denar sami prislužili.

Spremljalo nas je lepo sončno vreme. Rutice in kapice so se videle že od daleč. Pot se je vila po vijugasti cesti, na obeh straneh pa se razprostirala gozd. Med potjo smo od sreče zapeli. Ko si srečen... Na Osankarici smo najprej pomalicali. Mene pa je skrbelo, kako bom vodila pionirsko konferenco. Ko so bili naši trebuščki polni, smo se zbrali na klopcah ob gozdu. Torej – pionirska konferenca. Na dnevnem redu so bila naj-

prej poročila o lanskem delu, potem še letošnji načrti. Izvolili smo svet pionirjev in druge odbore. Posebna točka je bila prinesla nagrade pionirjem. Dobil jo je vsak, ki je vsaj enkrat med počitnicami prišel k dopisni-

kako je potekal boj. Imeli smo različna mnenja, čeprav smo na koncu spoznali, da je v miru lahko govoriti, kako naj bi ravnali borci v takratni situaciji. Med košatimi smrekami je tudi spomenik tem borcem. Na

škemu krožku ali pa je pomagala čistiti grobove talcev. Knjige in dišeče kulije, to so bile namreč nagrade, si je zaslužilo deset pionirjev, pet pa jih je bilo iz višjih razredov.

Nato smo odšli v gozd, kjer je padel Pohorski bataljon. Med potjo smo se pogovarjali,

njem smo iz storžev naredili zvezde.

Zaprstili smo prostor, a v srcih je ostala misel na borca, ki so se tam bojevali. Sončni žarki so se nam zdaj, v svobodi, zdeli še svetlejši in toplejši.

PETRA KOLAR, 4. r
OŠ Stranice

Gojko Pavlović

V Hrovači pri Ribnici na Dolenjskem smo se julija poslovili od Gojka Pavlovića, rojenega 1924. leta v Katesci pri Valjevu. Vojni čas ga je potegnil v svetovne vihrine in tako si je pridobil zaupanje našega vodstva, za kar je postal jugoslovanski oficir JLA. Po upokojitvi se je vključil v družbenopolitično delo, delal pa tudi kot upokojen oficir, predaval mladini po Sluzhbeni Ljubljani. Šibena pot ga je pred mnogimi leti pripeljala v Ribnico, v katero se je vključil kot občan in kraljan ter tako potrjeval bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti.

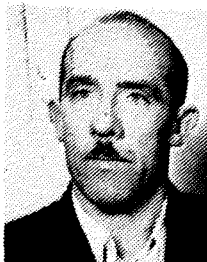
Marca smo se na kranjskem pokopališču poslovlili od Vinka Kopača. Rodil se je 1917. leta v Naklem. Že maja 1941 je bil preseljen v Srbijo, kjer se je vključil v delo NOB. Maja 1943. leta so ga Nemci zaprli in internirali v taborišče Mauthausen. Po vojni je na terenu Primsko-kovno aktivno deloval v odboru OF. Odlikovan je bil z redom dela s srebrnim vencem.

Na pokopališču v Podkraju pri Velenju smo se poslovili od Alojza Vrčkovnika, rojenega 1927. leta v Topolšici. Že kot mladinec se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje in opravljal zaupne naloge, pridobil je mladince za NOG in za odhod v partizane. Bil je aktiven član in poverjenik ZB NOV.

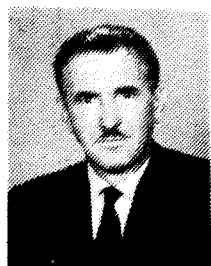
Od tovarišice Marije Gruden smo se poslovili na pokopališču Šmarje Sap. Rojena je bila 1921. leta v Nemški vasi pri Ribnici. Med NOV je bila aktivistka in 1944. leta odšla k partizanom. Bila je ranjena, za zasluge med NOV je bila odlikovana.

Maja smo se v Črni na Koroškem poslo-
vili od borca in akti-
visti Jakoba Vesni-
čarja, rojenega 1924.
leta v Podpeci. Leta
1943 je spoznal prve
Koroške borce in za-
čel z njimi sodelovati,
leta 1944. pa se je ak-
tivno vključil v Koro-
ški odred. Februarja
1945. je bil ujet in za-
prt, najprej v Dravo-
gradu in nato v Ce-
lovcu. Nazadnje je bil
v taborišču Dachau.

Na teharskem pokopališču smo se julija poslovili od predvojnke aktivistke, revolucionarke in partizanke Jožefe Krznar, rojene 1911. leta. Že v rani mladosti je okusila grenkobo delavskega življenja, saj se je že z 12 leti zaposlila v Celju. Kot napredna delavka je bila v tistih časih zelo preganjana. Že 1941. leta je kot aktivistka NOG sodelovala s Prvo celjsko četo in nato kot borka do konca vojne. Po vojni je bila aktivna delavka pri izgradnji porušene domovine.

V Šmarju je lani umrl Alojz Gruden, ki se je rodil 1914. leta. Z NOG je začel delati 1941. leta na terenu Šmarje Sap in 1943. odšel v partizane, kjer je bil hudo ranjen. Po ozdravitvi je bil šef delavnic glavnega štaba NOV v Starih Žagah.

V Šmarju Sap smo se lani poslovili od Adolfa Šmuca, rojenega 1913. leta v Ameriki. Od 1942. leta je bil borec NOV, VOS in sodelavec OF. Bil je večkrat odlikovan in imel čin rezervnega kapetana 1. stopnje.

Antonija Gruden

Na pokopališču na Bukovem pri Cerknem smo se maja poslovili od Antonije Gruden. Bila je dobra mati in vzgojiteljica svojim devetim otrokom. Najstarejši sin Stanko je bil 1942 leta mobiliziran v italijansko vojsko, kjer je zbolel in umrl, Peter in Milan pa sta bila udeležena NOV.

Ana Trontelj

Na pokopališču v Šmarjah smo se pred dvema letoma poslovili od Ane Trontelj, rojene leta 1900. Med NOB je po svojih močeh pomagala našemu NOB.

Anton Jagodic

Na pokopališču Šmarje Sap smo se lani poslovili od Antona Jagodica, rojenega 1912. leta v vasi Sela pri Šmarju. Bil je borec Cankarjeve brigade in trikrat odlikovan.

Franciška Moder

Lani smo se v Šmarju Sap poslovili od Frančiške Moder, rojene 1910. leta v Selah pri Šmarju. Skupaj z možem sta sodelovala z NOB, sama je bila aktivistka, mož je bil krojač, ki je šival za partizane.

Samoprispevek – odsev naše solidarnosti

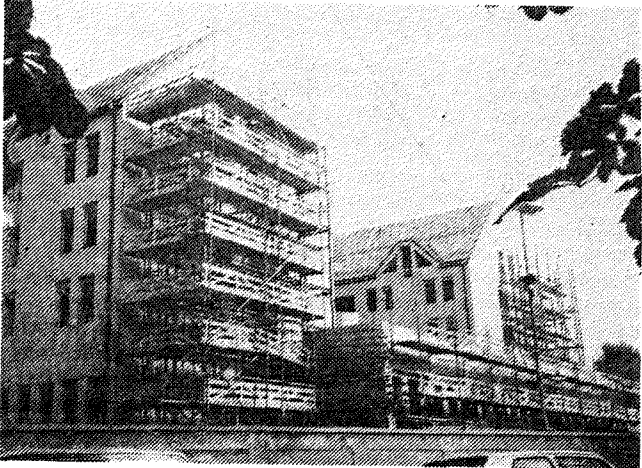
Po odloku o tretjem samoprispevku naj bi v Ljubljani zgradili 36 objektov; osnovnih šol, vrtcev, zdravstvenih domov in drugih, smo med drugim slišali na nedavni tiskovni konferenci, ki jo je sklical IO Skupnosti 3. samoprispevka Ljubljana. Večina objektov je zgrajenih in vseljenih. Izvajalci na štirih gradbiščih trenutno hitijo, da bi gradnjo končali v roku. To velja za največji in najdražji objekt Ljubljanske porodnišnice, za zdravstveno postajo na Škofljici, za vrtec na Lavrici in mladinsko klimatsko zdravilišče na Rakitni.

Do konca zbiranja denarja se bo v okviru tretjega ljubljanskega samoprispevka nabralo 11.178 milijarde dinarjev. Ljubljanci so torej s tretjim samoprispevkom prispevali za 13 vrtcev in 12 osnovnih šol s prizidki. Od sedem začrtovanih zdravstvenih domov sta zgrajena dva, za ostale pa ni bilo dovolj denarja. Zdravstvene skupnosti kot udeležence pri izvedbi programa s področja zdravstvenega varstva namreč niso izpolnjevali svoje denarne obveznosti. Finančna soudeležba zdravstvenih skupnosti znaša po Odloku o uvedbi samoprispevka 851.500.000 din, vendar jih zaradi omejitvene zakonodaje zdravstvene SIS niso mogle izločiti za namen sofinanciranja

gradnje zdravstvenih objektov.

Te dni pa se izteka javna razprava o 4. samoprispevku. O slednjem so govorili tudi na seji Mestnega komiteja ZK Ljubljana. Med drugim so menili, da je treba jasno povedati, da javna razprava ni nekakšno testiranje, kdo je za in kdo proti, pač pa da gre za demo-

Sicer pa je prevladalo mnenje, da je treba preučiti možnost posameznega odločanja o predvidenih projektih, hkrati pa povedati, da samoprispevek, katerega sredstva bi namenili za reševanje ekološke problematike, ne more namestiti stalne skrbi za varovanja okolja v Ljubljani. V sklepkih, ki so jih sprejeli,

kratično razpravo, v kateri mora imeti vsak možnost povedati svoje mnenje. Tokratna razprava je pokazala, da skoraj nihče ni proti predvidenim projektom, vendar pa se mnogi sprašujejo, če je samoprispevek res ustrezen način za reševanje teh vprašanj. Menili so tudi, da je v prihodnje treba bolj poudariti ekološko naravnost vsega projekta, saj je med dosedanjimi razpravami po mnenju mnogih prevladovala komunalna ureditev.

zahtevajo, da mora delegacija ZK ob odločanju za program čim bolj upoštevati večinska mnenja javne razprave, če je treba, tudi zahtevo po spremembi programa. Komunisti morajo tudi vztrajati v stališčih pri rokih, terminskih opredelitvah in finančni konstrukciji programa, za nadaljevanje javne razprave pa so zahtevali, naj jo oblikuje predvsem kakovost argumentov.

Jože Čurin

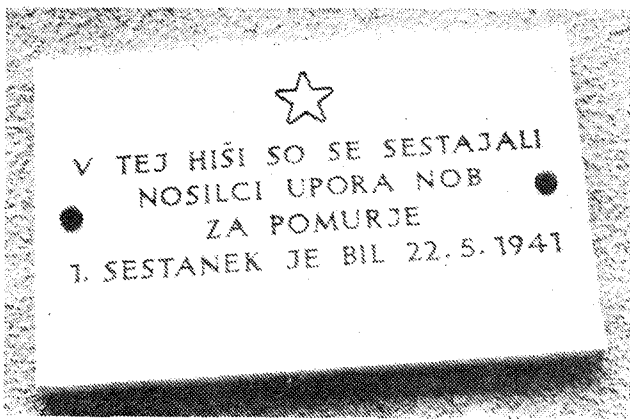
Dosledno uresničevanje nalog

Na redni seji IO Skupnosti borcev 7. SNOUB France Prešeren, bila je v petek v Kranju, so udeleženci ocenili dosedanje delo odbora, se dogovorili o nalogah za prihodnje obdobje ter ocenili letošnji prvi spominski pohod borcev na Triglav. Čeprav analiza te enkratne akcije še ni povsem končana, lahko sklepamo, da je pohod v glavnem uspel. Ob koncu seje so se člani odbora prešernovcev poslovili od polkovnika in komandanta vojašnice Staneta Žagarja Špira Nikoviča, ki je vrsto let skupaj z ostalimi starešinami in vojaki ohranjal in nadaljeval tradicijo Prešernove brigade, njegova planinska enota pa je dosegla neprecenljive rezultate. Čeprav Špiro Nikovič odhaja na novo delovno dolžnost, bo še naprej ostajal zvest svoji enoti in pa borcev Prešernove brigade.

Krajevni praznik KS Razkrižje

Prebivalci KS Razkrižje so minulo nedeljo svoj tretji praznik proslavili, svečano in delovno. Najprej so se zbrali v Kulturnem domu na svečani seji, na kateri je predsednik sveta KS Slavko Modlić predstavil dosežke v KS, zlasti najpomembnejše investicije za ceste, ki znašajo nad 57 milijonov dinarjev. Seveda jih še čakajo nove naloge, za katere se bodo o dodatnem samoprispevku odločali na referendumu 26. oktobra tega leta. Zelo pomembno je vsekakor, da so na dan slavlja praznika KS predali svojemu namenu 7,8 km asfaltnih cest, za katere so v glavnem prispevali krajanje vseh naselij KS Razkrižje.

V kulturnem programu so z recitali sodelovali učenci OŠ Jože Hedžet Šafarsko, folklorne skupine in tamburaši. Kmalu za kulturnim programom so se vrstile krajše slovesnosti ob predaji novih asfaltnih cest svojemu namenu v naseljih Razkrižje, Gibini, Šafarskem, Veščici, Koprivi, Šprincu in v Globoki. Povsod so bili prisrčni sprejemni in na novih asfalt-

nih cestniščih so krajanje zaplesali ter tako proslavili delovno zmago.

V okviru praznika KS so v Razkrižju grabi po krajšem govoru predsednika KO ZZB Razkrižje Ivana Vozliča svečano odkrili spominsko obeležje na rojstni hiši revolucionarja in prvoborca inž. Jožeta Hedžeta. Tu je bila partizanska postojanska in prvi sestanek 22. 5. 1941, na katerem so se sestali nosilci in organizatorji upora

Vinko Megla, Stefan Kovač, Jože Hedžet, njegova mati Terezija in sestra Angela, ki je tokrat ob odkritju spominske plošče na Hedžetovi domačiji imela krajši govor o sodelovanju Hedžetove družine z NOB.

Delegacijo DPO so ob slavlju tretjega praznika KS ponesla šopke in cvetje k vsem spominskim obeležjem NOB območja KS Razkrižje.

Stane Feuš

KRIŽANKA ZA RAZVEDRILO

PREBIVALEC IRSKE	GENOVA	UTRIP, PULZ	HERCEGOVEC
PAUL NEWMAN	VSILJIVOST, NADLEZNOST	NEKD. SL. SMUČ. SKA. KALEC (JOŽE)	
DELEC Z ELEKTR. NABOJIM	TERITEV	BOGINJA MORJA V NORD. MIT.	
VERIFIKATOR			GIB Z ROKAMI
NEKDANJI JAVNI »PISAR«		ANGL. POMORSČAK ŠKOT. M. KRILO	
SEZNAM IMEN		EINO LEINO	TURČIJA SLIK. GALERIJA V FIRENCAH
STVAR, PREDMET	LUKA V SEVERNI FRANCJI		
KOSITER	ANGL. M. IME IGRALKA KARIC		
DEL STATEV		RASTLIN. BODICA ALBERT PAPLER	
ZMIKAVT. KRAJ. LJIVEC		OČE, ATA	PTIČJA KRMA

Plakete Gorenjskega vojnega področja

Minuli teden je bila v Ljubljani priložnostna slovesnost, na kateri je Janko Urbanc-Olga, predsednik skupnosti borcev Gorenjskega vojnega področja in nekdanji komisar te enote izročil plakete Gorenjskega vojnega področja kot priznanja za zasluge pri aktivnem ohranjanju revolucionarnih tradicij na območju Gorenjske. Plakete so prejeli: Radio in Televizija Ljubljana, Radio klub Yu-3-DRL Kričac, Muzej revolucije v Ljubljani, Stane Škrabar in avtor tega zapisa.

J. Č.

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovaris: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADASKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika, MILENKO STRAŠEK – reportaža, BOJANA ZOKALJ-JESIĆ – naša organizacija, Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA. Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR. Tajnica uredništva: MARA OKORN. Vodja uprave: BOJAN ZVONAR. Telefon uredništva: 327-780. Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35